

ศาสนิกสัมพันธ์

กรมการศาสนา
กระทรวงวัฒนธรรม

ศาสนิกสัมพันธ์

กรมการศาสนา
กระทรวงวัฒนธรรม

ศาสนิกสัมพันธ์

ผู้จัดพิมพ์ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

จำนวนพิมพ์ ๕,๐๐๐ เล่ม

ที่ปรึกษา

- นายมานัส ทารัตนใจ อธิบดีกรมการศาสนา
- นายเกรียงศักดิ์ บุญประสิทธิ์ รองอธิบดีกรมการศาสนา
- นางสาวพิไล จิรไกรศิริ ที่ปรึกษากกรมการศาสนา
- นายชวลิต ศิริภิรมย์ ที่ปรึกษากกรมการศาสนา
- นายสำรวย นักการเรียน ผู้อำนวยการกองศาสนูปถัมภ์
- นางศรีนวล ลักกิตโร ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
- นายพลศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล เลขานุการกรมการศาสนา
- นางสาวฐิติมา สุภักดิ์ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมชุมชนคุณธรรม
- นายอนุชา หาระหนี่ ผู้อำนวยการสำนักงานขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ

ผู้รวบรวม/เรียบเรียง

นางสุภัตรา หาระหนี่ อัครอมาน นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ

ผู้ตรวจพิสูจน์อักษร

- นายวิเชียร อนันตศิริรัตน์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ
- นายไกรศรี ทองเสมียน นักวิชาการศาสนาชำนาญการ
- นายนครินทร์ แก้วโชติรุ่ง นักวิชาการศาสนา
- นางสาวพิจิตรา นทิตร์ตัน นักวิเคราะห์งานด้านศาสนา
- นางสาวสิริภาญ ฤยฉาย เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านศาสนา

ออกแบบปก/รูปเล่ม RT. DESIGN

พิมพ์ที่ บริษัท ร้าไทยเพรส จำกัด

เลขที่ ๑๑๑ / ๙๓-๙๕ แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต

กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๖๖๙-๐๓๐๐-๔

โทรสาร ๐-๒๖๔๓-๕๘๗๐

คำนำ

ประเทศไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา มีความหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม และความเชื่อ จึงทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีอัตลักษณ์ในความหลากหลาย ความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ตามความเชื่อ ความศรัทธา แต่สามารถดำรงอยู่ด้วยความเอื้ออาทร ความสมานฉันท์อย่างสันติสุขภายใต้วัฒนธรรมไทยที่ดั่งงามมาช้านานเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ โดยรัฐบาลให้ความสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน โดยมุ่งเน้นที่จะสร้างความรัก ความสามัคคี ประองดองสมานฉันท์ ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐด้านศาสนา โดยทำนุบำรุง ส่งเสริมและให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองกิจการด้านศาสนา ส่งเสริมความเข้าใจอันดี และสร้าง ความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งในการนำหลักธรรมของศาสนา มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นคนดีมีคุณธรรม โดยร่วมกับองค์การทางศาสนา ๕ ศาสนา ที่ทางราชการรับรอง ประกอบด้วย องค์การศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ จัดกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนิกสัมพันธ์ เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชน โดยใช้ มิติทางศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีที่ดั่งงาม อันเป็นการลดความขัดแย้ง ทางความคิด อุดมคติ ความเชื่อ ความศรัทธา ประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ ส่วนรวม

กรมการศาสนาจึงได้จัดทำหนังสือ “ศาสนิกสัมพันธ์” โดยได้รวบรวมองค์ความรู้ด้านศาสนา และความร่วมมือด้านศาสนิกสัมพันธ์ขององค์การทางศาสนา ๕ ศาสนา เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาและผู้สนใจทั่วไป

(นายมานัส ทารัตนใจ)

อธิบดีกรมการศาสนา

	หน้า
ศาสนิกสัมพันธ์	๑
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศาสนา	๕
ศาสนาพุทธ	๗
ศาสนาอิสลาม	๑๕
ศาสนาคริสต์	๒๙
ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู	๒๐
ศาสนาซิกข์	๕๑
กิจกรรมด้านศาสนิกสัมพันธ์	๖๑
๑. การประชุมศาสนิกสัมพันธ์	๖๒
๒. การจัดกิจกรรมศาสนิกสัมพันธ์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยหนาว และขาดแคลน	๖๕
๓. การประชุมเสวนา ๕ ศาสนา เรื่อง “การศึกษาและเผยแผ่ ศาสนาในสังคมยุคดิจิทัล”	๗๐
๔. โครงการค่ายเยาวชนชนสมานฉันท์	๗๗
๕. โครงการรวมพลังเยาวชนศาสนิกสัมพันธ์สร้างจิตอาสา	๑๐๑
๖. ประชุมเสวนาขับเคลื่อนแผนการอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนาต่าง ๆ ภายใต้คำสั่งคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๔๙/๒๕๕๙	๑๐๕
๗. โครงการรวมพลังทางศาสนาเสริมสร้างความสมานฉันท์ เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑	๑๑๐
- พิธีทางศาสนามหามงคล ๕ ศาสนา	๑๑๔
- ชุมชนศาสนิกสัมพันธ์	๑๓๗

ศาสนิกสัมพันธ์

ศาสนิกสัมพันธ์

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานของ รัฐด้านศาสนา โดยทำนุบำรุง ส่งเสริม และให้ความอุปถัมภ์คุ้มครองกิจการด้าน ศาสนา ตลอดจนส่งเสริมเผยแพร่หลักธรรม พัฒนาความรู้คู่คุณธรรม ส่งเสริม ความเข้าใจอันดี และสร้างความสมานฉันท์ ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งดำเนินการเพื่อให้คนไทยนำหลักธรรมของศาสนา และหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นคนดีมีคุณภาพ

สังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนา และวัฒนธรรม มีศาสนาที่ทางราชการให้การยอมรับ ๕ ศาสนา คือ พระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ แม้ว่า ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา แต่ผู้นับถือศาสนาอื่นหรือ มีความเชื่อตามลัทธิอื่น ๆ ก็สามารถปฏิบัติศาสนกิจทางศาสนาที่ตนนับถือได้อย่างเสรี ไม่มีการกีดกันเรื่องการนับถือศาสนา ประเทศไทยจึงไม่เคยมีความขัดแย้งในเรื่อง ศาสนา อย่างไรก็ตาม มีภารกิจประการหนึ่งที่กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ถือว่าเป็นงานที่สำคัญ และดำเนินการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องตลอดมาถึงปัจจุบัน คือ งานศาสนิกสัมพันธ์

ศาสนิกสัมพันธ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกชน ทั้งผู้นับถือ ศาสนาเดียวกัน และต่างศาสนา โดยใช้มิติทางศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี ที่ดีงาม เป็นสิ่งเชื่อมโยงจิตใจของประชาชนให้เป็นหนึ่งเดียว มีความรัก ความสามัคคี มีความสมานฉันท์ สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างศาสนิกชน เป็นการป้องกัน ปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาสนิกชน ซึ่งส่งผลความสงบสันติสุขของสังคม และ ความมั่นคงของชาติ

สำหรับศาสนิกชนแต่ละคนและแต่ละกลุ่ม ศาสนาเป็นของสูง เป็นหลักของชีวิต ช่วยให้ชีวิตแต่ละคนมีคุณค่า เป้าหมาย และความหวัง ศาสนาเป็นรากฐานให้ชีวิตคนแต่ละคนมีความสุข และมีบุคลิกภาพเฉพาะตัวหรือเอกลักษณ์

ในแง่กลุ่มคน ศาสนาผูกโยงศาสนิกชนเป็นสังคมศาสนิกศาสนาเดียวกัน มีเป้าหมายและพฤติกรรมร่วมกัน ศาสนาละลายความแตกต่างหลายอย่างระหว่างบุคคลลงไป เกิดลักษณะวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของสังคมเด่นเฉพาะกลุ่มที่เรียกว่า อัตลักษณ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมอย่างเหนียวแน่น มั่นคง ไม่เสื่อมสลาย ในฐานะที่ศาสนามีความสำคัญต่อบุคคล และต่อกลุ่มคนดังกล่าว ย่อมเป็นสิ่งสำคัญที่ศาสนิกชนเกิดความภาคภูมิใจ ห่วงแหน และรู้สึกเป็นปฎิบัติยู่ต่อความเข้าใจศาสนาที่ตนนับถืออย่างผิดพลาดคลาดเคลื่อน และการดูหมิ่นเหยียดหยาม ไม่ว่าศาสนิกชนจะมีความรู้ความเข้าใจ และเคร่งครัดในศาสนาของตนมากหรือน้อยเพียงใดก็ตาม และไม่ว่าทำที่ดังกล่าวจะมีต่อศาสนาในด้านหลักคำสอนที่เป็นนามธรรม ด้านการปฏิบัติ และสัญลักษณ์ที่จับต้องได้อื่น ๆ เช่น คัมภีร์ บุคคล ศาสนสถาน หรือวัตรธรรมอื่นใดก็ตาม

เพราะฉะนั้น การเรียนรู้ศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาที่ผู้อื่นนับถือ จึงมีความสำคัญต่อศาสนิกชนในศาสนาต่าง ๆ หรือแม้แต่ต่อผู้ที่ไม่ถือว่าตนเป็นศาสนิกของศาสนาใดเลยก็ตาม สำหรับศาสนิกชนอย่างน้อยการเรียนรู้ศาสนาต่าง ๆ ช่วยให้ศาสนิกชนได้ทบทวนศาสนาที่ตนนับถือ ทบทวนตนเอง เพิ่มพูนความรู้และเสริมสร้างตนเองให้บรรลุคุณค่าตามหลักคำสอนศาสนา พร้อมทั้งรู้จักอัตลักษณ์ศาสนาของตนมากขึ้นจากการทำความเข้าใจศาสนาที่ผู้อื่นรอบข้างศรัทธา นอกจากนั้นสำหรับผู้ใฝ่รู้โดยทั่วไป การศึกษาศาสนาต่าง ๆ อาจนับได้ว่าเป็นประโยชน์ไม่น้อย ดังที่นิเนียน สมาร์ท (Ninian Smart) ปราชญ์ทางศาสนศึกษาผู้มีชื่อเสียงท่านหนึ่งได้กล่าวในบทนำหนังสือ The World's Religions (ศาสนาของโลก) ของท่านว่า ความเข้าใจศาสนาของโลกมีความสำคัญ ๓ สถาน ดังนี้

๑. ศาสนาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของวิถีชีวิต อันหลากหลายของมวลมนุษยชาติ จึงควรค่าแก่การย้อนรำลึกเท่าที่เราจะสามารถทำได้ ในฐานะศาสนาเป็นมรดกอันยิ่งใหญ่ของอารยธรรมมนุษย์

๒. ความเข้าใจความหมายและคุณค่าของโลกหลากวัฒนธรรม (Plural cultures) ทุกวันนี้ เราจำเป็นต้องรู้บางสิ่งบางอย่างของโลกทัศน์ต่าง ๆ ที่อยู่เบื้องหลังวัฒนธรรมนั้น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับศาสนา ข้อนี้ นับว่าสำคัญยิ่งกว่าข้อแรก และนับว่าเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วน

๓. ในฐานะที่เราแต่ละคนพยายามหาภาพความเป็นจริงที่ลงตัวเป็นที่น่าพอใจสำหรับตนเอง และเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับ การพิจารณาความคิดและการปฏิบัติของวัฒนธรรมและอารยธรรมที่สำคัญมากมาย เราจึงต้องไม่ละเลยศาสนาและอุดมการณ์ทั้งหลาย ที่แทรกผสานอยู่ในวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งสร้างอารยธรรมมนุษย์ด้วยวิถีทางบางอย่าง (Ninian Smart, ๑๙๙๘)

นอกจากคุณค่าที่กล่าวมาแล้ว สังคมปัจจุบันโดยเฉพาะสังคมไทย ซึ่งประกอบด้วยศาสนิกชนหลายศาสนา สังคมมีความคาดหวังที่จะเห็นสังคมนานาศาสนิกชนอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข ไม่มีความขัดแย้ง ความรุนแรงทางศาสนา ยิ่งไปกว่านั้นยังคาดหวังความร่วมมือระหว่างศาสนาเพื่อแก้ปัญหาวิกฤติและพัฒนาในด้านต่าง ๆ

คุณค่าเหล่านี้อาจบรรลุได้ทางหนึ่งด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศาสนา แต่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศาสนาไม่ใช่เรื่องที่จะประสบความสำเร็จได้โดยง่าย แม้ว่าปัจจุบันสื่อและอุปกรณ์ในการเรียนรู้จะอำนวยให้มากกว่าแต่ก่อนก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากศาสนาและการยึดถือศาสนามีลักษณะจำเพาะผิดกับลักษณะและการยึดถือเรื่องอื่น ๆ เพราะฉะนั้นการคำนึงเหตุปัจจุบันที่มีผลต่อการศึกษาศาสนาที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีคุณค่า ไม่ว่าจะเป็นในด้านอุปสรรคหรือด้านที่เกื้อกูล อาจเสริมสร้างให้เห็นข้อที่ควรระมัดระวังสิ่งที่ควรคาดหวัง และแนวทางการบรรลุความคาดหวังเหล่านั้น

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างศาสนา

สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางศาสนา วิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรม เมื่อมีความหลากหลาย ก็ย่อมมีทัศนคติที่แตกต่างกันอันก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ ซึ่งมีสาเหตุจากการไม่มีความรู้ด้านศาสนาของตนเองอย่างถ่องแท้ ไม่รู้แนวทางปฏิบัติการอยู่ร่วมกันของศาสนาอื่นจนทำให้เกิดความไม่เข้าใจ กลายเป็นปัญหาในการอยู่ร่วมกัน ด้วยเหตุนี้ศาสนิกชนจำเป็นต้องมีความรู้ทางด้านศาสนาของตนและของศาสนาอื่น ดังนั้น การให้ความรู้เรื่องหลักธรรมคำสอนของคนในชาติ

จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรถ่ายทอดให้ได้รับรู้ และเข้าใจ ยอมรับซึ่งกันและกัน แม้ว่าคำสอนแต่ละศาสนาจะเน้นให้คนละชั่วทำดีมีเมตตาจิตต่อกัน ทุกศาสนามุ่งเน้นการทำความดี เป็นรากฐานให้ชีวิตคนแต่ละคนมีความสุข ผูกโยงศาสนิกชนเป็นสังคมศาสนิกศาสนาเดียวกัน การเรียนรู้ศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาที่ผู้อื่นนับถือ จึงมีความสำคัญต่อศาสนิกชนในศาสนาต่าง ๆ ช่วยให้ศาสนิกชนได้ทบทวนศาสนาที่ตนนับถือ ทบทวนตนเอง เพิ่มพูนความรู้ พร้อมทั้งรู้จักอัตลักษณ์ศาสนาของตนมากขึ้นจากการทำความเข้าใจศาสนาที่ผู้อื่นนับถือศรัทธา ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ในการอยู่ร่วมกัน ดังนี้

ศาลเทพารักษ์

ศาสนาพุทธ

ความหมาย

พระพุทธศาสนา คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ครั้นพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ พระพุทธศาสนายังไม่ถือกำเนิดขึ้น จนอีกสองเดือนต่อมา เมื่อทรงแสดงพระธรรมเทศนาครั้งแรก (ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร) จึงทำให้เกิดพระพุทธศาสนาขึ้น และมีผู้ฟัง หรือสาวก (“สาวก” แปลว่าผู้ฟัง ผู้ฟังคำสั่งสอนศิษย์ ใช้คู่กับคำว่า “สาวิกา” คือ ผู้ฟังหรือศิษย์ฝ่ายหญิง) กับหมู่ชนที่นับถือพระพุทธศาสนา เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า พุทธบริษัท มี ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ซึ่งเมื่อได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้วก็นำไปปฏิบัติตาม ต่อมาเมื่อมีผู้ฟังและผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นจำนวนมาก ก็มีการจัดตั้งเป็นชุมชน เป็นสถาบัน เป็นองค์กร เพื่อรับผิดชอบดูแลการเรียนรู้และการปฏิบัติ ตลอดจนมี ศาสนพิธี ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และกิจการต่าง ๆ ความหมายของพระพุทธศาสนาจึงขยายกว้างออกไปครอบคลุมสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย

พระรัตนตรัย

พระรัตนตรัย แปลว่า “แก้วประเสริฐ ๓ ดวง” หมายถึง สิ่งที่มีค่าและเคารพบูชาสูงสุดของพุทธศาสนิกชน ๓ อย่าง คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

พระพุทธ หรือ พระพุทธเจ้า หรือที่เรียกเต็มว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมายถึง พระผู้ทรงตรัสรู้เองโดยชอบ คือรู้ร้อยสี่ ๔ โดยไม่เคยได้เรียนรู้จากผู้อื่น แล้วทรงเป็นผู้เริ่มประกาศสัจธรรม ทรงเป็นผู้ประดิษฐานพระพุทธศาสนา สอนมนุษย์ให้ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ

พระพุทธคุณอาจจำแนกได้หลายหมวด แต่ที่กล่าวถึงทั่วไปจำแนกเป็นหมวด ๓ คือ

๑. พระปัญญาคุณ พระองค์ทรงมีพระปัญญาที่ทรงรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

๒. พระบริสุทธิคุณ พระองค์ทรงมีพระทัยบริสุทธิ์สะอาดหมดจด ปราศจากอาสวกิเลส คือสิ่งที่ทำให้จิตเศร้าหมองทั้งปวง

3. พระมหากรุณาคุณ พระองค์ทรงมีพระมหากรุณา ซึ่งทรงมุ่งช่วยเหลือชาวโลกและสรรพสัตว์ทั้งปวงรวมทั้งเทวดาและพรหม ให้หลุดพ้นจากความทุกข์

พระธรรม คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งประกอบด้วยหลักความจริง และหลักความประพฤติ คำสั่งสอนทั้งหมดของพระพุทธเจ้า มีคำเรียกเต็มว่า พระธรรมวินัย ซึ่งประกอบด้วยธรรม ได้แก่ คำสอนแสดงหลักความจริงและแนะนำความประพฤติ และวินัย ได้แก่บทบัญญัติที่กำหนดระเบียบความเป็นอยู่ และกำกับความประพฤติ

พระพุทธเจ้าได้ทรงมอบพระธรรมวินัยให้เป็นพระศาสนาของชาวพุทธ ดังพระพุทธพจน์ในมหาปริณีพพานสูตร [ทีฆนิกาย มหาวรรค (ที.ม.) ๑๐/๑๔๑] ที่ตรัสว่า “ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยใดที่เราได้แสดงแล้ว และบัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น จะเป็นศาสนาของเธอทั้งหลายโดยกาลที่เราล่วงลับไป”

พระธรรมวินัยนี้ พระมหากัสสปะได้เป็นประธานคณะสงฆ์ซึ่งประกอบด้วย พระอรหันต์ ๕๐๐ รูป จัดสังคายนารวบรวมไว้เป็น**พระไตรปิฎก** ซึ่งคณะสงฆ์เถรวาท ได้ทรงจำและรักษาไว้ได้อย่างบริสุทธิ์บริบูรณ์มาจนถึงปัจจุบันนี้

พระสงฆ์ คือ หมู่สาวกของพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงเน้นที่ อริยสงฆ์ ซึ่งหมายถึง พุทธบริษัท ๔ ที่ปฏิบัติธรรมจนบรรลุผลเป็นพระอริยบุคคล ซึ่งมี ๔ ชั้น จากต้นไปสูง ดังนี้ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ ส่วนพระสงฆ์ที่อุปสมบทแล้วยังไม่บรรลุผลนั้น เรียกว่า สมมติสงฆ์

หน้าที่ของชาวพุทธในการปฏิบัติตามพระพุทธรูปนิทานต่อพุทธบริษัท ๔

พระพุทธรูปนิทาน (ความตั้งพระทัยมั่นของพระพุทธเจ้า) ซึ่งได้ทรงแสดงไว้ในมหาปริณิพพานสูตร ทีฆนิกาย มหาวรรค (ที.ม. ๑๐/๙๕) มีใจความสำคัญดังนี้ **พระพุทธรูปนิทาน ๔ ต่อพุทธบริษัททั้ง ๔** คือ พระพุทธเจ้าทรงตั้งพระพุทธรูปนิทานว่าจะปริณิพพานต่อเมื่อพุทธบริษัททั้ง ๔ ทุก ๆ บริษัท มีความสามารถกระทำหน้าที่ครบ ๔ ข้อแล้ว คือ

๑. ได้รับแนะนำจนเป็นผู้รู้ธรรม
๒. ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม
๓. เปิดเผยจำแนกธรรม (เผยแผ่ธรรม)

๔. ชมเชยปรบวาท (คำกล่าวของลัทธิอื่นที่กล่าวโทษ คัดค้าน บิดเบือน พระพุทธศาสนา) ให้เรียบริ้อยโดยสธรรม (ความสามัคคี) ได้

หน้าที่ ๒ ประการแรก เป็นหน้าที่ต่อตนเอง คือ ๑) ศึกษาธรรม ๒) ปฏิบัติธรรม ส่วนหน้าที่ข้อที่ ๓ เป็นหน้าที่ต่อเพื่อนชาวพุทธและชาวโลก โดยเรามีความรู้ความสามารถและมีน้ำใจที่จะชี้แจง แนะนำ หรือสั่งสอนอบรม ความรู้ทั้งปรีชาญาณ และปฏิบัติแก่เพื่อนชาวพุทธและชาวโลกได้ สำหรับหน้าที่ข้อที่ ๔ เป็นหน้าที่ต่อพระพุทธศาสนาโดยส่วนรวมทั้งหมด ในการช่วยกันธำรงรักษาพระธรรมวินัยไว้ให้คงอยู่อย่างบริสุทธิ์บริบูรณ์

สัทธรรม ๓

สัทธรรม คือ ธรรมที่ดี ธรรมที่แท้ ธรรมของคนดี ธรรมของสัตว์บุรุษ โดยหมายความถึง หลักหรือแก่นศาสนา พระพุทธศาสนามีหลักหรือแก่นศาสนา อยู่ ๓ ประการ คือ

๑) ปริยัติสัทธรรม ได้แก่ สัทธรรมคือคำสั่งสอนอันจะต้องเล่าเรียน ได้แก่ พระพุทธพจน์ หรือพระธรรมวินัย โดยเฉพาะหมายเอาพระบาลี คือพระไตรปิฎก

๒) ปฏิบัติสัทธรรม ได้แก่ สัทธรรมคือปฏิบัติอันจะต้องปฏิบัติ ได้แก่ อัฐชังคิกมรรค (มรรคมืองค์ ๘) หรือ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

๓) ปฏิเวธสัทธรรม ได้แก่ สัทธรรมคือผลอันจะพึงเข้าถึงหรือบรรลุด้วยการปฏิบัติ ได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน

พระสัทธรรม ๓ นี้ โดยมากเรียกกันย่อๆ ว่า ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ซึ่งทั้งสามหลักนี้สัมพันธ์กันต่อเนื่องกันอย่างแนบแน่น ไม่อาจแยกออกจากกันได้ กล่าวคือ ปริยัติก็คือหลักธรรมหรือทฤษฎี ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติตั้งขึ้นจากผลการบำเพ็ญบารมีอันเป็นการปฏิบัติธรรมของพระพุทธเจ้า นั่นเอง

สำหรับชาวพุทธผู้เป็นสาวก สาวิกา ซึ่งจะปฏิบัติธรรม ก็ต้องอาศัยการฟังหรือศึกษาปริยัติธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้นั้น จึงจะปฏิบัติถูกต้องไปตามลำดับจนบรรลุผลคือปฏิเวธ ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน เป็นอริยบุคคลได้

อริยสัจ ๔

หลักธรรมสำคัญที่ครอบคลุมคำสอนทั้งหมดในพระพุทธศาสนา

อริยสัจ (หรือ อริยสัจจ์) แปลว่า สัจจะหรือความจริงอย่างประเสริฐ หรือความจริงของพระอริยะ หรือ ความจริงที่ทำให้คนให้เป็นพระอริยะ มี ๔ อย่างคือ ทุกข์ (หรือทุกข์สังขจะ) สมุทัย (หรือ สมุทัยสังขจะ) นิโรธ (หรือนิโรธสังขจะ) และมรรค (หรือ มัคคสังขจะ) ซึ่งแต่ละข้อมีความหมายโดยย่อดังนี้

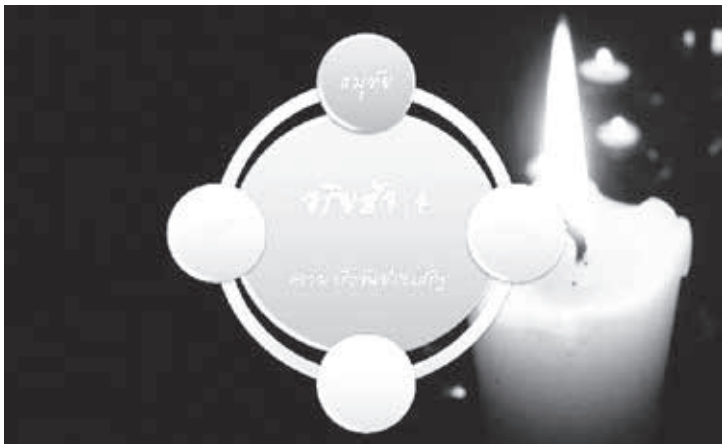
๑. ทุกข์ แปลว่า ความทุกข์ หรือสภาพที่ทนได้ยาก ได้แก่ปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์ กล่าวให้ลึกลงไปอีกหมายถึง สภาวะของสิ่งทั้งหลาย ทั้งวัตถุ (รูป) และจิตใจ (นาม) ล้วนมีลักษณะสามัญร่วมกัน คือ ตกอยู่ในกฎธรรมดาแห่งความไม่เที่ยง (อนิจจัง) เป็นทุกข์ (ทุกขัง) เป็นอนัตตา (มิใช่ตัวตน ไม่มีตัวตนที่เที่ยงแท้) กฎ ๓ ประการนี้รวมเรียกว่า ไตรลักษณ์ หรือ สามัญลักษณ์ สภาวะทั้งรูปและนามเหล่านี้พร้อมที่จะก่อปัญหา แก่ผู้ที่ยึดติดถือมั่นไว้ด้วยอุปาทาน

๒. สมุทัย แปลว่า เหตุเกิดแห่งทุกข์ หรือสาเหตุให้ทุกข์เกิดขึ้น ได้แก่ ความอยากที่ยึดถือเอาตัวตนเป็นที่ตั้ง โดยอาการที่มีเราซึ่งจะเสพสวैया ที่จะได้จะเป็น จะไม่เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ทำให้ชีวิตถูกบีบคั้นด้วยความเร่าร้อน

๓. นิโรธ แปลว่า ความดับทุกข์ ได้แก่ภาวะที่เข้าถึง เมื่อกำจัดอวิชชา (ความไม่รู้) สාරอกตัณหา (ความอยาก) สิ้นแล้ว ไม่ถูกตัณหาย้อมใจหรือฉุดลากไป หลุดพ้นเป็นอิสระ ประสบความสุขที่บริสุทธิ์ สงบ ปลอดภัยโล่งเบา ผ่องใส เบิกบาน เรียกสั้นๆว่า นิพพาน

๔. มรรค แปลว่า ข้อปฏิบัติที่นำไปสู่ความดับทุกข์ หรือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ อริยมรรคมีองค์ ๘ คือทางประเสริฐมีองค์ประกอบ ๘ คือ สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) สัมมาวาจา (พูดชอบ) สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) และสัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ)

มรรค เรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) ซึ่งดำเนินไปพอดีที่จะให้ถึงนิโรธ โดยไม่ติดข้องหรือเียงไปหาที่ สุดสองอย่าง คือ กามสุขัลลิกานุโยค (ความหมกมุ่นในกามสุข) และอัตตakilมถานุโยค (การประกอบความลำบากแก่ตน คือบีบคั้นทรมานตนเองให้เดือดร้อน)

ไตรสิกขา หรือ สิกขาสาม ได้แก่ ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ ฝึกหัด อบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน ข้อปฏิบัติ ๓ ข้อนี้ ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา

ไตรสิกขามีความมุ่งหมาย คือ

๑. ศีล คือ การฝึกอบรมความประพฤติ

๒. สมาธิ คือ การฝึกอบรมจิต

๓. ปัญญา คือ การฝึกอบรมปัญญาชนิดที่ทำให้แก้ปัญหของมนุษย์ได้ เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ นำไปสู่ความสุขและเป็นอิสระอย่างแท้จริง

ไตรสิกขานั้นถือกันว่าเป็นระบบการปฏิบัติที่ครบถ้วนสมบูรณ์ มีขอบเขต ครอบคลุมมรรคทั้งหมด และเป็นการนำเอาเนื้อหาของมรรคไปใช้อย่างบริบูรณ์ จึงเป็นหมวดธรรมมาตรฐานสำหรับแสดงหลักการปฏิบัติธรรม อริยมรรคมีองค์ ๘ สามารถจัดหมวดหมู่เป็นไตรสิกขา ดังนี้ คือ

๑. ศีล ประกอบด้วย สัมมาวาจา (พูดชอบ) สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) และสัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ)

๒. สมาธิ ประกอบด้วย สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) และสัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ)

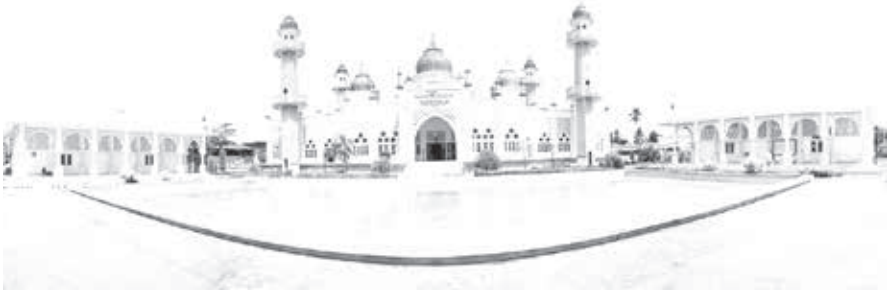
๓. ปัญญา ประกอบด้วย สัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ) และสัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ)

ศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลาม

คำว่า “อิสลาม” โดยความเข้าใจสามัญเป็นชื่อศาสนาที่เรียกผู้นับถือว่า “มุสลิม” เป็นคำภาษาอาหรับ ซึ่งมีความหมายเบื้องต้นว่า “ผู้ที่จำนนต่ออัลลอฮ์” และ “ผู้ที่มีหรือให้สันติ” คำว่าศาสนาตรงกับคำภาษาอาหรับว่า “ดีน” คำว่า “ศาสนาอิสลาม” เรียกในภาษาอาหรับว่า “ดีนุลอิสลาม” ผู้ประกาศศาสนา คือ ศาสดามุฮัมมัด คัมภีร์ของศาสนาที่ท่านประกาศคือคัมภีร์อัลกุรอาน คำสอนสำคัญสูงสุดคือ ศรัทธาในอัลลอฮ์ ผู้ทรงเป็นพระเป็นเจ้าพระองค์เดียว

ศาสดามุฮัมมัดถือกำเนิดและได้รับคัมภีร์อัลกุรอานมาประกาศ ๒ ช่วงเวลา ช่วงแรกทีนครมักกะฮ์ คาบสมุทรอาหรับในปีคริสต์ศักราช ๖๑๐ หลังจากประกาศศาสนาในนครมักกะฮ์เป็นเวลา ๑๒ ปี ท่านศาสดาอพยพไปสู่นครเมดีนะฮ์ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของนครมักกะฮ์ในคริสต์ศักราช ๖๒๒ การอพยพเรียกว่า “ฮิจญ์เราะฮ์” ภายหลังการอพยพ ท่านศาสดาได้รับคัมภีร์อัลกุรอานมาประกาศต่อไปอีกเป็นเวลา ๑๐ ปี ก็สิ้นอายุในปีคริสต์ศักราช ๖๓๒ เมื่อคัมภีร์อัลกุรอานประทานมาครบถ้วนสมบูรณ์ และอิสลามก็ได้แผ่ขยายครอบคลุมคาบสมุทรอาหรับ และเริ่มแผ่ขยายสู่ดินแดนส่วนอื่นแล้ว

การอพยพดังกล่าวเป็นที่มาของศักราชอิสลามซึ่งนับตั้งต้นจากปีที่ศาสดามุฮัมมัดอพยพจากนครมักกะฮ์ไปสู่นครเมดีนะฮ์ เรียกว่า ฮิจญ์เราะฮ์ศักราช มิได้เริ่มต้นจากปีที่ท่านศาสดาสวมภพ ที่ท่านเริ่มประกาศอิสลาม หรือที่ท่านเสียชีวิต

แม้โดยความเข้าใจสามัญอิสลามกำเนิดจากศาสดาในชนชาติและดินแดนอาหรับ เมื่อ ๑,๔๐๐ กว่าปีที่ผ่านมา อิสลามโดยคำสอนมีความหมายเป็นสากลเกินขอบเขตบุคคล กลุ่มชน พื้นที่ และกาลเวลาดังที่เราเข้าใจกันโดยสามัญ ทั้งนี้เนื่องจากแกนกลางคำสอนของอิสลามนี้คือ การดำรงอยู่และความผูกพันระหว่างสิ่งสูงสุดคือ อัลลอฮ์ หรือพระเป็นเจ้ากับสิ่งอื่นทั้งมวลซึ่งมาจากพระองค์

อัลลอฮ์ทรงเป็นผู้สร้างสิ่งทั้งปวง พระองค์ทรงเทิดมนุษย์ให้อยู่ในฐานะ “เคาะลีฟะฮ์” คือผู้ปกครองดูแลสากลจักรวาลพร้อมกับฐานะดังกล่าว พระองค์ประทานความรู้และวิธีประพฤติตนให้แก่มนุษย์ เพื่อมนุษย์จะได้ประพฤติตนอย่างถูกต้อง บรรลุความดีงามสูงสุด มนุษย์ทุกคนจะต้องรับผิดชอบในการทำหน้าที่นี้ต่อพระองค์ หากประพฤติชอบตามสิ่งที่พระองค์ประทานก็จะได้รับผลดี หากละเมิดหรือฝ่าฝืนก็จะได้รับผลเสียตามขั้นตอนของชีวิตในจักรวาล ที่อัลลอฮ์ทรงวางไว้

ความรู้และวิธีประพฤติตนดังกล่าวจากอัลลอฮ์อาจจะเรียกว่า “ศาสนา” “กฎความดีงาม” “ศีลธรรม” “กฎแห่งบาปบุญคุณโทษ” “แบบแผนความประพฤติ” “จริยธรรม” “วิถีชีวิต” ฯลฯ เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้รับมาโดยวิธีที่เรียกว่า “วะฮีย์” (การตรัส การดลใจ Revelation) คือการที่อัลลอฮ์ประทานคำสอนทางศาสนาผ่านบุคคลที่พระองค์ทรงตั้งให้เป็นสื่อศาสนาของพระองค์ซึ่งมีมาในทุกชนชาติทุกยุคทุกสมัยนับแต่มีมนุษย์คู่แรกในโลก

เพราะฉะนั้น สาระสำคัญของคำภาษาอาหรับว่า “อัลลอฮ์” “อัลกุรอาน” “มุฮัมมัด” “อิสลาม” “มุสลิม” เป็นต้นนั้น จึงไม่ใช่เรื่องเฉพาะของบุคคล กลุ่มชน หรือชนชาติหนึ่งชนชาติใด การอุบัติขึ้นของศาสนาอิสลามโดยการประกาศของท่านศาสดามุฮัมมัดเมื่อ ๑,๔๐๐ กว่าปีที่ผ่านมานั้น อยู่ในฐานะเป็นประมวลอิสลามอย่างสมบูรณ์ ซึ่งโดยเนื้อแท้เคยเป็นและจะเป็นเรื่องเดียวกันของมนุษย์ทุกคนทุกกลุ่มชน ในทุกที่และทุกเมื่อภายใต้ภาษาวัฒนธรรมอันหลากหลาย

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคำสอน และหลักการที่ควรทราบเป็นพื้นฐาน สำหรับการทำความเข้าใจเกี่ยวกับอิสลาม

๑. เอกภาพของอัลลอฮ์ หลักการสำคัญสูงสุดของอิสลาม คือ เอกภาพ หรือความเป็นหนึ่งเดียวของอัลลอฮ์ หลักข้อนี้มีความสำคัญสูงสุด อยู่ในคำว่า “ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์” แปลว่า “ไม่มีพระเจ้าใด ๆ นอกจากอัลลอฮ์” กล่าวคือ ไม่มีสิ่งใดเป็นพระเป็นเจ้า นอกจากอัลลอฮ์ และมนุษย์ต้องยึดอัลลอฮ์เท่านั้นเป็นพระเป็นเจ้า ไม่ยึดสิ่งอื่นใดเป็นพระเป็นเจ้า ซึ่งหมายความว่า โลก จักรวาล หรือสิ่งที่ดำรงอยู่ทั้งหลายทั้งปวง ทั้งที่เราเรารู้ได้และรับรู้ไม่ได้ตามปกติ มิได้เกิดขึ้นและดำรงอยู่เอง หากเป็นสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงให้มีขึ้น และกำหนดให้เป็นไปด้วยอำนาจ ปัญญา และความดีงามสูงสุดของพระองค์ตามที่พระองค์ทรงประสงค์ ไม่มีสิ่งอื่นใดสร้างอัลลอฮ์ หรือ มีส่วนสร้างและกำหนดสิ่งใด ๆ ร่วมกับพระองค์เลย พระองค์ทรงดำรงอยู่ แม้ไม่มีสิ่งอื่นใด แต่สิ่งอื่นทั้งปวงเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้เพราะพระองค์ เพราะฉะนั้นจึงไม่มีสิ่งอื่นใดเป็นพระเป็นเจ้า อัลลอฮ์เท่านั้นที่ทรงเป็นพระเป็นเจ้า เป็นพระเป็นเจ้าองค์เดียวเท่านั้น วิถีชีวิตที่ถูกต้องคือการยึดถืออัลลอฮ์เป็นพระเป็นเจ้า ไม่ยึดถือสิ่งอื่นใดเป็นพระเป็นเจ้าอีกเลย

คัมภีร์อัลกุรอานระบุไว้ชัดว่าพระองค์ผู้ทรงสูงสุดนี้มีได้มีเพียงแต่ชื่อเรียกว่า อัลลอฮ์ เท่านั้น แต่มีชื่อเรียกอย่างอื่นมากมาย ในคัมภีร์อัลกุรอานเองมีคำเรียก อัลลอฮ์เป็นอย่างอื่นตามคุณลักษณะของพระองค์ ที่กล่าวถึงกันมีถึง ๙๙ พระนาม เช่น อัลคอลีก (พระเจ้าผู้ทรงสร้าง) อัลฮัก (พระเจ้าผู้ทรงเป็นสัจธรรม) อัลเอาวัล (พระเจ้าผู้ทรงเป็นสิ่งแรก) อัลอาคิร (พระเจ้าผู้ทรงเป็นสิ่งสุดท้าย) อัลก็อยูม (พระเจ้าผู้ทรงดำรงอยู่ด้วยพระองค์เอง) อัลอะลิม (พระเจ้าผู้ทรงรอบรู้) อัลอะซีซ (พระเจ้าผู้ทรงอำนาจ) อรเราะห์มาน (พระเจ้าผู้ทรงกรุณาปรานี) อรเราะห์อีม (พระเจ้าผู้ทรงเมตตา) อัลอตัล (พระเจ้าผู้ทรงยุติธรรม)

ในความเป็นจริงมนุษย์มีภาษาและวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย และเรียกสิ่งเดียวกันด้วยภาษาที่แตกต่างกัน ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างมนุษย์แต่ละคนและระหว่างชนชาติเป็นลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ที่อัลลอฮ์ทรงกำหนดไว้ เพราะฉะนั้นเพื่อให้ศาสนาสามารถสื่อถึงชนชาติทั้งหลายได้ ศาสนาที่อัลลอฮ์ประทานมาแก่ชนชาติต่างๆ จึงเรียกพระองค์ในนามที่แตกต่างกัน

โดยมรยาทเมื่อเอ่ยพระนามอัลลอฮ์ มุสลิมจะกล่าวตามด้วยคำว่า “ซุบฮานะฮู วะตะอาลา” แปลว่า “ความบริสุทธิ์ยิ่งแด่พระองค์ผู้ทรงสูงสุด”

๒. มนุษย์และจักรวาล มนุษย์มีฐานะเหนือกว่าจักรวาล หรือสิ่งสร้างอื่นใด มนุษย์และจักรวาลมิใช่สิ่งเลื่อนลอย แต่มีเกี่ยวโยงกันเป็นระบบ และมีเป้าหมายที่แน่นอนมั่นคงตามการกำหนดของอัลลอฮ์

โลก จักรวาล ที่ดำรงอยู่นับแต่อดีตตราบจนปัจจุบันและอนาคตมีวาระสิ้นสุด และเมื่อดับสลายไปแล้วจะเกิดโลกใหม่มาแทนที่ คัมภีร์อัลกุรอานได้กล่าวไว้ว่า วันอวสานของโลกนี้กำลังใกล้เข้ามา

ชีวิตมนุษย์แต่ละคนนั้นเริ่มต้นจากสภาพไร้ชีวิต ก็กำเนิดขึ้นเป็นชีวิตในครรรค์ จากนั้นก็ถือกำเนิดขึ้นมาในโลกนี้ เมื่อตายไปก็จะไปอยู่ในโลกแห่งวิญญูณที่เรียกว่า โลกสุสาน หรือ โลกบรัชค์ คือโลกที่คั่นกลางหรือโลกภายหลังการตายจากโลกนี้ไป ตราบจนถึงวันสิ้นโลก

เมื่อโลกนี้แตกสลายลงในวันสิ้นโลก ทุกชีวิตจะฟื้นขึ้นในโลกใหม่เพื่อรับการพิพากษาและผลตอบแทนความดีความชั่วหรือบุญบาปที่ตนได้กระทำไว้ในโลกนี้ ในรูปนรกหรือสวรรค์จากอัลลอฮ์

กล่าวอีกนัยหนึ่ง ชีวิตมนุษย์ไม่มีการดับสูญ การเกิดและการตายเป็นเพียงการเปลี่ยนสภาพชีวิตไปตามวาระของโลกและจักรวาลในลำดับต่าง ๆ ตามกำหนดของอัลลอฮ์ โดยไม่มีการย้อนกลับ หลังจากการตาย ในโลกนี้มนุษย์จะไม่มี การหวนกลับมาเกิดใหม่ในโลกนี้อีก ในโลกนี้มนุษย์ได้รับอำนาจในระดับหนึ่งจาก อัลลอฮ์ให้สามารถเลือกกำหนดชีวิตตนและรับผลตอบแทนทั้งในโลกนี้ และใน โลกหน้า หลังจากตายไปแล้วจนถึงวันสิ้นโลก และตราบช่วงนรีนทร์ มนุษย์ไม่สามารถ กระทำความดีความชั่วได้อีก โดยนัยนี้อิสลามจึงมีคำสอนให้มนุษย์ “ใช้ชีวิตในโลกนี้ เสมือนคนแปลกหน้า หรือคนเดินทาง” “โลกนี้เป็นที่เพาะปลูก โลกหน้าเป็นที่ เก็บเกี่ยว” “ใช้ชีวิตเพื่อโลกนี้เสมือนหนึ่งตนจะอยู่ค้ำฟ้า ใช้ชีวิตเพื่อโลกหน้าเสมือน ตนจะตายพรุ่งนี้”

การรับรู้ถึงธรรมชาติที่นำไปถึงที่สุดอย่างเกี่ยวข้องกันเป็นแบบเป็นแผน ที่แน่นอนระหว่างชีวิตและจักรวาลภายใต้การกำกับของพระเป็นเจ้าดังที่กล่าวมานั้น ช่วยให้มีมนุษย์ตระหนักว่าชีวิตมีความหมาย มีคุณค่า มีเป้าหมาย และมีความหวัง

๓. ศาสนาอิสลาม คำว่าอิสลามที่เรารู้จักในฐานะศาสนาหนึ่งนั้น มีความหมายตามศัพท์ ๒ นัย คือ (๑) การจำนน การมอบตน การนอบน้อม การยอมตาม หรือการเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์ (๒) สันติ ความปลอดภัย ความมั่นคงแข็งแรง ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นภาวะปลอดภัยความทุกข์ ความหวาดกลัว กล่าวโดยรวมมนุษย์และสิ่งทั้งปวง มีสภาวะอิสลามอยู่โดยธรรมชาติ เนื่องจากสรรพสิ่งอยู่ภายใต้การสร้างและการกำหนดของอัลลอฮ์ให้อยู่ภายใต้แบบกำหนดบางอย่างตามเจตจำนงของพระองค์ เป็นการจำนนอย่างสิ้นเชิง ไม่สามารถขัดขืนได้ ซึ่งเรามักเรียกว่ากฎธรรมชาติ อย่างไรก็ตามนอกจากมนุษย์ต้องเป็นไปตามกฎธรรมชาติที่อัลลอฮ์ทรงวางไว้แล้ว มนุษย์ยังได้รับกฎเกณฑ์ความประพฤติที่ติงามหรือกฎศีลธรรมจากพระองค์ควบคู่กันไปด้วย กฎศีลธรรมนี้มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น ศาสนา บัญญัติ ศาสนา กฎของบาปบุญคุณโทษ กฎของการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว การปฏิบัติตามที่อัลลอฮ์ทรงกำหนดให้ปฏิบัติ และการละเว้นจากสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงห้าม

กฎธรรมชาติต่างจากกฎศีลธรรมในแง่ที่ว่ามนุษย์ทั้งมวลต้องจำนนต่อกฎธรรมชาติอย่างไม่มีทางเลือก ส่วนกฎศีลธรรมนั้นมนุษย์อาจเลือกรับมาปฏิบัติตามหรือเลือกปฏิเสธ และจะเลือกอย่างไรก็ต้องรับผิดชอบต่อการเลือกของตน หากเลือกในทางยอมตามหรือเชื่อฟังก็จะบรรลุอิสลามในความหมายที่ ๒ คือ สันติ มิฉะนั้นก็จะรับผลตรงกันข้าม กฎธรรมชาติและกฎศีลธรรมเป็นสิ่งคู่กัน มนุษย์ประพฤติปฏิบัติตนตามกฎศีลธรรมที่อัลลอฮ์ประทานให้ ภายใต้ระบบธรรมชาติที่พระองค์ทรงสร้างขึ้น ทั้งธรรมชาติของตัวมนุษย์เองและของสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ คัมภีร์อัลกุรอานเรียกศาสนาอิสลามว่าเป็น “ดีนุลฟิฏริ์” หรือ ศาสนาแห่งธรรมชาติ ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่าบัญญัติทางศีลธรรมของอิสลามสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์และของสิ่งอื่น ๆ ในสากลจักรวาล อีกนัยหนึ่ง สภาวะดังกล่าวเป็นสภาวะดั้งเดิมหรือพื้นฐานของมนุษย์และจักรวาล อันมีแก่นสาระสำคัญอยู่ที่การจำนนของสิ่งทั้งปวงที่ถูกสร้างต่อพระผู้ทรงสร้างอันเป็นนัยสำคัญของอิสลามนั่นเอง

ตามความหมายดังกล่าว ศาสนาอิสลามกำเนิดมานานับแต่การสร้างมนุษย์ ในจักรวาล มนุษย์มีความสามารถสูงส่งเหนือกว่าสิ่งสร้างอื่นทั้งปวง มนุษย์มีสติ ปัญญาและเหตุผล แต่ยังมีข้อจำกัด มนุษย์ไม่สามารถรอบรู้ความจริงทั้งหมด อัลลอฮ์จึงประทานความรู้เกี่ยวกับโลก จักรวาล และกฎศีลธรรม เพื่อช่วยให้ มนุษย์เอาชนะขีดจำกัดและบรรลุภาวะดั่งามสูงสุดได้ อัลลอฮ์พระองค์ประทาน อิสลามศาสนาให้แก่มนุษย์ทุกกลุ่มชนในทุกยุคสมัย และในชื่อเรียกขานต่าง ๆ นานา ศาสนาอิสลามเป็นของอัลลอฮ์ พระองค์ประทานอิสลามแก่มนุษย์ทั้งหมดไม่จำเพาะ แต่ท่านศาสดามุฮัมมัดและชนชาติอาหรับเท่านั้น เพราะฉะนั้นมุสลิมและนักวิชาการ อิสลามทั่วไปในปัจจุบันจะไม่เรียกศาสนาอิสลามว่า Mohammedanism หรือ ลัทธิมุฮัมมัด เช่นที่เคยปรากฏในอดีต

ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาที่ทรงธรรม ซึ่งพระองค์อัลลอฮ์ ทรงรับประกัน สิทธิของผู้ยึดมั่น และสัญญาจะช่วยเหลือแก่ผู้ใดก็ตามที่ยึดถือและปฏิบัติตาม พระองค์จะทรงยกย่องเขาเหนือกว่า และดีเด่นกว่าผู้ปฏิเสธศรัทธา ดังพระองค์ ทรงตรัสว่า

“อัลลอฮ์ทรงสัญญาแก่บรรดาผู้ศรัทธาในหมู่พวกเจ้า และบรรดาผู้กระทำ ความดีทั้งหลายว่า แน่نون พระองค์จะทรงให้พวกเขาเป็นตัวแทนสืบช่วง ในแผ่นดิน เสมือนดังที่พระองค์ทรงให้แก่บรรดาชนก่อนหน้าพวกเขา เป็นตัวแทน สืบช่วงมาก่อนแล้ว และพระองค์จะทรงทำให้ศาสนาของพวกเขาซึ่งพระองค์จะทรง เปลี่ยนแปลงให้พวกเขา ได้รับความปลอดภัย หลังจากความกลัวของพวกเขา โดยที่พวกเขาจะต้องเคารพภักดีข้า ไม่ตั้งภาคีอื่นใดต่อข้าและผู้ใดปฏิเสธศรัทธา หลังจากนั้นชนเหล่านั้นพวกเขาคือ ผู้ฝ่าฝืน (อัน นูร ๕๕)

ศาสนาอิสลาม ประกอบด้วยหลักการศรัทธา (อะกีดะฮ์) หลักกฎหมาย (ชะรีอะฮ์) ที่สมบูรณ์ ดังนี้

- (๑) บทบัญญัติในเรื่องหลักเอกภาพ (เตาฮีด) หลักการตั้งภาคี (ชิริก)
- (๒) บทบัญญัติในเรื่องความสัจจะ ห้ามการพูดเท็จ พูดโกหก

- (๓) บทบัญญัติในเรื่องความยุติธรรม ห้ามการคิดโกง ฉ้อฉล
  - (๔) บทบัญญัติในเรื่องความซื่อสัตย์ ห้ามการบิดพลิ้ว
  - (๕) บทบัญญัติในเรื่องความซื่อสัตย์ต่อสัญญา ห้ามการทุจริต คดโกง
  - (๖) บทบัญญัติในเรื่องการทำความดีต่อบิดา มารดา ห้ามเนรคุณ
  - (๗) บทบัญญัติในเรื่องความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ห้ามการตัดญาติ ขาดมิตร
  - (๘) บทบัญญัติในเรื่องอัยาศัยไมตรีที่ดิงาม ห้ามกระทำความเลวทราม
- สรุปโดยทั่วไปว่า อิสลาม บัญญัติใช้ในเรื่องคุณธรรมจรรยา มารยาทที่ดิงาม และห้ามการกระทำสิ่งที่ต่ำช้าเลวทรามทั้งหลาย อิสลามใช้ให้กระทำและส่งเสริมให้ปฏิบัติความดิงามทุกประการ

๔. คัมภีร์ศาสนาอิสลาม คัมภีร์สูงสุดของศาสนาอิสลาม คือ คัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งมาจากรอกคัพทท์ที่มีความหมายเบื้องต้นว่า “รวบรวม” และ “อ่าน” หรือ “ท่อง” ความหมายทั้งสองบ่งชี้ว่าคัมภีร์นี้เป็นที่รวบรวมสังธรรมที่อัลลอฮ์ได้ประทานแก่ชนชาติต่าง ๆ และศาสตร์ทั้งมวล ทั้งยังเป็นคัมภีร์ที่ได้รับการอ่าน การท่องอย่างกว้างขวาง อัลกุรอาน เป็นพระดำรัสของอัลลอฮ์ที่ประทานผ่านทางมลาอิกะฮ์ (angel) นามว่า ญิบรีล ให้แก่ท่านศาสดามุฮัมมัดเพื่อถ่ายทอดมายังมนุษย์ การประทานคัมภีร์อัลกุรอานเกิดขึ้นในช่วงเวลาประมาณ ๒๒ ปี แห่งการประกาศอิสลามของท่านศาสดามุฮัมมัด ระหว่างปีคริสต์ศักราช ๖๑๐ - ๖๓๒ คัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาอาหรับ รวบรวมเป็นเล่มภายหลังสมัยศาสดา

คัมภีร์อัลกุรอานเป็นพระดำรัสของอัลลอฮ์อย่างบริสุทธิ์ ไม่ใช่ด้วยคำธรรมดาของมนุษย์ ไม่มีการปรับปรุง แก้ไข หรือสังคายนา เป็นบรรทัดฐานอ้างอิงของชุมชนหรือหะดีษ และแหล่งคำสอนอื่น ๆ ของอิสลาม คัมภีร์อัลกุรอานเป็นประมวลแก่นสารและบรรทัดฐานวินัยศาสนาที่อัลลอฮ์ประทานให้แก่มนุษยชาติในทุกยุคทุกสมัย ผ่านศาสนทูตท่านต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่าเราะซูล หรือ นบี เช่น ประทานคัมภีร์ชะบูรให้แก่คนปีศาจ (ดาวิด) คัมภีร์เตารอตให้แก่ นบีมูซา (โมเสส) คัมภีร์อินญิลให้แก่ นบีอีซา (เยซู) เพราะฉะนั้นคัมภีร์อัลกุรอานจึงเป็นคัมภีร์สุดท้าย เป็นศูนย์รวมแห่งศาสตร์ต่าง ๆ และวิถีชีวิตสำหรับมนุษย์อย่างสมบูรณ์ นำมวลมนุษย์ไปสู่เป้าหมายสูงสุดเดียวกันในจักรวาล

คัมภีร์อัลกุรอานประกอบด้วยบทต่าง ๆ เรียกว่า ซูเราะฮ์ จำนวนทั้งสิ้น ๑๑๔ บท แต่ละบทมีชื่อเรียกและประกอบด้วยโองการ ซึ่งเรียกว่า อายะฮ์ จำนวนมากน้อยไม่เท่ากัน รวมทั้งเล่มมี ๖,๖๖๖ กว่าโองการ คัมภีร์อัลกุรอานทั้งเล่มยังแบ่งเป็น ๓๐ ภาคส่วน หรือ ฤซค์ ความยาวเท่า ๆ กัน ในการอ้างอิงคัมภีร์อัลกุรอาน

นิยมบอกลำดับบทและโองการ เช่น อัลกุรอาน ๑:๓ หมายถึง อัลกุรอานบทที่ ๑ โองการที่ ๓ หรือ ซูเราะฮ์ที่ ๑ อายะฮ์ที่ ๓ ซูเราะฮ์ นี้มีชื่อว่า “อัลฟาติฮะฮ์” หมายถึงบทเปิด หรือบทเริ่มต้น

บันทึกคำสอนที่สำคัญรองลงมาจากคัมภีร์อัลกุรอาน คือ อัลหะดีษ ซึ่งเป็นประมวลสิ่งที่เรียกว่า ซุนนะฮ์ หรือแบบอย่างความประพฤติของท่านศาสดามุฮัมมัด อันประกอบด้วย ถ้อยคำการปฏิบัติตน และทำทีต่อเรื่องต่าง ๆ ของท่าน ซุนนะฮ์เป็นแหล่งความรู้ที่ขยายความคัมภีร์อัลกุรอาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการประพฤติปฏิบัติตนที่ถูกต้องดีงามโดยละเอียด

๕. ผู้ประกาศศาสนาอิสลาม ผู้รับศาสนาอิสลามจากพระเป็นเจ้ามาประกาศที่เรียกว่าศาสดาหรือศาสนทูตนั้น คัมภีร์อัลกุรอานเรียกว่า เราะซูล (Messenger) หรือ นบี (Prophet) ซึ่งมีความหมายกว้าง ๆ ว่า ผู้สื่อสารของอัลลอฮ์ หมายถึง ผู้นำศาสนาจากอัลลอฮ์มาสู่มนุษย์ หรือ ผู้ประกาศศาสนาของอัลลอฮ์ อัลลอฮ์ ประทานผู้ประกาศศาสนาของพระองค์ให้แก่ทุกชนชาติในทุกยุคสมัยตามภาษาของชนชาตินั้น ๆ แก่นสาระสำคัญของศาสนาที่พระองค์ประทานมา คือ หลักความเป็นหนึ่งของพระเป็นเจ้าดังที่กล่าวไว้ข้างต้น สายศาสดาที่มีสืบมาในโลกอย่างต่อเนื่องนั้นสิ้นสุดที่ศาสดามุฮัมมัดซึ่งเป็นเราะซูลท่านสุดท้ายตราบจนวันสิ้นโลก ท่านได้ชื่อว่าเป็นตราประทับแห่งปวงศาสดา (เคาะตะมุนนบียีน)

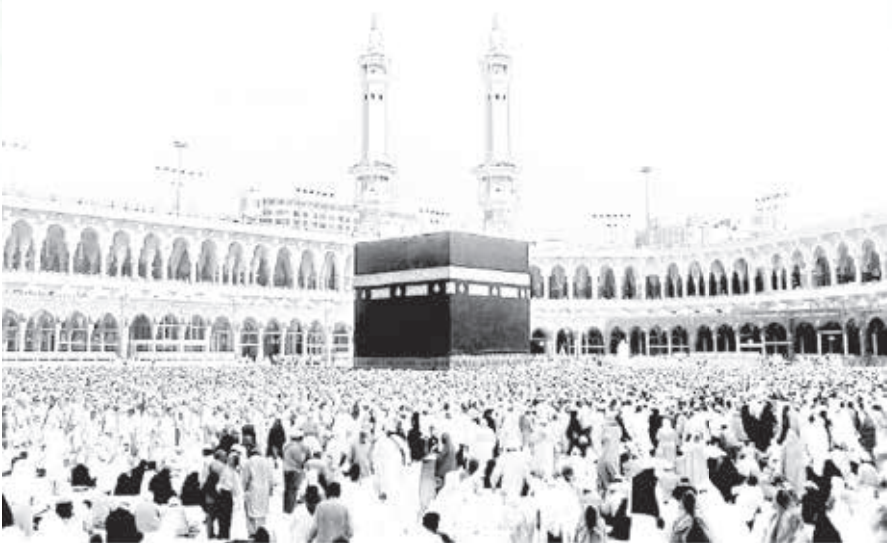
โดยมรรยาท เมื่อกล่าวนามศาสดามุฮัมมัด มุสลิมจะกล่าวคำว่า “ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะซัลลิม” ซึ่งแปลว่า “ขออัลลอฮ์ทรงโปรดประทานเมตตาและสันติแก่ท่าน” มีการใช้อักษรย่อสำหรับ คำกล่าวนี้นี้ว่า ซ.ล. หรือ ศ็อลฯ เช่น นบีมุฮัมมัด (ซ.ล.) หรือ นบีมุฮัมมัด ศ็อลฯ สำหรับศาสดาท่านอื่น เมื่อเอย่นามให้กล่าวตามด้วยคำว่า “อะลัยฮิสลาม” ซึ่งแปลว่า “ขอสันติจงมีแด่ท่าน” มีการใช้อักษรย่อว่า อ.ล.

๒. ผู้นับถือศาสนาอิสลาม คัมภีร์อัลกุรอานเรียกผู้นับถือศาสนาอิสลาม เรียกว่า “มุสลิม” หรือ “มูอฺมิน” คำว่ามุสลิม ผันมาจากรากศัพท์เดียวกับคำว่า อิสลาม เพราะฉะนั้นมุสลิมจึงหมายถึง “ผู้จำนน มอบตน นอบน้อม หรือเชื่อฟังต่อ อัลลอฮ์” และหมายถึง “ผู้มีหรือผู้ให้สันติ ความปลอดภัย หรือ ความมั่นคงแข็งแรง” คำว่า มุสลิม เป็นเอกพจน์เพศชาย ถ้าเป็นหญิงเรียกว่า มุสลิมะฮ์ ส่วนคำว่า มูอฺมิน แปลว่าผู้ศรัทธา หรือ ศรัทธาชน หมายถึงผู้มีความเชื่อมั่นตามคำสอนของอิสลาม กล่าวโดยรวม มุสลิมหรือมูอฺมินโดยสมบูรณ์หมายถึงผู้ที่มีทั้งความเชื่อมั่น กล่าวยืนยันในสิ่งที่ตนเชื่อมั่น และ ปฏิบัติตามความเชื่อนั้น

๗. องค์ประกอบหลัก ๓ ประการของอิสลาม อิสลามเมืองค์ประกอบหลัก ๓ ประการ ได้แก่ **หลักศรัทธา** (อركانุลอิมาน) ๖ ประการ ประกอบด้วย ศรัทธาในอัลลอฮ์ ศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮ์ ศรัทธาในบรรดารอซูล ศรัทธาในคัมภีร์ของพระองค์ ศรัทธาในโลกหน้า และในการกำหนดของอัลลอฮ์ **หลักปฏิบัติหรือหลักอิสลาม** (อركانุลอิสลาม) ๕ ประการ ประกอบด้วย การปฏิญาณตน การละหมาด การถือศีลอด การบริจาคทาน จนถึงการบำเพ็ญฮัจญ์ และ**หลักคุณธรรม** (อัลอิหฺซาน) เป็นการใช้ชีวิตอย่างดีงามด้วยการรำลึกถึงอัลลอฮ์อยู่ทุกขณะ นั่นคือ “การเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์เสมือนเราเห็นพระองค์ และพระองค์ทรงเห็นเราอยู่”

องค์ประกอบทั้ง ๓ ของอิสลามเป็นหลักพื้นฐานของชีวิตมุสลิม เป็นที่ตั้งของความประพฤติอย่างอื่น ๆ ทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ องค์ประกอบหลักทั้ง ๓ และวิถีชีวิตทุกด้านครอบคลุมการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ต่อพระเป็นเจ้า ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งสร้าง อื่น ๆ ทั้งหมดของพระเป็นเจ้าทั้งที่อยู่ในและอยู่นอกเหนือธรรมชาติที่มนุษย์รับรู้ในประสบการณ์ธรรมดา

คำสอนด้านต่าง ๆ ทั้งจากคัมภีร์อัลกุรอาน และอัลหะดีษหรือสุนนะฮ์ ไม่ว่าจะ
จะเป็นในด้านหลักการและรายละเอียด อันว่าด้วยความรู้และวิถีประเพณี
รวมทั้งเกณฑ์ที่บ่งชี้ความผิดชอบชั่วดีในความประพฤติทุกด้าน ยังส่งผลให้ในอิสลาม
ไม่มีการแยกศาสนาจากเรื่องทางโลก ทุกอย่างเป็นศาสนา ศาสนาเป็นทุกอย่าง
ซึ่งเป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับมุสลิมไม่ว่าหญิงหรือชายโดยเสมอกัน

เพราะฉะนั้นข้อปฏิบัติต่างๆ ทั้ง ๕ ที่จะกล่าวถึงต่อไปในส่วนของอิสลามถือว่าเป็น
วิถีชีวิตของมุสลิมทุกคน ข้อแตกต่างมีอยู่บ้างก็เป็นส่วนปลีกย่อยตามควรแก่เพศ
และวัยเท่านั้น

PHILNABERCI

ศาสนาคริสต์

คริสต์ศาสนา

ความนำ

คริสต์ศาสนิกชนมิใช่เพียงแต่จะเรียนรู้หลักคำสอนและการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่ยังต้องตระหนักถึงความจริงที่ว่า ความเป็นคริสต์ศาสนิกชนที่แท้จริงจะต้องแสดงออกมาให้เห็น ผ่านทางการดำเนินชีวิตในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิต ในทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจและการเมือง ความเชื่อหรือศรัทธาจะต้องส่งผลต่อการตัดสินใจ การกระทำและการปฏิบัติตน ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อธรรมชาติและสรรพสิ่งทั้งหลาย และต่อสิ่งสูงสุด ดังนั้น การที่จะเข้าใจเรื่องราวในชีวิตของคริสต์ศาสนิกชน ไม่ว่าจะเป็นมุมมองของคนใน (insiders) หรือมุมมองจากคนนอก (outsiders) ก็จะต้องเข้าใจถึงมุมมองที่คริสต์ศาสนิกชนมีต่อชีวิต โลก สิ่งสูงสุดและความรอดพ้นคำถามต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญ อาทิ ชีวิตคืออะไร ธรรมชาติคืออะไร ใครเป็นผู้สร้าง

ธรรมชาติหรือผู้ก่อให้เกิดชีวิต ชีวิตเริ่มต้นเมื่อไร ชีวิตมีความหมายหรือไม่ อะไรคือคุณค่าของชีวิต ชีวิตสิ้นสุดเมื่อไร มีชีวิตหลังความตายหรือไม่ ตายแล้วจะไปไหน ความรอดพ้นคืออะไร มนุษย์เราจะบรรลุถึงความรอดพ้นได้อย่างไร คำตอบที่คริสต์ศาสนิกชนมีต่อคำถามเหล่านี้ จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความเป็นตัวตน หรืออัตลักษณ์ของความเป็นคริสต์ศาสนิกชน แต่เพื่อให้แน่ใจถึงความ เป็นคริสต์ศาสนิกชนที่แท้ก็จะต้องดูการปฏิบัติตนของเขา

คำตอบและโลกทัศน์ที่คริสต์ศาสนิกชนมีต่อโลก ต่อชีวิต ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแล้วแต่มีศูนย์กลางอยู่ที่ความเชื่อหรือศรัทธาในพระเจ้า (God) เริ่มต้นจากการที่ชาวคริสต์เชื่อว่าโลกเกิดขึ้นเองไม่ได้ ต้องมีผู้สร้างและผู้สร้างนั้นคือพระเจ้าผู้ทรงสรรพานุภาพ (omnipotent) ผู้ทรงเป็นองค์สัพพัญญู (omniscient) และผู้ทรงเป็นองค์ความดีบริบูรณ์ (omni-benevolent) พระองค์ทรงดำรงอยู่นิรันดร์ ทรงอยู่เหนือโลกและกาลเวลา คริสต์ศาสนิกชนเชื่อว่าพระเจ้าทรงสร้างและประทานชีวิตให้แก่มนุษย์ซึ่งประกอบด้วยร่างกายและวิญญาณ มนุษย์คู่แรกคืออาดัม และเอวา ผลจากที่อาดัมและเอวาทำบาป มนุษย์จึงต้องตาย คริสต์ศาสนิกชนเชื่อว่าศาสนาเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง “พระเจ้า” กับ “มนุษย์” พระเจ้าทรงเปิดเผยพระองค์เองผ่านทางประวัติศาสตร์แห่งความรอดพ้น (จากความตายและการตกเป็นทาสของบาป)

หรือกล่าวให้เฉพาะเจาะจงก็คือผ่านทางประวัติศาสตร์ของชนชาติอิสราเอล คริสต์ศาสนิกชนเชื่อว่าพระเจ้าเพียงแท้มีธรรมชาติหนึ่งเดียว แต่แบ่งออกเป็นสามพระบุคคลคือ พระบิดา พระบุตร และพระจิต (หรือพระวิญญาณบริสุทธิ์) ทั้งสามพระบุคคลเรียกรวมกันว่าพระตรีเอกภาพ (Trinity) ศูนย์กลางของคริสต์ศาสนาอยู่ที่พระเยซูคริสตเจ้า ซึ่งคริสต์ศาสนิกชนเชื่อว่าเป็นพระบุตรที่ทรงเสด็จมาบังเกิดเป็นมนุษย์ (incarnation) ดังนั้น คริสต์ศาสนิกชนจึงเชื่อว่าพระเยซูเจ้า เป็นทั้งพระเจ้าแท้และมนุษย์แท้ การเป็นมนุษย์แท้ของพระองค์คือการเป็นมนุษย์เพื่อผู้อื่น (man for others) พระองค์ทรงยอมพลีพระชนม์บนไม้กางเขนเพื่อไถ่บาปของ

มวลมนุษย์ เมื่อพระองค์ทรงเป็นขึ้นมาจากความตาย (resurrection) และเสด็จสู่สวรรค์ พระศาสนจักร (The Church) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่มองเห็นได้ของพระองค์ ดำเนินพันธกิจสืบต่อในฐานะที่เป็นประชาคมของผู้รับใช้ (servant community) คริสต์ศาสนิกชนเชื่อว่าการที่จะเป็นชาวคริสต์ที่แท้จริง จะต้องเจริญรอยตามพระเยซูเจ้า นั่นคือต้องเป็นมนุษย์เพื่อผู้อื่น ผู้ที่ทำได้เช่นนี้ก็มีชีวิตนิรันดร

คุณธรรมทางเทววิทยาที่สำคัญในคริสต์ศาสนามีอยู่ ๓ ประการคือ ความเชื่อหรือศรัทธา (faith) ความหวัง (hope) และความรัก (love) คริสต์ศาสนิกชนเชื่อว่าต้องเริ่มต้นด้วยศรัทธาที่มีต่อพระเจ้าและคำสั่งสอนของพระองค์ซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์ไบเบิล และมองเห็นความสัมพันธ์ของพระองค์กับมนุษย์บนรากฐานของความรักแบบไม่มีเงื่อนไข (agape) ทั้งในพันธสัญญาเดิม (ก่อนพระเยซูเจ้าบังเกิด) และพันธสัญญาใหม่ (ชีวประวัติและคำสั่งสอนของพระเยซูเจ้าจนถึงคัมภีร์วิวรณ์)

แต่เนื่องจากว่า มนุษย์เป็นผู้อ่อนแอและทำความผิดพลาดอยู่เสมอ คริสต์ศาสนิกชนเชื่อว่าถึงจะผิดพลาดนับครั้งไม่ถ้วนก็ยังคงมีความหวังอยู่เสมอ

ไม่ท้อแท้ สิ้นหวังและหมดกำลังใจ เมื่อผิดพลาดก็พร้อมที่จะกลับใจ โดยที่หวังและเชื่อมั่นว่าพระเจ้าทรงพร้อมที่จะให้อภัยเสมอ เนื่องจากพระองค์ทรงเป็นองค์ความรักที่ซื่อสัตย์มั่นคง (God is Love) ดังนั้น สิ่งที่อยู่เบื้องหลังแนวคิดและวิธีการดำเนินชีวิตของผู้นับถือคริสต์ศาสนา จึงมีความผูกพันกับพระเจ้าซึ่งมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า แต่เชื่อว่าพระองค์ทรงเป็นพระผู้สร้าง ผู้ประทานชีวิต ผู้ปกป้องดูแล ผู้ประทานความช่วยเหลือ ผู้บรรเทาใจในยามทุกข์ยาก และผู้ช่วยให้รอดพ้นจากบาปและความตาย และตระหนักว่า คริสต์ศาสนิกชนที่แท้ต้องเสียสละตนรับใช้ผู้อื่น ซึ่งจะเป็นการมีส่วนร่วมในการไถ่บาปของพระองค์

ข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

การภาวนา (Prayer) :

เป็นรูปแบบความผูกพันระหว่างมนุษย์กับพระเป็นเจ้า เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ที่ลึกซึ้งตามประสามนุษย์ว่า “เราจะบอกว่าเรารักกันได้อย่างไร หากเราไม่เคยคิดถึงกัน ไม่เคยสนทนากัน ไม่เคยมีปฏิสัมพันธ์กัน ไม่เคยคิดที่จะทำสิ่งดีดีให้แก่กันและกัน หรือเมื่อคิดถึงแล้วก็ไม่เคยปฏิบัติสิ่งที่ดีต่อกัน”

การภาวนาสำหรับคริสตศาสนิกชนจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์แสดงออกถึงความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยมีบทภาวนาที่คริสตศาสนิกชนทุกคนสามารถอธิษฐานภาวนาร่วมกันได้ เป็นบทภาวนาที่ใช้ในการอธิษฐานสาธารณะ เพื่อแสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นบทภาวนาจากคัมภีร์ไบเบิล เช่น บทเพลงสดุดี บทข้าแต่พระบิดา หรือบทภาวนาที่พระศาสนจักรได้ประพันธ์ขึ้น แต่ในเวลาเดียวกันการภาวนาด้วยบทภาวนาที่แต่ละคนอธิษฐานแบบเงียบ ๆ ภายในใจ หรือด้วยวาจา ก็เป็นการภาวนาเช่นกัน นอกจากนี้ คริสตศาสนิกชนภาวนาแม้ขณะที่กำลังทำงาน หรือทำกิจการต่าง ๆ ในชีวิตหากคิดถึงพระเจ้าในกิจการทุกอย่างที่ทำ เหล่านี้ก็ล้วนแต่เป็นการภาวนาทั้งสิ้น

บทภาวนา “ข้าแต่พระบิดา”

(มัทธิว ๖: ๙-๑๓)

ข้าแต่พระบิดาของข้าพเจ้าทั้งหลาย พระองค์สถิตในสวรรค์ พระนามพระองค์ จงเป็นที่สักการะ พระอาณาจักรจงมาถึง พระประสงค์จงสำเร็จในแผ่นดิน เหมือนในสวรรค์ โปรดประทานอาหารประจำวัน แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายในวันนี้ โปรดประทานอภัยแก่ข้าพเจ้าเหมือนข้าพเจ้าให้อภัยแก่ผู้อื่น โปรดช่วยข้าพเจ้า ไม่ให้แพ้การผจญ แต่โปรดช่วยให้พ้นจากความชั่วร้ายเทอญ อาแมน¹

การร่วมในพิธีมิสซา: พิธีมิสซา คือ พิธีบูชาขอบพระคุณพระเป็นเจ้า เป็นการ แสดงออกซึ่งความเป็นหนึ่งเดียวกันของคริสตศาสนิกชน โดยมีองค์พระเยซูเจ้า เป็นเครื่องบูชาเพื่อไถ่บาปมนุษย์ อาศัยพระกายและพระโลหิตที่พระองค์ทรงยอม สละและพลีชีวิต ดังนั้น การร่วมในพิธีมิสซา จึงหมายถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ที่คริสตศาสนิกชนจะขอบพระคุณพระเจ้าที่ได้ทรงประทานพระบุตรของพระองค์ ลงมาไถ่บาปของมนุษย์ทุกคน

¹ <http://www.catholic.or.th/spiritual/prayer/prayernew.pdf>

คำว่า “มิสซา” (Missal) หมายถึง “การถูกส่งไป” เพื่อประกาศข่าวดีและเป็นแบบอย่าง รวมทั้งมอบตนเองและชีวิตให้มีคุณค่าต่อคนอื่น ๆ เช่นเดียวกันกับที่เราได้รับจากพระเจ้า ความหมายที่แท้จริงของคำว่า “มิสซา” จึงไม่ถูกต้องตรงกับที่เป็นอยู่ในเวลานี้ เราจึงควรเรียกพิธีกรรมในปัจจุบันว่า “พิธีบูชาขอบพระคุณ (Eucharistic Celebration) โดยเน้นที่ความหมายของพิธีกรรมว่า เป็นการขอบพระคุณอย่างแท้จริง คือ พระเยซูเจ้าเป็นทั้งผู้ถวายและเป็นเครื่องบูชาเอง โดยผ่านทางพิธีการหักปังบนพระแท่น เพื่อขอบพระคุณพระบิดา ในพิธีมิสซาฯ คริสต์ศาสนิกชนเชื่อว่า องค์พระเยซูเจ้าประทับอยู่อย่างแท้จริง ใน ๓ วิธีการ คือ (๑) จากพระวาจาของพระองศ์ในบทอ่านจากพระคัมภีร์ (๒) ระหว่างการเสกปังและเหล้าองุ่น (๓) การรับศีลมหาสนิท ซึ่งเป็น “ปังทรงชีวิต”²

² http://my.dek-d.com/sakura_express/story/viewlongc.php?id=๒๑๙๗๑๕&chapter=๓๗

การพลีกรรม: คือ การยอมรับความทุกข์ยากลำบาก ความเจ็บปวด หรือการปฏิเสธตนเองที่จะละเว้นกิจกรรมที่นำความสุขหรือความสนุกสนานตัว หรือตั้งใจ ลด-ละ-เลิก กิจกรรมที่ไม่ดี ซึ่งอาจจะเป็นการยึดติดในบาปต่าง ๆ หรือนิสัยที่ไม่ดีของตนเอง โดยเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจ ความจริงใจ และ ด้วยใจเสรี โดยมีจุดประสงค์เพื่อจะได้ทำตัวเองให้ใกล้ชิดพระเจ้ามากยิ่งขึ้น

การพลีกรรมเป็นการกระทำเพื่อจะทำให้ผู้ปฏิบัตินั้นได้ **“หันหลัง”** ให้ความโน้มเอียงไปในทางบาป และในเวลาเดียวกันการพลีกรรมทำให้เราได้ **“หันหน้า”** เข้าหาพระเจ้า การพลีกรรมเป็นวัตรปฏิบัติประการหนึ่งในวิถีชีวิตของ คริสต์ศาสนิกชน ทั้งนี้เพื่อจะได้เข้ามามีส่วนร่วมกับพระมหาทรมานของพระเยซูคริสต์ ตามที่พระองค์ทรงสอนว่า **“ถ้าผู้ใดอยากติดตามเราก็จงเลิกนึกถึงตนเอง จงแบกไม้กางเขนของตนทุกวันและติดตามเรา”** (ลูกา ๙:๒๓) การพลีกรรมจะช่วย ทำให้ผู้ปฏิบัติได้มีจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข เป็นความสุขที่สืบเนื่องมาจาก ความรัก ความเป็นพี่เป็นน้อง และการเป็นสานุศิษย์ที่แท้จริงของพระเยซูเจ้า

การทำบุญให้ทาน: คำสอนสำคัญของคริสต์ศาสนา คือ “จงรักพระเป็นเจ้า และจงรักเพื่อนมนุษย์” (เทียบ มัทธิว ๒๒:๓๗-๓๙, ยอห์น ๓:๑๖) ดังนั้น การทำบุญให้ทาน จึงเป็นกิจการที่คริสต์ศาสนิกชนแสดงออกซึ่งความรักที่มีต่อพระเป็นเจ้า ด้วยการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่พระเป็นเจ้าทรงสร้างมาตามพระฉายาลักษณ์ของพระองค์

การทำบุญ หมายถึง การกระทำกิจกรรมอันดีต่อพระเป็นเจ้าและต่อเพื่อนมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์และความตั้งใจอันดีที่จะทำให้ผู้อื่นมีความสุขด้วยน้ำใจอิสระของตนเอง

การให้ทาน หมายถึง การให้หรือการบริจาคทรัพย์สินหรือสิ่งของเพื่อผู้อื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการทำนุบำรุงพระศาสนจักร เพื่อการสังคมสงเคราะห์ เพื่อการช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก และเพื่อการเสริมสร้างความคิดดีของส่วนรวม

ศาลเทพารักษ์หน้าวัด

ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

ความนำ

ประวัติศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู

๑. กำเนิดศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู

ในสมัยโบราณแรกเริ่มเดิมที ศาสนาพราหมณ์ – ฮินดูนี้ เรียกกันว่า “สनाตนธรรม” แปลว่า “ศาสนาสนาตน”

คำว่า “สนาตน” นี้ หมายถึง “เป็นนิত্য” คือไม่มีสิ้นสุด ไม่รู้จักตาย เรื่อย ๆ เสมอ ๆ หรืออะไรในทำนองนี้ นอกจากนั้นคำว่า “สนาตน” ยังแปลได้อีกอย่างหนึ่งในเมื่อแยกพยางค์ออกแล้ว คือ สนา แปลว่า ไม่รู้จักตาย หรือ เป็นนิত্য กับ ตน แปลว่า กาย เมื่อรวมกันเข้าแล้วแปลตามศัพท์ หรือแปลโดยพยัญชนะว่า กายอันไม่รู้จักตาย แปลเอาความหมายถึงพระวิษณุ หรือกายอันไม่รู้จักตายกล่าวคือพระวิษณุ เพราะฉะนั้น สนาตนธรรมนี้จึงเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า **วิษณุธรรม** คือ คำสั่งสอนของพระวิษณุเป็นเจ้านั่นเอง

ครั้งเวลาล่วงมาหลายพันปี ศาสนานี้ได้มีชื่อเรียกกันต่อมาว่า “ไวทิกธรรม” คือธรรมที่ได้มาจากพระเวท ความจริงพระเวทก็คือ คำสั่งสอนของพระวิษณุเป็นเจ้านั่นเอง

หลายพันปีต่อมา มีผู้ตั้งชื่อให้ศาสนานี้ใหม่ว่า “อารยธรรม” ซึ่งแปลว่า ธรรมอันดีงามก็ได้ ความเจริญด้วยขนบธรรมเนียมอันดีงามก็ได้ รวมความว่าเป็น หลักธรรมอันเจริญ อันดีงามทั้งสิ้น

ครั้นเวลาล่วงมาอีกหลายพันปี ศาสนาสนาตนธรรมนี้ เปลี่ยนไปเรียกกันว่า “พราหมณ์ธรรม” ซึ่งแปลว่า คำสั่งสอนของพราหมณ์ ในสมัยนั้น ขนบวรรณะ พราหมณ์กำลังครองความเป็นใหญ่มีอำนาจเต็มที่ ผู้ใดไม่เชื่อถือคำสั่งสอน ของพราหมณ์ จัดว่ามีโทษหนัก ดังนี้จึงเห็นได้ว่าทั้งสนาตนธรรม ไวทิยธรรม อารยธรรม และพราหมณ์ธรรม ว่าที่จริงแล้วก็คือ ธรรมะอันเดียวกันนั่นเอง เพียงแต่เรียกชื่อไปต่าง ๆ กัน ตามยุคตามสมัย ถึงอย่างไรตำรับพระเวทก็ยังคงมีอยู่ แต่ทว่าอยู่ในกำมือของพราหมณ์ โดยเฉพาะพราหมณ์ผู้มีหน้าที่ที่จะท่องบ่นสาธยาย และสั่งสอนตลอดจนประกอบพิธีต่าง ๆ ให้แก่ชนในวรรณะของตน

ครั้นต่อมา ศาสนานี้ได้เปลี่ยนชื่อเรียกกันใหม่ว่า “หินทูธรรม” ซึ่งเป็นการเรียกตามที่นักปรัชญาและนักประวัติศาสตร์เรียกกัน อันที่จริงคำว่า หินทูนี มีประวัติมาจากคำว่า สินธุ ซึ่งเริ่มเรียกกันมาได้ประมาณเมื่อ ๗๐๐ ปีก่อนโน้น แล้วมากลายเสียง ส เป็น ห ไปตามภาษาท้องถิ่น เช่น อสสัม หรือ อัสมัสม ก็มาออกเสียงเป็น อะหม หรือ อาหม เป็นต้น เพราะฉะนั้น สินธุ จึงกลายเป็น หินทู ไปบ้าง

คำว่า “หินทู” นี้ ถ้าแปลตามหลักไวยากรณ์ภาษาสันสกฤตแล้ว แปลว่า “ผู้ที่ละเว้นหิงสากรรม” คือ อหิงสกา นั่นเอง เพราะตามหลักไวยากรณ์ภาษาสันสกฤต มีการวิเคราะห์ศัพท์สมาสนี้ว่า หิงสยา พุยเต อิตอ หินทู แปลความว่า ผู้ใดละเว้น จากหิงสากรรมผู้นั้นคือ “หินทู” ย่อมจะเห็นได้แล้วว่าที่ในภาษาไทยเรียก หินทู ว่า อินดู ยังมีใช้คำเรียกที่ถูกต่อนัก คำเรียกที่ถูกต่อนัก หินทู และด้วยประการฉะนี้ “อินดูธรรม” หรือ “หินทูธรรม” จึงแปลว่า ธรรมะที่สอนลัทธิอหิงสา

ปัญหาชื่อที่ว่า “สนาตนธรรม” เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยไหนนั้น ความจริง ในโลกนี้ก็ยังไม่เคยมีใครสามารถตอบได้อย่างถูกต้องถ่องแท้เลย ได้แต่สันนิษฐาน และอภิปรายให้ความเห็นกันไปต่าง ๆ ตามทรรศนानุทรรศนะแห่งตน ๆ

๑๒ เดือน	= ๑ ปี
๓๖๐ ปี	= ๑ เทววรรษ
๑,๒๐๐ เทววรรษ	= ๑ กัลป์
๒ กัลป์ ๒,๔๐๐ เทววรรษ	= ๑ ทวาปรยุค
๓ กัลป์ ๓,๖๐๐ เทววรรษ	= ๑ เตรตายุค
๔ กัลป์ ๔,๘๐๐ เทววรรษ	= ๑ สัตยยุค
๑๐ กัลป์ ๑๒,๐๐๐ เทววรรษ	= ๑ จตุรยุค
๗๑ จตุรยุคเศษ	= ๑ มัณวันตร
๑,๐๐๐ จตุรยุคเศษ หรือ ๑๔ มัณวันตร	= ๑ กัลป์
๒ กัลป์	= ๑ วันและเดือนของพรหมโลก (พรหมทิน)
๓๖๐ พรหมทิน	= ๑ พรหมวรรษ

ตามมาตรานี้ถ้าคิดตัวเลขทบพวนดู ก็คงจะประมาณเวลานับตั้งแต่โลกนี้ขึ้นมาเมื่อ ๕๐ พรหมวรรษ ๒ กัลป์ ๖ มัณวันตร ๒๗ จตุรยุค ๑ สัตยยุค ๑ เตรตายุค ๑ ทวาปรยุค กับ ๕,๐๘๕ ปีของมนุษย์โลกในกัลป์แล้ว มารวมกันกับจำนวนปีมนุษย์โลกดังกล่าวมาในทำนองนี้ โลกนี้ก็จะมียุคทั้งหมดได้ ๑๐๐ พรหมวรรษเต็ม

สนาตนธรรม	ก่อน	๑๐,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐ ปี
ไวทิกธรรม	ก่อนถึง	๑๐๐,๐๐๐,๐๐๐ ปี
อารยธรรม	ถึงก่อน	๑,๐๐๐,๐๐๐ ปี
พราหมณธรรม	ถึงก่อน	๑,๐๐๐ ปี

ตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. ๑๕๐๐ เรียกกันว่า อินดูธรรม มาถึงบัดนี้

๒. พระศาสดาของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

“ศาสดา” หรือ “ผู้ตั้งศาสนา” ในภาษาสันสกฤต เรียกว่า “ธรรมปวรตค แห่งสนาตนธรรม” แปลอีกนัยหนึ่งให้ตรงกับภาษาไทยก็ได้ว่า “พระศาสดาของศาสนา พราหมณ์-ฮินดู” และพระศาสดาของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูนี้ก็ยังมียุ่หลายกัลป์

ในบางกัลป์พระพรหมา หรือปางของพระพรหมาเป็นประธาน ก็เรียกกัลป์ นั้นว่า “พรหมกัลป์”

ในบางกัลป์พระวิษณุ หรือปางของพระวิษณุเป็นประธาน ก็เรียกกัลป์นั้น ตามปางของพระวิษณุ มี ๑๐ ปาง เช่น วิษณุกัลป์ วาราหกัลป์ เป็นต้น

ในบางกัลป์พระศิวะ หรือปางของพระศิวะเป็นประธาน ก็เรียกกัลป์นั้น ตามปางของพระศิวะ มี ๑๑ ปาง เช่น ศิวกัลป์ รุทรกัลป์ เป็นต้น

ไม่ว่าในกัลป์ที่พระพรหมาเป็นประธาน หรือพระวิษณุเป็นประธาน หรือ พระศิวะเป็นประธานก็ตาม จะได้ยินเสียงจากนภากาศเรียก “อากาศวาณี” จากปรพรม (พระปรมาตมัน) แล้วนำคำสั่งสอนนั้นสอนให้แก่ สนกะ ในกัลป์ที่ พระพรหมาเป็นประธานสั่งสอนแก่สนกะ, ในกัลป์ที่พระวิษณุเป็นประธานสั่งสอนให้แก่ พระพรหมา แล้วพระพรหมาสั่งสอนให้แก่สนกะ ในกัลป์ที่พระศิวะเป็นประธาน สั่งสอนให้แก่พระพรหมาแล้วพระพรหมาสั่งสอนให้แก่ สนกะ

คำสั่งสอนธรรมะและวิธีปฏิบัติธรรม สนกะเป็นผู้รับและสั่งสอนต่อให้ สนนท สนนท สอนให้แก่ สนตนะ สนตนะสอนให้แก่ สันตกุมาร ผู้เป็นบุตรของ พระพรหมธาดาอีกชั้นหนึ่ง ครั้นต่อมาพระพรหมธาดา กับสันตกุมาร ก็ได้สั่งสอนแก่ พระนารทมนิผู้เป็นเทพฤๅษีเพื่อให้เผยแพร่ต่อไปยังนานาโลก

แต่สำหรับในมนุษยโลกนี้ พระอุปเทศก คือ พระผู้แสดงเรื่องราวทางศาสนา รongลงมาจากพระนารทมนิก็คือ พระกปิลมนิ ผู้เกิดมาเป็นมนุษย์แท้ ๆ มีตัวตนจริง ๆ อยู่ในโลกนี้ พระบิดามีชื่อว่ากรรมมนิ พระมารดาชื่อ เทวหฤติ พระกปิลมนิได้แสดง ธรรมเทศนาครั้งแรกที่ วินทุอาศรม ครั้นต่อมาก็ได้ตั้งอาศรมขึ้นที่ปลายทางแม่น้ำ คงคาที่เรียกว่า กันคงคาสาคร ในเดือนธันวาคมและมกราคม ทุกปีจึงมีประชาชน เป็นจำนวนมากไปจาริกแสวงบุญกัน ณ ที่แห่งนั้น

“พระปรมาตม้นเป็นพระเจ้าสูงสุด” ในภาษาสันสกฤตเราอาจจะเรียกหัวเรื่อง
 ข้อนี้ได้ว่า “อุปาสยเทพแห่งสนาตนธรรม” ในพระสนาตนธรรมนี้ มีอุปาสยเทพ
 อยู่ด้วยกัน ๑ พระองค์ คือ พระพรหมา (หรือพระพรหมชาดา) พระวิษณุ และ
 พระศิวะ ความจริงแล้วก็มีพระองค์เดียวเท่านั้น คือ พระปรมาตม้น แต่พระปรมาตม้น
 ไม่มีรูปร่างและไม่มีตัวตนเป็นนิรันการ หรือนิราการ คือ ไม่มีอาการปรากฏ หรือ
 ปราศจากอาการนั่นเอง

ครั้นเมื่อพระปรมาตม้นมีความประสงค์จะสร้างโลก พระปรมาตม้นก็เลย
 กลายเป็น “สาการภาพ” ขึ้น คือเกิดภาวะอันมีอาการ และเป็น ตรयरूप (สามรูป)
 ได้แก่ พระพรหมชาดา พระวิษณุ และพระศิวะ

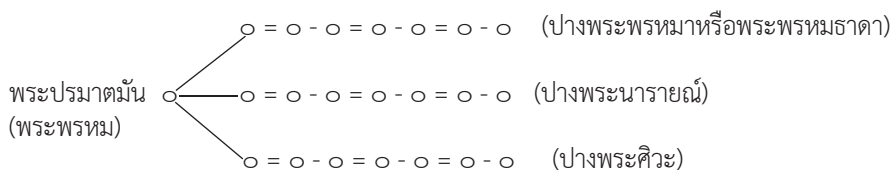
- พระพรหมา เป็นพระเจ้าผู้สร้างโลกต่าง ๆ
- พระวิษณุ เป็นพระเจ้าปาละ คือผู้คุ้มครองโลกต่าง ๆ
- พระศิวะ เป็นพระเจ้าผู้สังหาร หรือทำลายโลกต่าง ๆ

เมื่อทั้งสามพระองค์มารวมอยู่เป็นจุดเดียวกันก็กลายเป็นพระปรมาตม้น
 ผู้ไม่มีรูปร่าง แต่หากว่าผู้ใดมีจิตเลื่อมใสศรัทธา ใครจะได้ทรงศนาพระเป็นเจ้า
 ทั้ง ๓ พระองค์ หรือองค์ใดองค์หนึ่งก็ย่อมกระทำได้ หากแต่ต้องตั้งใจปฏิบัติตาม
 คำสั่งสอนในคัมภีร์พระเวทอย่างเคร่งครัดเป็นเวลานานจึงจะสำเร็จ

- ปุรณมทห ปุรณมิติ ปุรณาต ปุรณมทหจยเต
- ปุรณสย ปุรณมาทาย ปุรณเมวาวสิชยเต

ซึ่งแปลว่า “นั่นคือสมบูรณ, นี่คือสมบูรณ, (เขา) ได้ถูกเรียกสมบูรณด้วยสมบูรณ
 (ของเขา),

เอาความสมบูรณออกจากความสมบูรณ ก็จะมีเหลือแต่ความสมบูรณ” ดังนี้

ในคัมภีร์เวทานตะ ท่านแสดงพระปรมาตมมันเทียบเท่ากับศุนย์ มีศุนย์ตัวหนึ่ง
ลบศุนย์ออกไปพัน ๆ ตัวตามลำดับ แต่ศุนย์เดิมก็ยังคงอยู่อย่างเดิม และศุนย์ที่ได้
เกิดจากการลบ ก็เป็นศุนย์เป็นแถวด้วย คือ ศุนย์ลบศุนย์ ผลลัพธ์ก็เป็นศุนย์ ยังคง
เหลือศุนย์เป็นเช่นนั้นเรื่อยไป

ยังมีปางของพระแม่อาทิตย์คัคคี และปางนี้เป็นเหตุที่ได้เห็นกันว่ามีเทวดานานานาม
นานารูป และในศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู มีเทวดาในรูปร่างเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ด้วย
จึงไม่มีที่สิ้นสุด เช่น มีสาวกผู้หนึ่งอยู่ในสระเทพเจ้าองค์หนึ่ง แต่ก่อนนั้นสาวก
ผู้นั้นยังไม่เคยพบกับเทพเจ้าองค์นั้นมาก่อน ได้มีความรู้มาจากตำราหรือจาก
ผู้อาวุโสเขาได้ปฏิบัตินานาประการและจินตนาการรูปร่างขององค์เทพนั้นด้วย
หลังจากนั้นเขาก็เล่าให้ฟังเกี่ยวกับรูปร่างที่เขาได้เห็นมา อีกไม่นานก็มีหลายคน
เริ่มนับถือเทพเจ้าองค์นั้นในรูปร่างลักษณะใหม่ และได้ตั้งชื่อถวายพระนามใหม่
ขึ้นด้วย หมายถึงจะได้เพิ่มเทพเจ้าอีกองค์หนึ่ง เช่น พระแม่สันโตชิ ซึ่งเกิดขึ้น
ในแคว้นราชสถานเมื่อประมาณ ๕๐ ปีมานี้เอง

ด้วยเหตุนี้ ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู จึงมีเทพเจ้าเป็นจำนวนมากและ
เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะศาสนิกชนมีอิสรภาพเสรีเต็มที่ในการนับถือ และการจินตนาการ
ทางเทวรูปแต่ทั้งหลักนี้ไม่ได้โดยเด็ดขาดว่า เทพเจ้าที่เราได้รู้แล้ว หรือจะได้อีก
ในอนาคต เป็นส่วนของพระปรมาตมมันนั่นเอง จึงถือกันว่ามีเอกภาพในพหุภาพ
คือ มีเทพเจ้าองค์เดียวในรูปร่างต่าง ๆ กัน

คำว่า “หลักธรรม” หรือ ธรรม นั้น แปลได้หลายอย่าง ธรรม แปลว่าหน้าที่
ก็ได้ สิ่งที่ดีควรทำก็ได้ การทำความดีและการละเว้นความชั่วก็เป็นธรรมะเหมือนกัน
นอกจากนี้ยังแปลได้ว่า ความเจริญความรู้ของจริง การรู้ความถูกต้อง และ
รู้ขยายศาสตร์ หรือตรรกศาสตร์ ซึ่งมีความหมายว่า ธรรมะ คือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
ซึ่งถ้าหากปราศจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นเสียแล้วก็จะอยู่ไม่ได้เช่นนั้นแหละ สิ่งที่ขาดไป
หรือจากไปนั้นเรียกว่า ธรรมะ ถ้าจะอุปมาให้เห็นจริงในเชิงตรรกศาสตร์จะเห็น
ได้ง่ายขึ้น เช่น

ความร้อน เป็นธรรมชาติของไฟ หรืออัคนี (ถ้าอัคนีไม่มีความร้อนก็ผิดธรรมชาติไป เรียกได้ว่า มิใช่อัคนี) หรือ

ความสว่าง และความร้อน เป็นธรรมชาติของดวงอาทิตย์ (ถ้าดวงอาทิตย์ไม่มีความสว่างหรือไม่ให้ความร้อน ก็ผิดธรรมชาติไป สิ่งนั้นย่อมมิใช่ดวงอาทิตย์) หรือ

ความเย็น เป็นธรรมชาติของหิมะ (ถ้าหิมะไม่มีความเย็น ก็ผิดธรรมชาติไป มิใช่หิมะเสียแล้ว)

หลักธรรมสำคัญ ๔ ประการ

การปฏิบัติตามหลักธรรม ๔ ประการ คือ ปฏิบัติธรรมของพระพรหมที่จะนำตนให้เป็นพรหมเรียกธรรมนี้ว่า พรหมธรรม คือ

๑. เมตตา หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นสัตว์อื่น ที่เกิดจากส่วนลึกกอกปรด้วยความมีน้ำใจสูง โดยไม่มีตัณหามาเกี่ยวข้อง และจะต้องมีพร้อมทั้งกาย วาจา ใจ

๒. กรุณา หมายถึง ความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นสัตว์อื่นมีสุข โดยที่ตนจะช่วยเหลือเมื่อมีโอกาสและจะต้องทำทั้งทางกาย ทางวาจา และแม้ทางใจ โดยไม่มีตัณหามาเกี่ยวข้อง

๓. มุทิตา หมายถึง ความยินดี เมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีมีความสุข จะต้องทำทั้งทางกาย วาจา ใจ โดยไม่มีตัณหาเกี่ยวข้อง

๔. อุเบกขา หมายถึง การวางเฉย ในสิ่งที่ให้ร้ายแก่ตน และการวางเฉยในฐานะที่เราไม่สามารถที่จะช่วยเหลือได้ จะต้องมีทั้งทางกาย วาจา ใจ

ท่านปัทมชลิยังได้อธิบายไว้ใน โยคะสูตรว่า “....สูตร : ไมตรี-กรุณา-มุทิตา-อุpekษานำ-สุข-ทุกข-บุญ-อุปลนยวิศยาณำ ภาวนาตศ จิตตปราสาทนม (๓๓)

คำแปล:- ความสงบสุขสำราญใจ (ย่อมเกิดขึ้น) จากการภาวนาถึง เมตตา, กรุณา, มุทิตา, อุเบกขา และเรื่องสุข, ทุกข์, บุญ, และสิ่งที่ไม่เป็นบุญ (คือบาป)

คำอธิบาย:- การภาวนาถึงเมตตา, กรุณา, มุทิตา, อุเบกขา การพิจารณาถึงว่าอะไรเป็นสุข อะไรเป็นทุกข์, อะไรเป็นบุญ หรืออะไรเป็นบาป เมตตาต่อผู้มีสุข กรุณาต่อผู้มีทุกข์ มุทิตาในบุญ อุเบกขาในบาป สิ่งเหล่านี้แหละ จะนำท่านโยคีไปสู่ความสงบสุข สำราญใจ เพราะการที่จิตใจของคนเราต้องมคลำหาอารมณ์ต่าง ๆ นานานั้น มีเหตุอยู่ ๒ ประการ คือ ตัณหาและอัญญาณ แต่ว่าผู้มีเมตตาแผ่ไปยังสากลสัตว์เขาไม่ิจฉาใคร ผู้ซึ่งมีกรุณาต่อปวงชีพ เขาไม่เบียดเบียนใคร ผู้มีมุทิตาในบุญเขาไม่ต้องการหาความสำราญหย่อนใจจากโลกียสุข และ

ผู้มีอุเบกขาในบาป เขาไม่เดินทางผิด ฉะนั้น ผู้ทรงคุณลักษณะเช่นนี้ ไม่ติดข้องอยู่ด้วย กามตัณหาและในทำนองนี้ ผู้ซึ่งมีความรู้แจ้งในสุข ทุกข์ บุญ และบาป ก็แปลว่า ท่านไม่ติดอยู่ในอัญญาณหรือความโง่เขลา ไม่หลงไหลไปตามทางที่ไม่สมควร ผู้ก่อปรด้วยลักษณะการเช่นนี้ มีจิตแน่วแน่ไม่ต้องคลำหาอารมณ์ต่าง ๆ เพื่อแสวงหาความสุขอีก ฉะนั้นจิตจึงไม่เลี้ยวไปในทางนี้ทางนั้น นั่นคือจิตตั้งมั่นอยู่ในความสงบสุขสำราญ โดยไม่มีสิ่งใด ๆ ที่จะจูงจิตนั้นไปในทางอันเป็นเครื่องนำไปสู่ความทุกข์โศกเศร้าได้อีก....”

ธรรมะทั้ง ๔ ประการนี้จะป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้ถึง “พรหม” ผู้ปฏิบัติ จะต้องสำรวมกาย วาจา ใจ น้อมนำธรรมะทั้ง ๔ ข้อ เข้ามาอยู่ในใจ คิดพิจารณาให้รอบคอบว่า สิ่งใดควรจะนำธรรมะข้อใดนำหน้า แล้วข้อใดตาม แต่จะต้องมีพร้อมทั้ง ๔ ข้อ การคิดพิจารณาในธรรมะทั้ง ๔ ข้อนี้ จะเป็นสิ่งที่ทำให้จิตมีพลังที่จะดำเนินชีวิตให้เกิดความสุขจนกระทั่งเข้าถึง “พรหม” ได้ในที่สุด

ตรีมูรติ เทพเจ้าสามองค์ในร่างเดียวกัน ของพรหมณ์ - ฮินดู

เหตุที่เรียกศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู

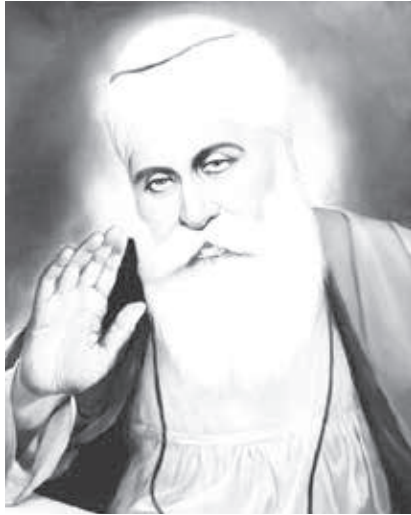

ในยุค พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นต้นมา ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้เผยแพร่เข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งประเทศไทยด้วย ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ทางรัฐบาลในสมัยนั้นได้ตั้งองค์การศาสนาสัมพันธ์ขึ้น เพื่อให้ผู้นำทางศาสนาได้เข้ามาร่วมกันแก้ไขปัญหาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน พราหมณ์เป็นศาสนาเก่าแก่ที่เข้ามาประกอบพิธีทางศาสนาตั้งแต่สมัยศรีวิชัย จนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ได้เข้าถวายงานพระราชพิธีมาตั้งแต่รัชกาลที่ ๑ ส่วนฮินดูเข้ามาอยู่ในประเทศไทยในภายหลัง เมื่อรัฐบาลจัดให้มีศาสนสัมพันธ์จึงให้ศาสนาหลักในประเทศพิจารณารวบรวมองค์กรขึ้น เพื่อจดทะเบียนกับกรมการศาสนาได้แก่ ฮินดูธรรมสภา ฮินดูสมาช และเทวสถาน ซึ่งใช้ชื่อว่า สำนักพราหมณ์พระราชครู ในสำนักพระราชวัง ซึ่งล้วนสอนหลักธรรมอันดีต่อศาสนิกชน เพื่อเป็นกำลังรักษาวัฒนธรรมของศาสนาในประเทศ

အာရှအိန္ဒိယ

ศาสนาซิกข์

ความนำ

ศาสนาซิกข์เป็นหนึ่งในห้าศาสนาที่ได้รับการยอมรับตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่มีเพียงน้อยคนเท่านั้นที่รู้จักศาสนาซิกข์ คำว่า“ซิกข์” (Sikh) มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตว่า “สิกขา” ซึ่งแปลว่าศิษย์ หรือผู้เรียนรู้ ฉะนั้นคำว่าซิกข์ จึงหมายถึง ผู้ใฝ่รู้ ผู้ค้นคว้าหาความรู้

ศาสนาซิกข์เป็นศาสนาค่อนข้างใหม่เมื่อเทียบกับอิกสี่ศาสนา กล่าวคือ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ศาสนาซิกข์ เป็นศาสนาประเภทสังคมนิยม ไม่ใช่เทวนิยม กำเนิดขึ้นเมื่อปีพ.ศ. ๒๐๑๒ (ค.ศ. ๑๔๖๙) ในแคว้นปัญจาบ ประเทศอินเดีย โดยมีพระศาสดาคูรู นานักเดว (Guru Nanak Dev Ji) เป็นองค์ปฐมบรมศาสดา พระปรัชญาหลักของพระองค์ ล้วนเน้นถึงหลักศีลธรรม ความเป็นจริง พระองค์ทรงเชื่อมั่นในพระเจ้าองค์เดียว ผู้ซึ่งเป็นนามธรรม แต่จะปรากฏเป็นรูปธรรมก็ต่อเมื่อเราทุกคนหันหน้า

เข้าหาความจริงตามหลักธรรมอันประเสริฐ คุณลักษณะของพระเจ้าในศาสนาซิกข์ และหลักปรัชญาแม่บทของศาสนาปรากฏในปฐมบทสวดมูลมนัตระ (Mool Mantra) ซึ่งพระศาสดาคุรุนานัก ได้รจนาไว้ว่า

เอก	โองการ	สัตย์นาม
กรตา	ปุรุข	นิรเภา
นิรแวร	อกาล	มุรตี
อญนี	แสภ	คุรุประสาทิ

ซึ่งหมายความว่า

พระเจ้าทรงเป็นเอก พระนามของพระองค์ คือสัตย์ (สัจจะ) ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทรงเป็นผู้สร้าง ทรงไร้ซึ่งความกลัว ปราศจากศัตรู ทรงอยู่นอกกาลเวลา ทรงประสูติโดยพระองค์เอง โดยไม่ได้ถือกำเนิดมาจากสิ่งมีชีวิต และเราทั้งหลายจะหยั่งรู้หรือบรรลุถึงพระองค์ก็ด้วยพระเมตตาของพระองค์โดยมีพระศาสดาเป็นคุรุหรือครูผู้ประเสริฐเป็นผู้นำทางแห่งแสงสว่าง

หลักปรัชญามูลมนัตระที่ได้กล่าวไว้หากพิจารณาให้ดีจะเห็นว่า พระศาสดามีพระประสงค์จะให้มนุษย์ทั้งหลาย เข้าใจว่าเราทุกคนล้วนกำเนิดมาจากพระเจ้าองค์เดียวกัน มนุษย์ทุกคนจึงเสมือนพี่น้องร่วมสายโลหิต ฉะนั้นจึงไม่ควรมีฉันไม่ควรมีเธอ ควรจะมีแต่เราเท่านั้น พระองค์ยังต้องการให้มนุษย์ทุกคนเข้าใจว่าความจริงหรือสัตยะ หรือสัจธรรมล้วนเป็นหนทางไปสู่มรรคผลหรือความสุขชั่วนิรันดร์ พระองค์ได้กล่าวว่า หากเราหันหน้าเข้าหาความจริงความสุขจะตามมาเสมือนเงาตามตัวยามหันหน้าเข้าหาดวงอาทิตย์แต่ในมุมกลับหากหันหลังให้ความจริงกล่าวคือ เมินความจริง ไม่ยอมรับความจริง ความสุขจะปรากฏอยู่เบื้องหน้าแต่จะไม่มีวันได้สัมผัส เสมือนหนึ่งเงาที่ทอดอยู่เบื้องหน้ายามหันหลังให้ดวงอาทิตย์ ฉะนั้นมนุษย์ผู้ใดก็ตามที่ยอมรับความจริง แม้ความจริงนั้นจะขมขื่นเพียงใดก็ตาม จะสามารถหาความสุขในความทุกข์นั้นได้ ดังพระวจนะของพระศาสดาที่ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“หากท้องฟ้ามีดวงจันทร์นับพันมีสุริยนับหมื่น แต่ดวงใจที่ไร้ซึ่งสังขารรม
คมมีมิติดุจรัตติกาล”

คำถามที่มักตามมาว่าความจริงหรือสัตย์ที่กล่าวข้างต้นคืออะไร อยู่ไหนใด
และจะค้นพบได้อย่างไร พระศาสดาครูนาสิกได้กล่าวไว้ในมูลมंत्रะว่า ความจริง
เหล่านี้ (สัตย์) อยู่ทุกหนทุกแห่ง ไม่ดับไปกับกาลเวลาและไม่เกรงกลัวต่ออำนาจ
ใด ๆ แต่ถ้าเราจะค้นคว้าหามาก็จะต้องใช้เวลาอันยาวนาน และในชีวิตอันแสนสั้น
ของมนุษย์อาจจะไม่พบเลย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นผู้ประเสริฐ ผู้รู้ ครู หรือครู
ผู้ประเสริฐ อีกนัยหนึ่งพระศาสดาเป็นผู้ประสาทให้ เป็นผู้ชี้ให้ เป็นผู้แนะให้ เพื่อให้
เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อย่นเวลา และเพื่อให้เข้าไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันตลอด
จนสอนให้มวลมนุษย์เข้าใจต่อ ๆ กันไปจากยุคสู่ยุค จากรุ่นสู่รุ่น พระศาสดาได้กล่าว
ไว้ตอนหนึ่งในพระวณะของพระองค์ว่า “ผู้ใดที่สั่งสอน แนะนำ ชี้นำ หนทางแห่ง
สังขารม ผู้นั้นแน่แท้คือมิตรของฉัน คือพี่น้องร่วมสายโลหิต” ด้วยปรัชญาอันเป็น
เอกนี้ชาวซิกข์ทุกคนจึงได้รับการสั่งสอนตั้งแต่ยังเด็ก ยังเยาว์วัย ให้ใฝ่รู้ หมั่นค้นคว้า
หาความจริงจากหลักธรรมอันประเสริฐ

พระศาสดานานักทรงมีพระปณิธานที่จะให้ศาสนิกชนต่างศาสนาทุกศาสนา
ยึดมั่นในหลักธรรมของตนเองอย่างเคร่งครัด พระองค์กล่าวไว้ว่าศาสนาทุกศาสนา
ล้วนเป็นสิ่งประเสริฐ ล้วนมีรากฐานมาจากพลังแห่งความจริงและให้มีศรัทธาใน
ศาสนาของตนเองอย่างเคร่งครัดและเหนียวแน่น พระองค์กล่าวไว้ว่าหากท่าน
นับถือศาสนาพุทธก็ให้เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี หากท่านนับถือศาสนาคริสต์ก็ให้เป็น
คริสต์ศาสนิกชนที่ดี หากท่านเป็นฮินดูก็ขอให้ตั้งตนในศาสนาของท่าน แต่ที่สำคัญที่สุด
ขอให้ท่านเป็นมนุษย์ที่ดี ด้วยเหตุผลอันนี้ ศาสนาซิกข์จึงไม่มีนโยบายเผยแพร่ศาสนา
ให้ผู้อื่นคล้อยตามแต่แนะนำชี้แนะและเอื้ออำนวยให้ทุกคนตั้งอยู่ในศาสนาของตนเอง

หลักพระปรัชญาของพระศาสดานานักไม่ได้ถูกสืบทอดต่อโดยบุตรของ
พระองค์เอง แม้พระองค์จะมีบุตรชายถึงสองคนก็ตาม ด้วยเหตุผลที่ว่าบุตรชาย
ของพระองค์ไม่มีคุณสมบัติ ถึงแม้จะมีภูมิปัญญา พระองค์ทรงถ่ายทอดพระปรัชญา

ทั้งหมดให้แก่สาวกของพระองค์นามว่า ครูอังคัตเดว (Guru Angad Dev Ji) ผู้ซึ่งเน้นให้ศาสนิกชนรู้จักกับหลักธรรม หลักสัจย หลักสัจธรรม ตามแนวทางแห่งพระศาสดานานัก ต่อมาถูกสืบทอดต่อโดยพระศาสดาองค์ที่สาม คือ พระศาสดาอามร์ดาส (Guru Amardas Ji) ผู้เน้นหลักแห่งการปวารณาตนรับใช้สังคมหรือเซว่า (Sewa) ครูรามดาส (Guru Ramdas Ji) พระศาสดาองค์ที่สี่ เป็นผู้ริเริ่มสร้างคุรุดวารา (Guru Dwara) หรือศาสนสถานวัดซิกข์ และที่เป็นเอกคือ สุวรรณวิหาร (Golden Temple) ในปัจจุบันเป็นศูนย์กลางแห่งศาสนาซิกข์ จวบถึงพระศาสดาองค์ที่ห้าคือพระศาสดาอารยันเดว (Guru Arjan Dev Ji) พระองค์ทรงเป็นผู้รวบรวมเอาคำสั่งสอนของพระศาสดาทั้งสี่พระองค์ก่อนหน้าหลักปรัชญาของนักพรตนักบวช ทั้งชาวฮินดูและมุสลิมโดยไม่คำนึงถึงศาสนาหรือวรรณะและรวมถึงพระวณะของพระองค์เองเป็นคัมภีร์ฉบับแรกเรียกว่า “อาทิกรันถ์” (AdiGaranth)

พระมหาคัมภีร์ คุรุครันถ์ ซาฮิบ

นับเป็นพระคัมภีร์ฉบับแรกและฉบับเดียวที่พระศาสดาทรงเป็นผู้เรียบเรียง รวบรวมด้วยพระองค์เองขณะยังมีพระชนม์ชีพอยู่ พระคัมภีร์ฉบับดังกล่าวได้เป็นแม่บทแห่งพระมหาคัมภีร์คุรุครันถ์ ซาฮิบ (Guru Granth Sahib) ที่ชาวซิกข์นับถือจวบจนทุกวันนี้

หลักปรัชญาต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นได้ถูกสืบทอดต่อมาโดยพระศาสดาองค์ที่หก กุรุฮาร์โคบินด์ (Guru Hargobind Ji) พระศาสดาองค์ที่เจ็ด กุรุฮาร์ราย (Guru Harrai Ji) พระศาสดาองค์ที่แปด กุรุฮาร์กริชัน (Guru Harkrishan Ji) พระศาสดาองค์ที่เก้า กุรุเตค บฮาตुर (Guru Tegh Bhadur Ji) จวบถึงพระศาสดาองค์ที่สิบ กุรุโคบินด์ซิงห์ (Guru Gobind Singh Ji) ผู้สถาปนาพระมหาคัมภีร์ **คุรุครันถ์ ซาฮิบ** เป็นพระศาสดานิรันดรกาลแห่งศาสนาซิกข์ โดยผนวกเอาพระวณะของพระศาสดาองค์ที่เก้าและของนักพรต นักบวชบางส่วนเข้ากับพระคัมภีร์อาทิกรันถ์ โดยไม่ได้นำเอาพระวณะของพระองค์เองเข้าบรรจุในพระมหาคัมภีร์ พระมหาคัมภีร์ คุรุครันถ์ ซาฮิบ ร่างขึ้นโดยใช้ภาษาปัญจาบหรือภาษาคุรมัคคี ซึ่งเป็นภาษาที่ชาวซิกข์ใช้อยู่ทุกวันในปัจจุบันนี้

พระศาสดาพระองค์ที่ ๑ - พระองค์ที่ ๑๐

พระศาสดาครูโคปินด์ซิงห์ ให้ชาวซิกข์ทุกคนตั้งมั่นและปฏิบัติตามหลักคำสั่งสอนในพระมหาคัมภีร์อย่างเคร่งครัด ดังพระวจนะในพระมหาคัมภีร์ที่ว่า

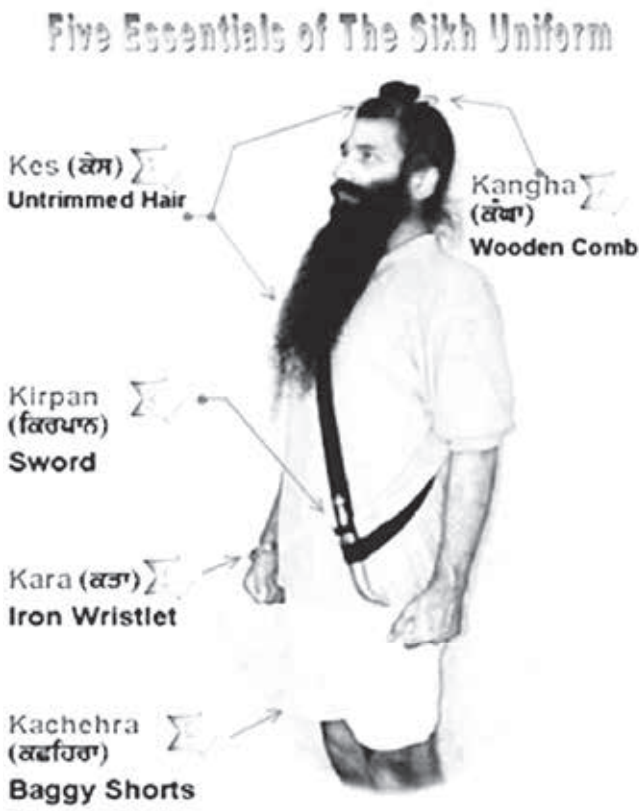
“พระคัมภีร์คืออาจารย์
ปรมาจารย์คือพระคัมภีร์
เข้าใจให้จงดีทุกชีวิตมีแต่สุข
พระคัมภีร์คืออมฤตผู้รู้คิดจะเบิกบาน
ผู้ปฏิบัติตามจะประสบพบพระองค์”

อักษรภาษาปัญจาบ

พระศาสดาคูรุโคบินด์ซิงห์ ได้มอบสัญลักษณ์ห้า ก ให้แก่ชาวซิกข์พร้อมให้สาวกห้าคนแรกตีมน้ำอมฤตซึ่งเป็นน้ำเปล่าบรรจุนั่นในขันเหล็กกล้าผสมน้ำตาลผลึกโดยใช้กริชเหล็กกล้ากวพร้อมสวดจากพระมหาคัมภีร์ และให้สาวกทั้งห้าสาบานตนว่าจะตั้งตนเป็นซิกข์ที่สมบูรณ์แบบ หรือคาลซา (Khalsa) พร้อมปกป้องผู้ที่ถูกลิตรอนสิทธิในความเป็นมนุษย์ สัญลักษณ์ทั้งห้าที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นถูกสืบทอดมาจากยุคสู่ยุค จากสมัยสู่สมัย จากรุ่นสู่รุ่น จวบจนทุกวันนี้ ชาวซิกข์ยังคงรักษาสัญลักษณ์ทั้งห้า ก นี้ไว้อย่างเหนียวแน่น สัญลักษณ์ทั้งห้านี้ ล้วนมีความหมายและมีความเป็นมาดังนี้

ก ที่หนึ่ง เกศา คือผม ชาวซิกข์จะไม่ปลงผมจากส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย เนื่องจากผมเป็นสิ่งที่พระเจ้าทรงประทานให้ตามหลักแห่งธรรมชาติ ซึ่งเป็นสัจธรรมอันยิ่งใหญ่

ก ที่สอง กังขะ คือหวีไม้ ชาวซิกข์จะใช้หวีดังกกล่าวสวมผม เพื่อให้เกศาดูเรียบร้อยและงดงาม

ก ที่สาม กาซ่า คือกางเกงในขาสั้น เพื่อความสันตและความกระฉับกระเฉง โดยไม่ประเจิดประเจ้อยามทำงาน ยามออกศึก และยามสงบ

ก ที่สี่ กิรปาน คือดาบสั้น ทำด้วยเหล็กกล้า เพื่อปกป้องผู้ที่ถูกรังแก ถูกรีดรอนสิทธิความเป็นมนุษย์ และเพื่อปกป้องตนเอง โดยไม่ใช่เป็นอาวุธในการรุกรานผู้อื่นโดยเด็ดขาด

ก ที่ห้า การ่า คือกำไลเหล็กกล้า เป็นสัญลักษณ์แห่งความอดทนและเข้มแข็งดุจเหล็กกล้า เป็นเครื่องเตือนสติและเตือนใจให้ละเว้นจากการกระทำบาป และให้ตั้งสติอยู่ในความชอบธรรม

จะเห็นได้ว่าชาวซิกข์มีสัญลักษณ์ทั้งห้าทุกคนทั้งชายหญิง ชายจะโพกผ้าศีรชะ เพื่อศักดิ์ศรีและเพื่อรักษาเกศาให้คงงาม สีของผ้าโพกศีรชะไม่ได้มีความสำคัญ แต่อย่างใดจะเป็นสีอะไรก็ได้ จะเป็นพื้นสีหรือจะเป็นลวดลายดอกก็แล้วแต่ แต่ละบุคคล ชาวซิกข์ทุกคนถือเป็นเกียรติและศักดิ์ศรีที่ดำรงไว้ซึ่งรูปแบบนี้ ส่วนผู้หญิงจะใช้ผ้าบางคลุมศีรชะและเชนกันสีไม่ใช่เป็นตัวกำหนดเป็นเพียงแต่ ตัวเลือกเพื่อความสวยงามเท่านั้น

สรูป ซิกข์ก็คือผู้ใดก็ตามที่นับถือพระศาสดาทั้งสิบพระองค์ ตั้งแต่พระศาสดา ครุณานันท์ถึงพระศาสดาคุรุโคบินด์ซิงห์ ผู้สถาปนาพระมหาคัมภีร์คุรุครันด์ ซาฮิบ เป็นพระศาสดานรินด์รกาล และไม่ยึดถือในวัตุหรือในบุคคลอีกต่อไป

กิจกรรมด้าน
ศาสนิกสัมพันธ์

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้ร่วมกับองค์การทางศาสนา ที่กรมการศาสนาให้การรับรองทั้ง ๕ ศาสนา และองค์กรเครือข่ายด้านศาสนา จัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมสาธารณกุศลต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องตลอดมา เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำศาสนาและศาสนิกชนทุกศาสนา สร้างความเข้าใจให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ ได้ร่วมกัน ขับเคลื่อนกิจกรรมด้านศาสนิกสัมพันธ์ ดังนี้

๑. การประชุมศาสนิกสัมพันธ์ โดยประชุมร่วมกับผู้นำองค์การ ทางศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และ ศาสนาซิกข์ อย่างต่อเนื่อง เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นและตกลงร่วมกัน ในการดำเนินงานด้านศาสนาและกิจกรรมสาธารณกุศลต่าง ๆ

๒. การจัดกิจกรรมศาสนิกสัมพันธ์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยหนาวและ
ขาดแคลน จังหวัดบึงกาฬ เมื่อวันที่ ๑๘ - ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๐ โดยนำ
เครื่องอุปโภค บริโภค ไปช่วยเหลือพระภิกษุสามเณร ผู้นำศาสนา และศาสนิกชน
ที่ประสบภัยหนาวและขาดแคลน จำนวน ๕๐๐ ชุด เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
ระหว่างผู้นำทางศาสนาและศาสนิกชน ส่งเสริมให้ศาสนิกชนมีจิตสำนึกที่ดี ตั้งใจ
ปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนา อันเป็นบ่อเกิดของความปรองดอง
และความสามานฉันท์ให้ประชาชนในชาติ อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้รับความร่วมมือจากองค์การทางศาสนาทุกศาสนาเป็นอย่างดี การเดินทางไปร่วมกิจกรรมครั้งนี้ ถือว่าเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตร่วมกันแม้จะเป็นเวลาเพียง ๓ วัน ๒ คืน ก็ตาม กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมได้พบปะศาสนิกชนที่ได้รับความทุกข์ยากในแต่ละช่วงที่เกิดวิกฤต เป็นภาพที่สื่อออกไปในเรื่องของความสันติ และสิ่งหนึ่งที่ได้เห็นจากการจัดกิจกรรมศาสนิกสัมพันธ์ครั้งนี้ คือ ผู้นำและผู้แทนองค์การทางศาสนาทุกคน มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน มีความสามัคคี ไม่มีการแบ่งแยกศาสนา ร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน จากนั้นได้เดินทางไปเยี่ยมเยียนและให้กำลังใจพร้อมทั้งนำเครื่องอุปโภคบริโภคไปช่วยเหลือ ผู้นำศาสนาและศาสนิกชน ณ โบสถ์นักบุญอัครานเนส ซึ่งอธิการโบสถ์และศาสนิกชนได้ให้การต้อนรับคณะศาสนิกสัมพันธ์เป็นอย่างดี

๓. การประชุมเสวนา ๕ ศาสนา เรื่อง “การศึกษาและเผยแผ่ศาสนา
ในสังคมยุคดิจิทัล” จัดขึ้นวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ หอประชุมเล็ก
ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย โดยมีผู้นำศาสนาและศาสนิกชน ๕ ศาสนา
เข้าร่วมประชุม

การจัดประชุมครั้งนี้จัดขึ้นตามแผนการอุปถัมภ์คุ้มครองศาสนาต่าง ๆ ภายใต้
คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๔๙/๒๕๕๙ ซึ่งเป็นนโยบายของ
รัฐบาลที่ต้องการสร้างความเข้าใจทั้งด้านการศึกษาและการเผยแผ่คำสอนในยุค
ดิจิทัลหรือโซเชียลเน็ตเวิร์ก ในยุคปัจจุบันเราจะเห็นว่าการเผยแผ่คำสอนทางศาสนา
บางครั้งจะเป็นการเผยแผ่ที่ไม่ถูกต้อง บิดเบือนคำสอนหลักการของศาสนาต่าง ๆ
เมื่อจะทำให้เกิดความรู้อย่างถูกต้องก็ต้องอาศัยองค์การทางศาสนาต่าง ๆ มาช่วย
สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนว่าหลักของศาสนาที่แท้จริงคืออะไร
โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาในทุกศาสนามีเรื่องของศาสนา เรื่องหลักธรรมคำสอน
ศาสนวัตถุ ศาสนธรรม และศาสนบุคคล หากมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องจะทำให้

เกิดปัญหากับสังคมทางด้านความคิด เนื่องจากสื่อโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลต่อการนำเสนอข่าวสารทั้งทางบวกและทางลบอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีบางกลุ่มนำประเด็นทางศาสนามาใช้เป็นเครื่องมือให้ร้ายกัน ตลอดจนการเผยแผ่หลักคำสอนที่บิดเบือน ดังนั้น กรมการศาสนาจึงประสานกับผู้นำทั้ง ๕ ศาสนา เพื่อหาแนวทางสร้างความรู้ความเข้าใจและรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น จากการสำรวจพบว่า ปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นมี ๒ เรื่องหลัก คือ ๑. เรื่องการอุปถัมภ์ศาสนา และ ๒. การบิดเบือนคำสอน ทั้งนี้ที่ประชุมได้ให้ความสำคัญกับประเด็นการบิดเบือนคำสอนอย่างมากเนื่องจากการใส่ความคิดแบบผิด ๆ และเมื่อมีการส่งต่อข้อมูลไปยังสื่อต่าง ๆ และผู้รับข้อมูลนำไปถ่ายทอดต่อก็ยิ่งสร้างความเข้าใจผิดมากขึ้น ซึ่งผู้ร่วมเสวนาแต่ละศาสนาได้สรุปประเด็นสำคัญไว้ ดังนี้

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส

รศ.ดร. ผู้แทนศาสนาพุทธ กล่าวว่า

การศึกษาศาสนาเป็นเรื่องสำคัญ
เด็กรุ่นใหม่มาภายที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
แบบไม่รู้เท่าทัน ไม่มีสติ ส่งผลกระทบต่อ
สังคมเกิดความวุ่นวายทางข้อมูลข่าวสาร

ซึ่งศาสนาและการศึกษามีส่วนสำคัญที่ช่วยทำให้คนรู้เท่าทันสื่อ โดยต้องวาง
รากฐานให้คนรุ่นใหม่ใช้สื่ออย่างมีสติ ต้องสอนเด็กตั้งแต่อนุบาลไม่ให้ตกเป็นทาส
เทคโนโลยีการสื่อสาร มีสติบริโภคสื่อ โดยเฉพาะการบิดเบือนข้อมูลทั้งด้านศาสนา
และด้านอื่น ๆ เพราะที่ผ่านมามีการใช้โซเชียลมีเดียกล่าวร้ายระหว่างศาสนา ทำให้
เกิดความขัดแย้งขึ้น ทางรัฐบาลจึงห่วงใยถึงการใช้เทคโนโลยีมาห้าหั้นศาสนิก
แต่ละศาสนาให้เกิดความแตกแยก เราจึงต้องสร้างภูมิคุ้มกันจากหลักธรรม
ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้มีสติปัญญา สามารถสื่อสารอย่างรู้เท่าทันและใช้ประโยชน์ได้
ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการศึกษายุคปัจจุบันจึงเป็นเรื่องสำคัญ
ที่จะต้องทำให้คนรุ่นใหม่มีสติ มีขันติธรรมที่พระพุทธองค์ได้ทรงสอน หากเรามีสติ
มีความอดทนไม่หวั่นไหวไม่คล้อยตามสื่อที่บิดเบือนไม่เหมาะสม ก็จะป้องกันให้
สังคมไม่เกิดปัญหาได้

นายประธาน ศรีเจริญ ผู้แทน

ศาสนาอิสลาม กล่าวว่า ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญกับการศึกษาตลอดชีวิต เป็นลำดับต้น ๆ ซึ่งการศึกษาไม่ได้เพื่อรู้ อย่างเดียวเท่านั้น แต่ต้องนำไปสู่ การปฏิบัติและเกิดประโยชน์ต่อสังคม

ทำให้มีความเข้าใจความเป็นคนของเราเอง รวมถึงเข้าใจผู้อื่นด้วย เพราะการปฏิบัติ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการศึกษา ชีวิตจึงสัมพันธ์กับการศึกษา และศาสนา ไม่สามารถแยกออกจากความเป็นเราได้ ซึ่งในยุคนี้การใช้โซเชียลเน็ตเวิร์กเหมือน ดาบสองคม มีทั้งประโยชน์และโทษ สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนจากปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น มาจากการโพสต์ในสิ่งที่ไม่ถูกต้องทำให้เกิดผลกระทบที่ไม่ดี ดังนั้น จึงควรร่วมมือกัน สร้างเครือข่ายคุณธรรมออนไลน์ ซึ่งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จำเป็นต้องเข้ามาช่วยทั้งในด้านการตรวจสอบและดูแลให้มากด้วย

มุขนายกยอแซฟ ชุศักดิ์ ลีริสุทธิ์

ผู้แทนศาสนาคริสต์ กล่าวว่า การศึกษา เป็นเรื่องของชีวิต ถ้าชีวิตไม่เปลี่ยน การศึกษาก็จะไม่ให้ประโยชน์อะไรกับ ชีวิตคน ปัจจุบันสังคมไทยอยู่ในยุคเสื่อม คุณธรรมจริยธรรม ยังมีพลเมืองมากขึ้น

ปัญหาก็มากขึ้นเท่านั้น และยิ่งในยุคดิจิทัลเป็นยุคข้อมูลข่าวสารท่วมท้น ถ้าไม่เลือกรับจะได้สิ่งที่เป็นขยะ สิ่งที่มีวเมา และได้ของปลอม โดยปราศจาก การกลั่นกรอง ในส่วนของศาสนาคริสต์ คือให้มีการศึกษาเพื่อชีวิต จำเป็นจะต้องได้รับ การศึกษาตลอดชีวิต ถ้ากล่าวถึงความมกัตัญญุตเวทีต่อครูบาอาจารย์ ซึ่งจะพบว่า เด็กส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจเรื่องของครู เพราะถือว่าได้รับความรู้จากที่อื่นด้วย เช่น จากสื่อโซเชียลต่าง ๆ จึงทำให้ขาดปฏิสัมพันธ์หรือขาดความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน

ดังนั้น จึงต้องพยายามหาทางทำให้การศึกษานำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต ส่วนสำคัญคือ จำเป็นต้องมีการศึกษาด้านศาสนาควควบคุมไปกับการศึกษาด้านสามัญ เพราะในมิติศาสนามีกฎเกณฑ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรมซึ่งอยู่เหนือกฎหมาย ดังนั้น สถานศึกษาควรสร้างคลังความรู้และปัญญาให้เกิดขึ้นกับเยาวชนไทยตั้งแต่ต้น และครูก็ควรเป็นต้นแบบที่ดีให้กับนักเรียนด้วย

นายสถิตย์ กุมาร ปาวา ผู้แทน

ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู กล่าวว่

คัมภีร์หนึ่งของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู มีคำสอนว่า โลกนี้ไม่มีอะไรที่จะทำให้เราบริสุทธิ์เท่าปัญญา ปัญญาคือความรู้ อันแท้จริง จงแสวงหาความรู้ทางธรรม และนำไปประพฤติปฏิบัติอย่างจริงจัง

ปัญญาก็จะเกิดขึ้น และนำไปปัญญาไปเผยแพร่โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ปัญญาทำให้เกิดสติ ถ้าหากขาดสติปัญญาก็พินาศ เมื่อปัญญาพินาศความหายนะก็เกิดขึ้น สิ่งสำคัญคือการศึกษาทางธรรม โดยเฉพาะเรื่องหลักคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งศาสนาพราหมณ์ - ฮินดูให้ความสำคัญ ๓ ด้าน คือ การควบคุมตนเอง การให้ และความเมตตา สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันก็สามารถเป็นมนุษย์ที่ดีได้ ในสังคมยุคดิจิทัลนี้เป็นยุคที่ค่อนข้างเปิดกว้างทางข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาททำให้คนเราพัฒนาขึ้น แต่หากเราใช้ในทางที่ดี เราก็จะมีความสุขในสังคม ไม่เกิดปัญหาคนเราจึงต้องมีการพัฒนาทั้งทางด้านกายใจ และสติปัญญา ซึ่งการพัฒนาทางจิตใจมีความสำคัญมาก ไม่ว่าจะอยู่ในยุค ๔.๐ หรือยุคใดก็ตาม หากไม่ได้พัฒนาจิตใจของตนเองก็ไม่มีประโยชน์ การพัฒนาจิตใจ คือ กระบวนการในการศึกษาอบรมส่งเสริม เพื่อให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี สมรรถภาพทางจิตที่แข็งแกร่ง และคุณภาพจิตที่ดีงาม เมื่อมีสติปัญญาในการดำเนินชีวิต สังคมไทยก็จะสงบสุข

นายธารินทร์ จ่าปี ผู้แทนศาสนา

ซิกซ์ กล่าวว่า การศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ เปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของมนุษย์ การส่งเสริมการศึกษาให้กับเด็กจึงเป็นสิ่งสำคัญ และควรปลูกฝังตั้งแต่เล็กจนโต สอนให้เด็กมีความรู้ในเรื่องศีลธรรม คุณงามความดี ให้ความรู้ในทางที่ถูก รู้จักคิด เข้าใจ ฝึกการแก้ไขปัญหา ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อชาติ สอนในสิ่งที่เขาสามารถนำไปปฏิบัติได้ เพื่อเป็นการฝึกให้เด็กมีความรู้ รู้จักวินัย เคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักแบ่งปัน เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม และสิ่งที่จะต้องเสริมให้เด็กคือสติปัญญา เพื่อให้มีความรู้เท่าทันในสังคมยุคดิจิทัล แต่อย่างไรก็ตาม ศีลธรรม คุณงามความดี และความรู้อย่อมมาก่อนดิจิทัลเสมอ จึงควรให้ความสำคัญในการให้ความรู้แก่เด็กเพื่อก้าวเดินไปในทิศทางที่ถูกต้องในสังคมยุคดิจิทัล

๔. โครงการค่ายเยาวชนสมานฉันท์ จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๒๖ - ๒๙

มีนาคม ๒๕๖๑ ณ สำนักงานพิพิธภัณฑ์เกษตรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (องค์การมหาชน) ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

กรมการศาสนา ร่วมกับองค์การทางศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ นำเยาวชนทั้ง ๕ ศาสนา ไปเข้าค่ายทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้วิถีชีวิต การปฏิบัติที่ต่างกัน เข้าใจ เข้าถึงศาสนาที่นับถือต่างกัน ทำให้เกิดความเข้าใจและยอมรับในความแตกต่าง น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประพุดติปฏิบัติให้อยู่ในวิถีชีวิตและจิตสำนึกของคนในสังคม นำหลักธรรมของศาสนามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นคนดี มีคุณธรรม ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีจิตสาธารณะ โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมทางจิตใจ ทำให้สังคมที่ต่างศาสนาอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่มีความขัดแย้งกัน โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วย การเรียนรู้พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และหออัครศิลปิน การเรียนรู้หลักธรรมคำสอนและข้อปฏิบัติทางศาสนา โดยผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา เรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามโครงการพระราชดำริทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การปฏิบัติศาสนกิจของแต่ละศาสนา และการทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยมี นายมานัส ทารตันใจ อธิบดีกรมการศาสนา เป็นประธานพิธีเปิดค่ายเยาวชนสมานฉันท์ สรุปลสาระสำคัญได้ ดังนี้

นายมานัส ทารตันใจ อธิบดีกรมการศาสนา ประธานในพิธี

เยาวชนศาสนาพุทธ

เยาวชนศาสนาอิสลาม

ผู้แทนเยาวชน ๕ ศาสนา สวดมนต์/อธิษฐานจิตภาวนา/ตูกอาห์ ก่อนเข้าสู่พิธีเปิดค่าย

เยาวชนศาสนาคริสต์

เยาวชนศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู

เยาวชนศาสนาซิกข์

ผู้แทนเยาวชน ๕ ศาสนา สวดมนต์/อธิษฐานจิตภาวนา/ต้ออา้อ ก่อนเข้าสู่พิธีเปิดค่าย

เยาวชน ๕ ศาสนา ร่วมร้องเพลง “สมานฉันท์สู่สันติ”

เป็นการสื่อความหมายของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขท่ามกลางความแตกต่างทางศาสนา
และวัฒนธรรม

เยาวชน ๕ ศาสนา ร่วมร้องเพลง “สมานฉันท์สู่สันติ”
เป็นการสื่อความหมายของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขท่ามกลางความแตกต่างทางศาสนา
และวัฒนธรรม

เพลง “สมานฉันท์สู่สันติ”

ในโลกนี้ล้วนมีคนมากมาย เราทั้งหลายล้วนมีความแตกต่าง
ต่างความคิดต่างมุมมอง ความเชื่อความศรัทธา
ตั้งท้องฟ้าที่มีดาวมากมาย
หากลองคิดลองพิจารณา ทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี
ไม่ว่าเราเป็นใคร อยู่แห่งไหนบนโลกนี้
เราต่างมีจุดหมายอันเดียวกัน
ศาสดาทุกองค์ สอนให้เราเป็นคนดี เพื่อโลกนี้得有สันติสุข
หลักธรรมศาสนา ช่วยนำพาให้เราพ้นทุกข์
เมื่ออยู่ร่วมกัน สันติสุขจึงเป็นของเรา
สมานฉันท์ต้องเริ่มจากหัวใจ ไม่แบ่งแยกใครทุกหัวใจรวมเป็นหนึ่งเดียว
ต่างความคิด ต่างมุมมอง แต่เราพร้อมใจกลมเกลียว
เป็นหนึ่งเดียวที่หลากหลายในความต่าง
ศาสดาทุกองค์ สอนให้เราเป็นคนดี เพื่อโลกนี้得有สันติสุข
* หลักธรรมศาสนา ช่วยนำพาให้เราพ้นทุกข์
เมื่ออยู่ร่วมกัน สันติสุขจึงเป็นของเรา (ซ้ำ *)

การเรียนรู้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา
บรรยายพิเศษ เรื่อง “เยาวชนไทยในยุคดิจิทัล” โดย พระครูปลัดสุวัฒนวิชิตคุณ
(พระมหาวิโรพล วิโรญาโณ) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดยานนาวา

พระครูปลัดสุวัฒนวิริคุณ กล่าวว่า คนเราจะดำเนินชีวิตในสังคมยุคดิจิทัลได้จะต้องมีความรู้ และสติปัญญา ปัจจุบันนี้เยาวชนให้ความสนใจสื่อโซเชียลเป็นอันมาก มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อกันไป โดยไม่ได้คิดไตร่ตรองว่าสิ่งใดถูกหรือผิด ทำให้เกิดความเสียหาย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้สติและปัญญาก่อนเผยแพร่ข้อมูลหรือส่งต่อ ๆ กันไป เทคโนโลยีทำให้เกิดความสะดวกสบายในการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะจัดเก็บไว้ในสมาร์ตโฟนโดยไม่ต้องใช้ตู้เอกสารหรือลิ้นชักให้เปลืองพื้นที่ สังคมปัจจุบันมีการแข่งขันแย่งชิงกัน ในการดำเนินชีวิตของคนเราจำเป็นต้องมีเป้าหมายชีวิต คนที่รู้เป้าหมายย่อมไปถึงจุดหมายที่ตั้งไว้ก่อน หากเรามีความเก่งอย่างเดียว ไม่มีสติปัญญา ไม่มีการวางแผน ชีวิตก็จะไม่ประสบความสำเร็จ และสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ คือ ศีล คือความประพฤติ ทุกศาสนามีศีล คนมีศีลอาจจะไม่ใช่คนดี แต่คนดีจำเป็นต้องมีศีล เยาวชนยุคใหม่เกิดมาบนกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยผ่านเทคโนโลยีหรือเรียกอีกอย่างว่า มนุษย์ปัญญาประดิษฐ์ แต่อีกไม่กี่ปีข้างหน้าเทคโนโลยีย่อมมีการเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีไม่ด้อยไปกว่าคนเรานอกจากความดี เพราะเทคโนโลยีไม่มีความรู้ที่จะสอนเรื่องความดีให้กับคนเราได้ ผู้ที่คอยอบรมสั่งสอนให้ความรู้ให้เราเป็นคนดีได้ คือ ครูบาอาจารย์ แต่เยาวชนส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญครู บาอาจารย์ เพราะคิดว่าสามารถหาความรู้ได้จากโซเชียลต่าง ๆ ได้

การเสวนาของผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา ๕ ศาสนา เรื่อง “ศาสนสัมพันธ์ และการอยู่ร่วมกันในสังคมไทย” เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักคำสอนทางศาสนา และการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ว่าที่ ร.ต. กฤษณศักดิ์ กัณฐสุทธิ

ผู้แทนศาสนาพุทธ กล่าวว่า พระพุทธศาสนา เกิดในอินเดีย เชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ฉะนั้นการจุดคือ การเคลื่อนย้ายลงมาปฏิสนธิ ของพระโพธิสัตว์องค์หนึ่งที่มีนามว่า สิทธิทัตตะ ราชกุมาร สู่พระครรภ์พระนางสิริมหามายา ซึ่งเป็นครอบครัวของกษัตริย์ที่เป็นพราหมณ์

ที่เมืองกบิลพัสดุ์ อยู่ทางเหนือของอินเดีย จากการทำเป็นพระโพธิสัตว์สั่งสมบารมีมา ๔ อสงไขยแสนมหากัป เพื่อลงมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พอประสูติแล้วเนื่องจาก เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าแผ่นดินก็อยู่ในวัง มีพราหมณ์มาทำนายว่า ถ้าบวช จะได้เป็นศาสดาเอก ถ้าไม่บวชจะเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ จากนั้นพระองค์ได้หนีจาก เมืองกบิลพัสดุ์ไปเพื่อจะออกบวช ลองถูกลองผิดบำเพ็ญเพียรเป็นเวลา ๖ ปี ไม่เสวยอาหาร กลั่นลมหายใจ ทรมานตนเองทุกหนทางแต่ก็ยังไม่สามารถตรัสรู้ ได้ด้วยพระองค์เองพระองค์จึงปฏิบัติทางสายกลาง คือ บำเพ็ญเพียรทางจิตได้ต้นโพธิ์ เมื่อวันที่เพ็ญเดือน ๖ ได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยพระองค์เอง หลังจากนั้น จึงนำความรู้ไปเผยแผ่แก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ จนสำเร็จเป็นสาวกรุ่นแรก หลังจากนั้น อีก ๔ เดือน ทรงรับสั่งแต่ละองค์ให้ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชมพูทวีป และเมื่อวันที่เพ็ญเดือน ๓ มีเหตุการณ์มหัศจรรย์ มีพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า จำนวน ๑,๒๕๐ รูป มาเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยมิได้นัดหมาย ซึ่งชาวพุทธจะรู้จักกัน คือ วันมาฆบูชา เกิดเหตุการณ์สำคัญ ๔ อย่าง คือ พระพุทธองค์เริ่มประกาศ พระพุทธศาสนา โดยแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ ให้พระสงฆ์สาวกทั้งหลายนำไป ประพฤติปฏิบัติและไปเผยแผ่ คือ ไม่ให้ชาวพุทธทำบาปทั้งปวง บำเพ็ญกุศล พระพุทธเจ้าสอนไว้ตั้งแต่วันแรกที่ประกาศโอวาทปาฏิโมกข์ว่า ไม่ให้เบียดเบียน ผู้อื่น เขวายนครถือเป็นแบบอย่างเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายที่เราตั้งไว้ หลักคำสอน ในพระพุทธศาสนามีมากมายรวมไว้ในพระไตรปิฎกซึ่งมี ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์

พระไตรปิฎกแยกออกเป็น ๓ ส่วน คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และ พระอภิธรรมปิฎก ส่วนหลักการอยู่ร่วมกันคือ ให้มีพรหมวิหารธรรม มีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาต่อกัน มีความรัก รู้จักการให้อภัย เสียสละ การอยู่ร่วมกัน หลาย ๆ คน บางครั้งอาจมีกระทบกระทั่งกันบ้าง ต้องรู้จักการให้อภัย นอกจากนั้น ที่สำคัญต้องไม่เห็นแก่ตัว รู้จักการเสียสละ เอื้อเพื่อให้อื่น

นายอับลละเอียด อาดำ ผู้แทนศาสนา

อิสลาม กล่าวว่า อิสลาม แปลว่า การยอมจำนน และการนอบน้อม มีศาสนา คือ มบีมุฮัมมัด คัมภีร์ของศาสนา คือ คัมภีร์อัลกุรอาน คนที่นับถืออิสลาม เรียกว่า มุสลิม อิสลามมีองค์ประกอบหลัก ๓ ประการ ได้แก่ หลักศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักคุณธรรมจริยธรรม

เราทุกคนมีหลักความเชื่อ เมื่อมีความเชื่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ตั้งมั่นและยึดเหนี่ยว ในจิตใจแล้ว สิ่งที่สำคัญเราต้องลงมือปฏิบัติจึงจะประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย ความมีคุณธรรมจริยธรรม นี่คือหลักของศาสนาอิสลามมีความเชื่อ ลงมือปฏิบัติ แต่ต้องประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรม คนที่นับถือศาสนาอิสลามทุกคนจะต้อง ปฏิบัติตามคำสั่งในสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้า คือ อัลลอฮ์ ได้ทรงดำรัสเอาไว้ ถือว่าเป็น การกำชับให้ปฏิบัติอย่างสุดความสามารถ ส่วนหลักคำสอนในการอยู่ร่วมกันของ ศาสนาอิสลาม คือ แม้ว่าเราจะมี ความแตกต่างแต่จะไม่แตกแยก คำว่าแตกต่าง คือ แต่ละศาสนาอาจจะมียุทธวิธีปฏิบัติของแต่ละศาสนาที่แตกต่างกัน เช่น พุทธไปวัด อิสลามไปมัสยิด คริสต์ไปโบสถ์ เป็นต้น แต่ละศาสนามีวิธีปฏิบัติ แตกต่างกัน แต่ว่าสิ่งที่เหมือนกัน คือ หลักธรรมคุณงามความดี ทุกศาสนาสอน เหมือนกันคือให้เรา รู้จักการทำความดีเพราะฉะนั้นเมื่อเรามีความแตกต่างกันแต่เรา จะต้องไม่แตกแยก การแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง อะไรที่เราต่างกันก็ไม่เป็นไร

อะไรที่เราสามารถทำร่วมกันได้ก็สามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้ ทำคุณงามความดี ให้แก่ตนเอง สังคม ประเทศชาติ สิ่งใดที่เป็นประโยชน์คุณงามความดีขอให้เยาวชน ร่วมมือร่วมแรงกันลงมือทำเราเรียกว่า ความสมานฉันท์

นายอนันต์ ตะนัย ผู้แทนศาสนาคริสต์

กล่าวว่า สิ่งที่สำคัญของคริสต์ศาสนา คือ เชื่อในพระเจ้า เชื่อในตรีเอกานุภาพ ประกอบด้วย พระบิดา พระบุตร และพระวิญญาณบริสุทธิ์ สิ่งที่สำคัญของคริสตชน คือ คัมภีร์ไบเบิล ซึ่งผู้เชื่อทุกคน เรียกว่า พระคัมภีร์ในการ ดำเนินชีวิต ในพระคัมภีร์หรือว่าคัมภีร์ไบเบิลนั้น

มีสองภาค เรียกว่า ภาคพันธสัญญาเดิม มีตั้งแต่ปฐมกาล กล่าวถึง การสร้างของ พระเจ้าว่า มนุษย์เราเกิดขึ้นมาได้อย่างไร สิ่งนี้จะถูกบันทึกไว้จนถึงพระธรรมมาลาคิ รวมทั้งหมด ๓๙ เล่ม ภาคพันธสัญญาใหม่ เริ่มตั้งแต่พระธรรมมัทธิวจนถึงวิวรณ์ พระธรรมมัทธิวหรือคริสเตียน เรียกว่า พระคริสตธรรม ๔ เล่ม ประกอบด้วย มัทธิว มาระโก ลูกา ยอห์น จะกล่าวถึงประวัติของพระเยซูเจ้าว่า พระองค์มาประสูติ อย่างไร การดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงพระคัมภีร์ใหม่เล่มสุดท้าย คือ พระธรรมวิวรณ์ จะกล่าวถึงอนาคตว่า อะไรจะเกิดขึ้น ทั้งชีวิตของเราและการทรงกลับมา ของพระเยซูเจ้า ถ้าเราอ่านพระคัมภีร์เดิมหรือพันธสัญญาเดิมก็จะมีเรื่องบัญญัติ สิบประการที่ทุกคนพึงรักษา สำหรับพระคัมภีร์ใหม่พระเยซูได้สรุปจาก ๑๐ ประการ เหลือ ๒ ประการ คือ รักพระเจ้าด้วยสุดจิตสุดใจ และรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง ดังนั้น สำหรับคริสตชนแล้ว สิ่งที่สำคัญ คือ การรักพระเจ้า การรู้จักพระเจ้า เราจะรู้จักกับพระเจ้าได้อย่างไร สิ่งสำคัญ คือ การอ่านพระวจนะของพระเจ้า คริสตชนจะต้องศึกษาพระคัมภีร์หรืออ่านพระวจนะของพระเจ้า แล้วให้คำสอน เหล่านั้นกลายเป็นวิถีชีวิตของคริสตชน เมื่อเข้าใจแล้วสิ่งนั้นก็จะเป็นไปใช้ใน

การดำเนินชีวิตประจำวัน ในส่วนหลักของการอยู่ร่วมกัน สิ่งสำคัญ คือ การยอมรับความแตกต่าง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่ทำตนเองให้เป็นเหมือนศูนย์กลางจักรวาล หากคิดว่าตัวเราเป็นศูนย์กลางจักรวาล เราก็จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นไม่ได้ เพราะฉะนั้นก็ต้องแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง ยอมรับความแตกต่างของกันและกัน เสมือนมือของเรามีนิ้วทั้ง ๕ สามารถจับสิ่งต่าง ๆ ได้มั่นคง เพราะทุกนิ้วมีความสำคัญเท่ากัน ถ้าเรามองไม่เห็นความสำคัญของคนอื่น เราตัดนิ้วทิ้งไป เหลือแค่นิ้วสองนิ้ว ก็จับสิ่งของไม่ถนัดเช่นเดียวกัน

นายสุนีล ปาวา ผู้แทนศาสนา

พราหมณ์-ฮินดู กล่าวว่า ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มีต้นกำเนิดจากอินเดีย เก่าแก่มาจนพิสุจน์แทบไม่ได้ว่ามีต้นกำเนิดเมื่อใด มีหลักคล้าย ๆ กับศาสนาพุทธ เชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด กฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เชื่อเรื่องเทพ มีเทพอยู่ประมาณ

เกือบสามแสนองค์ มากที่สุดในโลก แต่เทพหลัก ๆ มีอยู่ ๓ องค์ เป็นพระตรีมูรติหนึ่ง คือ พระพรหม ผู้ให้กำเนิดโลกนี้ เรียกว่า ผู้สร้าง สอง คือ พระวิษณุหรือพระนารายณ์ ผู้รักษาดูแลให้โลกสมดุล ดูแลความชั่วให้อยู่ในความดี และองค์สุดท้าย คือ พระศิวะ ผู้ทำลาย ทำลายสิ่งที่ไม่ดีที่เกิดขึ้นในโลกมนุษย์ เกิดเป็นตรีมูรติ มีสร้าง ดูแล และมีทำลายเหมือนกับระบบนิเวศน์ คำสอนของศาสนา คือ พ่อแม่เป็นพระเจ้าองค์แรกของเรา ไม่ว่าเราจะนับถือเทพเจ้าที่ไหนก็แล้วแต่ แต่เทพที่อยู่ในบ้านของเราสำคัญที่สุด คือ พ่อแม่ และหลักในการอยู่ร่วมกัน คือ ต้องให้ความเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน สิ่งใดที่เราแตกต่างกัน เราสามารถเรียนรู้ความแตกต่างจากเพื่อนต่างศาสนาได้เพราะทุกศาสนาสอนให้เราทุกคนเป็นคนดี

นายวิชัย รัตติวารการ ผู้แทนศาสนาซิกข์

กล่าวว่า ซิกข์ มาจากคำบาลี แปลว่า สึกขา คือเรียนรู้ ชาวซิกข์ทุกคนจะเรียนรู้ทุกอย่างเท่าที่ตนเองจะทำได้ ศาสนาซิกข์เกิดในทางตอนเหนือของประเทศอินเดียเมื่อประมาณ ๖๐๐ ปี มีพระศาสดาคุรุนานักเดว เป็นปฐมศาสดา พระองค์ได้เกิดขึ้นในช่วงที่

ประเทศอินเดียมีความระส่ำระสาย มีการแบ่งชั้นวรรณะมากมาย ทำให้คนชาติซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานในการกระทำ การนับถือ การเชื่อถือ ดั่งนั้น พระศาสดาจึงเกิดขึ้นมาเพื่อให้ทุกคนเสมอภาค ไม่ว่าจะอยู่ในชั้นวรรณะใดๆ ในศาสนาซิกข์ทุกคนอยู่ในระดับเดียวกันหมด ได้มีการเผยแผ่พระศาสนาตั้งแต่พระศาสดาคุรุนานักมาจนถึงองค์ที่ ๙ ซึ่งพระองค์ได้สละชีพเพื่อดำรงไว้ซึ่งความภราดรภาพในการนับถือศาสนา เพราะในอินเดียตอนนั้นถูกปกครองด้วยการบังคับให้ผู้คนเปลี่ยนศาสนและความเชื่อถือมากมาย แต่พระองค์ได้สละชีพเพื่อดำรงไว้ซึ่งศาสนาและความเชื่อของพระองค์ พอมาถึงองค์ที่ ๑๐ พระศาสดาคุรุโควินทสิงห์ พระองค์เป็นนักรบได้รวบรวมชาวซิกข์ทั้งหมดให้เป็นปึกแผ่น ได้เกิดเป็นอัตลักษณ์ของชาวซิกข์ขึ้นมา อัตลักษณ์ของชาวซิกข์ก็คือ คาลซา อัตลักษณ์มีอยู่ ๕ อย่าง หรือ ๕ ก ก ที่หนึ่ง คือ เกศา ชาวซิกข์ไว้เคราไว้ผมโพกผ้า ก ที่สอง คือ กังชะ เป็นหวีเอาไว้สาบผม ก ที่สาม คือ กาช่า หรือกางเกงขาสั้น ก ที่สี่ คือ การา หรือกำไลมือ ก ที่ห้า คือ กิริปาน คือ กิริชหรือดาบสั้นมีพระคัมภีร์ เรียกว่า ศรีคุรุครันถ์ซาฮิบ การศึกษาต้องควบคู่กับการศาสนา การศึกษาเปรียบเสมือนเครื่องจักรที่ลับสมองเราให้คมเฉียบแหลมในการพูด คิด อ่าน แต่ศาสนาจะเป็นเสมือนเครื่องที่ขัดเกลาจิตใจของเราให้มีคุณธรรมและจริยธรรม การอยู่ร่วมกันในสังคมอาจจะมีแตกต่างด้านศาสนาแต่ละศาสนานั้นก็ไม่ได้ประพฤติปฏิบัติในทางที่ไม่ดี ทุกคนก็ต้องปฏิบัติไปตามแนวทางศาสนาของตัวเอง รู้แจ้งรู้จริงในศาสนาของตัวเอง เพื่อจะได้ไม่มีผู้ใด

ที่มาสวมโอกาสครอบงำเรา เมื่อเรารู้จริงรู้แจ้งในศาสนาของเรา เราก็สามารถปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบได้ ศาสนาจึงสำคัญ ที่สำคัญในฐานะที่เราเป็นศาสนิกในแต่ละศาสนา เราต้องทำความรู้จักทำความเข้าใจศาสนาของเราให้ชัดเจนแจ่มแจ้ง ให้เข้าถึงถ่องแท้ ในฐานะที่เราเป็นศาสนิก เพื่อที่จะได้ประพฤติปฏิบัติตามศาสนาของเราได้ถูกต้อง เมื่อเราเข้าใจศาสนาของเราแล้ว เราก็ต้องรู้จักที่จะเรียนรู้ต่างศาสนา เพื่อที่จะได้ อยู่ร่วมกันได้

จากการเสวนาสรุปรูปได้ คือ ทุกศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม อาจจะไม่แตกต่างกันเรื่องของการปฏิบัติและพิธีกรรมต่าง ๆ แต่หากว่า เราเข้าใจศาสนาที่ตนเองนับถือ และเข้าใจเพื่อนต่างศาสนา ให้เกียรติยอมรับในความแตกต่าง ทุกศาสนาก็จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์

การส่งเสริมการเรียนรู้

นอกจากนี้ เยาวชนทั้ง ๕ ศาสนา ได้เรียนรู้พระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และหออัครศิลปิน เรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามโครงการพระราชดำริ ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ เรียนรู้การทำงานร่วมกันโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ณ สำนักงาน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (องค์การมหาชน)

เรียนรู้เกี่ยวกับพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และพระบรมวงศานุวงศ์ ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ

เรียนรู้เกี่ยวกับพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และพระบรมวงศานุวงศ์
ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ

ชมนิทรรศการผลงานทางด้านศิลปะของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
บรมนาถบพิตร ณ หอศิลป์ปิ่น

ชมนิทรรศการผลงานทางด้านศิลปะของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
บรมนาถบพิตร ณ หอศิลป์ศิลปิน

เรียนรู้การทำงานร่วมกัน และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

เรียนรู้การทำงานร่วมกัน และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

เรียนรู้การทำงานร่วมกัน และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

เรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามโครงการพระราชดำริ

การเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกิดเจตคติที่ดีในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งได้จัดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติการทำนาดำ การทำนาโยนกล้า และการสร้างบ้านดิน

เรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามโครงการพระราชดำริ

เรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามโครงการพระราชดำริ

๕. โครงการรวมพลังเยาวชนศาสนิกสัมพันธ์สร้างจิตอาสา ในวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ณ ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนคลองโคกน และอุทยานพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (อุทยาน ร.๒) จังหวัดสมุทรสงคราม

โครงการนี้เป็นโครงการต่อเนื่องมาจากโครงการค่ายเยาวชนสมานฉันท์ โดยนำเยาวชน ๕ ศาสนา ที่เคยเข้าร่วมโครงการค่ายเยาวชนสมานฉันท์ ได้ร่วมกันทำกิจกรรมจิตอาสา ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร เป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนต่างศาสนาให้มากยิ่งขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตสาธารณะโดยได้กำหนดทำกิจกรรมจิตอาสาด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน เรียนรู้ระบบนิเวศน์และเห็นความสำคัญในการวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งเป็นการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทยและศิลปวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ ตลอดจนวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน

๖. ประชุมเสวนาขับเคลื่อนแผนการอุปถัมภ์ค้ำคูณครองศาสนาต่างๆ ภายใต้ คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๔๙/๒๕๕๙ ระหว่างวันที่ ๑๙ - ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑ ณ ศูนย์ประชุมวายุภักษ์ โรงแรมเซ็นทรา บายเซ็นทารา ศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ โดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีคำสั่ง หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๔๙/๒๕๕๙ ลงวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๙ เรื่อง มาตรการอุปถัมภ์และค้ำคูณครองศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย โดยให้เป็นหน้าที่ ของทุกหน่วยงานของรัฐในการอุปถัมภ์ค้ำคูณครองทุกศาสนาอันเป็นที่ยอมรับของ ทางราชการและประชาชนชาวไทย และในการส่งเสริมศาสนิกชนชาวไทยให้มี บทบาทในการพัฒนาประเทศ สร้างความสามัคคีปรองดอง และปฏิรูปประเทศ โดยไม่ขัดต่อกฎหมายและหลักธรรมคำสอนทางศาสนา

ปัจจุบันมีการบิดเบือนจากหลักคำสอนที่แท้จริงของศาสนา เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารด้านศาสนาที่ไม่ถูกต้อง บิดเบือนจากข้อเท็จจริงทางสื่อออนไลน์ และมีการส่งข้อมูลต่อกันเผยแพร่ขยายออกไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ สร้างความเข้าใจผิดต่อหลักคำสอน สร้างความหวาดระแวงซึ่งกันและกันระหว่างศาสนิกชนที่นับถือศาสนาต่าง ๆ ในการประชุมครั้งนี้ จึงได้จัดการเสวนา เรื่อง “การเผยแผ่ศาสนา ในยุคดิจิทัล” โดยผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา ๕ ศาสนา เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ของศาสนิกชนของทุกศาสนา ซึ่งแต่ละท่านได้ให้แง่คิด ดังนี้

พระครูปลัดสุวัฒนวชิรคุณ ผู้แทนศาสนาพุทธ ได้ให้แง่คิดว่า ในยุคดิจิทัลนี้ โลกเปลี่ยน สังคมปรับ ยุคดิจิทัลนั้น รวดเร็ว ไร้ขอบเขตจำกัด ซึ่งสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายทั้ง ๕ ศาสนาได้ เปรียบเสมือนดั่งดาวดวงเดียวไม่ทำให้ท้องฟ้าสวยงามได้ สิ่งที่เป็นประโยชน์ในยุคดิจิทัล ในการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ๓ ข้อ ดังนี้ คือ อุตตะ คือ ตอบโจทย์ได้ เช่น นวัตกรรม หิตตะ คือ เกื้อกูล สุขชะ คือ อยู่ดี มีสุข

นายประสาน ศรีเจริญ ผู้แทนศาสนา

อิสลาม ได้ให้แง่คิดว่า คำว่า พหุวัฒนธรรม คือ เข้าใจตนเองและผู้อื่น ส่วนของการเผยแผ่ มีองค์ประกอบ คือ ๑. เรื่องที่เราเผยแผ่ ๒. ผู้เผยแผ่ ๓. รู้จริง รู้สิ่งที่เราจะเผยแผ่ ๔. วิธีการเผยแผ่ การเป็นนักเผยแผ่ต้องมีความเข้าใจ ต้องรู้ว่าใครเป็นเจ้าของบทความ หรือเป็นของใคร ศาสนิกชนที่ดี ต้องอดทน รอบรู้ ศึกษาเรียนรู้ เข้าใจในศาสนา หลักปฏิบัติของศาสนาอิสลามเกี่ยวกับการเผยแผ่ มี ๒ ข้อด้วยกัน คือ ๑. เผยแผ่ด้วยคำพูด ๒. เผยแผ่ด้วยการกระทำ อธิบายเพิ่มเติมในข้อที่ ๑ คือ การเผยแผ่ด้วยวาจา มี ๓ ข้อคือ ๑. ข้อมูลที่ถูกต้องในการเผยแผ่ ๒. การมีคำพูดที่ดี ตักเตือนที่ดี ๓. หากเกิดกรณีโต้แย้ง โต้เถียง จะต้องแย้งในสิ่งที่ดีกว่า

มูขนายก ยอแซฟ ชูศักดิ์ สิริสุทธิ ผู้แทนศาสนาคริสต์ ได้ให้แง่คิดว่า ศาสนา
จำเป็นต่อโลก คนเปลี่ยนโลก โลกเปลี่ยน ศาสนาไม่เปลี่ยน ศาสนาจำเป็น และ
ให้คำตอบกับชีวิต เรามีหน้าที่สานสัมพันธ์ วัฒนธรรมใหม่ในปัจจุบัน คือ อยากรู้
แต่เรื่องตัวเอง ต้องรู้ศาสนาของเพื่อนด้วย ศาสนาเข้มแข็ง ทุกคนมีหน้าที่ปกป้อง
ต้องเป็นคนดี อย่ามองกันในแง่ร้าย อย่าไปตี้นกับชาว สิ่งทีควรจะแชร์ น่าจะเป็น
ข้อคิดธรรมะต่าง ๆ

นายสถิตย์ กุมาร ปาวา ผู้แทนศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ให้แง่คิดว่า
ยุคดิจิทัลนั้น เป็นสิ่งที่ฉับไว เราบังคับไม่ได้ แต่เราบังคับตัวเองได้ เราควรไตร่ตรอง
พิจารณาก่อนที่จะส่งข้อมูลให้ใคร การกตโลก์ กตแซร์ ต้องอ่าน สิ่งควรระวัง ศาสนา
เป็นเรื่องอ่อนไหวมาก ขอให้ดูให้ดี และควรไตร่ตรอง

นายธารินทร์ จำปี ผู้แทนศาสนาซิกข์ ได้ให้แง่คิดว่า ดิจิทัล เป็นของดี มีประโยชน์ ควรใช้ให้เป็น โทรศัพท์มือถือไม่สามารถให้ความอบอุ่นได้ แต่ใช้ได้เพียงแค่การสื่อสาร รับสาร ติดต่อพูดคุยยุคดิจิทัลไว้อย่างเดียวไม่ได้ต้องศึกษา หาข้อมูล ป้อนข้อมูลที่ถูกต้อง คนเราควรที่จะไวในการสร้างจิตสำนึกในด้านศาสนาในการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชน

อย่างไรก็ตาม การเผยแผ่ศาสนานั้นควรนำหลักการสื่อสารเพื่อสันติ มาประกอบ ซึ่งมีแนวคิดทั่วไป คือ ๑) ให้ข้อสังเกตได้ว่าเกิดอะไรขึ้น โดยไม่ตัดสิน ไม่ประเมิน หรือตีความ ๒) พูดสื่อความรู้สึกทั้งของตัวเองและคนอื่นได้อย่างตรงใจ ๓) ค้นหาและบอกความต้องการในส่วนลึกของเราและคนอื่น ๔) หาข้อตกลง ร่วมกันหรือขอร้องให้เกิดการแก้ปัญหาที่ปฏิบัติได้จริงด้วยการสื่อสารที่ชัดเจน และเป็นทางบวก

๗. โครงการรวมพลังทางศาสนาเสริมสร้างความสามัคคีธรรม เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ เนื่องในโอกาส วันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาราษฎร์โดยถ้วนหน้า พระราชจริยาวัตรแห่งพระองค์ยังคงตราตรึงอยู่ในดวงใจของพสกนิกรชาวไทยตลอดมา

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ รัฐบาลได้เชิญชวนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนไทยทุกหมู่เหล่าร่วมกันจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติอย่างพร้อมเพรียงกัน กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับคณะสงฆ์ องค์การทางศาสนา และหน่วยงานเครือข่ายทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ได้กำหนดจัดพิธีทางศาสนาเพื่อเฉลิมพระเกียรติและถวายพระราชกุศลพร้อมกันทุกจังหวัดทั่วประเทศ เช่น พิธีเจริญพระพุทธมนต์ พิธีทำบุญตักบาตรเพื่อถวายพระราชกุศล นอกจากนี้ ยังมีพิธีทางศาสนาต่าง ๆ เช่น พิธีดูอา้อัซฮอพรของศาสนาอิสลาม พิธีอธิษฐานภาวนาขอพรของศาสนาคริสต์ พิธีสวดมนต์ของศาสนาพราหมณ์ พิธีสวดกীরตัน และสวดอ์รดาสขอพรจากพระศาสดาของศาสนาซิกข์ เป็นต้น

พิธีถวายพระพรชัยมงคล

ในส่วนกลาง กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้ร่วมกับองค์การทางศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ศาสนาซิกข์ และองค์กรเครือข่ายทางศาสนาจัดงาน “รวมพลังทางศาสนาเสริมสร้างความสามัคคีกัน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑” ในวันศุกร์ที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร กิจกรรมในงานประกอบด้วย พิธีถวายพระพรชัยมงคล พิธีทางศาสนา ๕ ศาสนา การแสดงนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ การแสดงทางวัฒนธรรมของเยาวชน และการแสดงผลนิทรรศน์ของชุมชนศาสนิกสัมพันธ์ เป็นต้น

การจัดงานรวมพลังทางศาสนาเสริมสร้างความสมานฉันท์ เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ เริ่มตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๖ เป็นต้นมา เพื่อให้ผู้นำศาสนา ข้าราชการ และศาสนิกชน ได้ร่วมแสดงออกถึงความจงรักภักดีและความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ บำเพ็ญความดีถวายพระราชกุศลแด่พระองค์ และเพื่อให้ผู้นำศาสนาและศาสนิกชนต่างศาสนา ได้มีโอกาสพบปะสร้างความคุ้นเคยกัน มีความเข้าใจกันระหว่างศาสนา สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชน ร่วมกันพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

การจัดงานรวมพลังทางศาสนาเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี
เฉลิมพระเกียรติ ประกอบด้วยพิธีและกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

๑. พิธีถวายพระพรชัยมงคล
๒. พิธีทางศาสนามหามงคล ๕ ศาสนา
๓. การแสดงทางวัฒนธรรมของเยาวชน
๔. การแสดงนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ
๕. การแสดงผลงานและผลิตภัณฑ์ของชุมชนศาสนิกสัมพันธ์

พิธีทางศาสนาทางมณฑล ๕ ศาสนา

๑. พิธีเจริญพระพุทธมนต์ (พระพุทธศาสนา)

การเจริญพระพุทธมนต์ หรือการสวดมนต์ เป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา นิยมมาตั้งแต่โบราณกาล ในชั้นต้นสวดสาธยายเพื่อจำหลักคำสอนที่เป็นพระพุทธวจนะเท่านั้น ใช้ภาษามคธเป็นพื้น เพราะภาษามคธเป็นภาษาหลักเดิมของพระพุทธศาสนา และนับถือกันว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์ การได้ยินได้ฟังพระสงฆ์สวดสาธยาย ถือว่าเป็นสิริมงคล ประสพสิทธิ์ประสาทความเจริญ และสามารถที่จะป้องกันภัยอันตรายได้ ผู้นับถือพระพุทธศาสนาย่อมนับถือพระพุทธมนต์ เสมอด้วยชีวิตจิตใจ จัดเป็นกุศลพิธีมาแต่ครั้งพุทธกาล

๒. พิธีดูอาร์ขอพร (ศาสนาอิสลาม)

ดูอาร์ คือ การขอพร หรือ คำขอพร พระเป็นเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ว่า “**สุเจ้าจงขอแล้วพระองค์จะประทานให้**” ดูอาร์ถือเป็นความจำเป็นเพื่อแสดงออกถึงการรำลึกถึงอัลลอฮ์ และเฉพาะพระองค์เท่านั้นที่ทรงสิทธิ์ตอบสนองหรือไม่ตอบสนอง คำขอ อิสลามสอนให้อ่านดูอาร์ในเวลาและโอกาสต่างๆ เช่น เวลาก่อนเข้านอนและเมื่อตื่นนอนก่อนหลังตื่นน้ำ ก่อนและหลังรับประทานอาหาร หลังการหาว ไอ และจาม เมื่อเข้าและออกจากมัสยิด ก่อนออกจากบ้าน ขณะขับขี่ยานพาหนะ เมื่อฝันร้าย ประสบเหตุอันน่าสะพรึงกลัว ตื่นตาตื่นใจ คับขัน ต้องการความช่วยเหลือ และในวาระต่างๆ อีกมากมาย

๓. พิธีอธิษฐานภาวนา (ศาสนาคริสต์)

การอธิษฐานภาวนา เป็นรูปแบบความผูกพันระหว่างมนุษย์กับพระเป็นเจ้า เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งซึ่งตามประสามนุษย์ว่า “เราจะบอกว่าเรารักกันอย่างไร หากเราไม่เคยคิดถึงกัน ไม่เคยสนทนากัน ไม่เคยมีปฏิสัมพันธ์กัน ไม่คิดจะทำสิ่งที่ดีให้แก่กันและกัน หรือเมื่อคิดถึงแล้วก็ไม่เคยปฏิบัติสิ่งที่ดีต่อกัน” การภาวนาสำหรับชาวคริสตศาสนิกชนจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์แสดงออกถึงความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยมีบทภาวนาที่คริสตศาสนิกชนทุกคนสามารถอธิษฐานภาวนาร่วมกันได้ เป็นบทภาวนาที่ใช้ในการอธิษฐานสาธารณะ เพื่อแสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นบทภาวนาจากคัมภีร์ไบเบิล เช่น บทเพลงสดุดี บทข้าแต่พระบิดา หรือบทภาวนาที่พระศาสนจักรได้ประพันธ์ขึ้น แต่ในเวลาเดียวกันการภาวนาด้วยบทภาวนาที่แต่ละคนอธิษฐานแบบเงียบ ๆ ภายในใจ หรือด้วยวาจา ก็เป็นการภาวนาเช่นกัน นอกจากนี้ คริสตศาสนิกชนภาวนาแม้ขณะที่กำลังทำงาน หรือทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิต หากคิดถึงพระเจ้าในกิจการทุกอย่างที่ทำเหล่านั้นก็ล้วนแต่เป็นการภาวนาทั้งสิ้น

๔. พิธีสวดมนต์ (ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู)

การสวดมนต์ หรือ **ท่องพระเวท** เรียกว่า **พรหมยัชชณะ** และ **เทวยัชชณะ** เป็นหลักสำคัญ ๒ ประการ ที่ผู้นับถือศาสนาฮินดู* ที่เคร่งจะต้องทำประจำวัน ที่เรียกว่า **ปญฺจมหายัชชณะ** คือการบูชาที่ยิ่งใหญ่ ๕ ประการ ได้แก่

๑. พรหมยัชชณะ จะต้องท่องคัมภีร์พระเวทและคัมภีร์อื่นๆ ทุกวัน การปฏิบัติ เช่นนี้ จะช่วยให้ไม่ลืมสิ่งที่ร่ำเรียนมา เป็นการรักษาความรู้เก่า และเพิ่มความรู้ใหม่

๒. ปิตฤยัชชณะ นึกถึงบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วทุกวัน เพื่อให้รู้ว่า ตนเอง มีหน้าที่รักษา ทำนุบำรุง และสืบต่อมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้

๓. เทวยัชชณะ ระลึกถึงพระเจ้าโดยการสวดมนต์ทุกวัน และทำสมาธิ

---

* ศาสนาฮินดู เป็นศาสนาที่ประชาชนส่วนใหญ่ของอินเดียนับถือ ในประเทศไทยคนรู้จักศาสนาฮินดูในชื่อ “ศาสนาพราหมณ์” ดังนั้น ชื่อทางการของศาสนาฮินดูในประเทศไทยคือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

๔. ภูตยัชฌะ ให้อาหารแก่คนที่หิวโหย เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจในการที่จะแบ่งปันผู้อื่น รวมถึงการเอาใจใส่ดูแลสัตว์และพืชด้วย เป็นการรักษาสິงแวดล้อมได้อย่างดี

๕. นรยัชฌะ ให้ความรักความเคารพนับถือแขกผู้มาเยือน คือเจ้าของบ้านจะต้องให้การต้อนรับแขกผู้มาเยือนอย่างดีที่สุด ถือว่าแขกผู้มาเยือนเปรียบเสมือนเทพ

๕. พิธีสวดอรรถาส (ศาสนาซิกข์)

ก่อนจะดำเนินการใดๆ ไม่ว่าจะทางศาสนาหรือทางสังคมประเพณี ชาวซิกข์ จะสวดขอพรจากพระศาสดา ซึ่งมีเนื้อหาความหมายว่า “ข้าแต่พระศาสดานานัก องค์ปฐมบรมศาสดาแห่งศาสนาซิกข์ และพระศาสดาอื่น ๆ ทั้งหลาย จวบถึง พระศาสดาคูรุโคบินต์ซิงห์ ผู้สถาปนาพระมหาคัมภีร์ศิริคุรันต์ ซาฮิบ เป็น พระศาสดานิรันดรกาลแห่งศาสนาซิกข์ขอพระองค์ได้โปรดเมตตาประทานพรให้..... (พร้อมกล่าวกิจกรรมหรือการร้องขอที่ต้องการ) .....ท้ายที่สุดบทอรรถาสจะจบลง ด้วยศาสนสำนวนที่ว่า “นายนาม จัรตี กาลา เตเร่ ปาเน่ ซารบัตดา ปาร่า” อันหมายถึงว่า ในนามของพระศาสดานานัก ขอความรักและสันติสุขจงประสบแด่มนุษยชาติทั้งหลาย**

** บทสวดขอพรศาสนาซิกข์ เป็นการขอร้องให้พระองค์ทรงประทานพรและเมตตาแด่ชนทุกชั้นทุกระดับชนทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา โดยเท่าเทียมกัน

พระพุทธศาสนา

บทถวายพระพร

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙

ขอถวายพระพรเจริญพระราชสิริสวัสดิ์ พิพัฒนามงคลพระชนมสุขทุกประการ จงมีแต่สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙

เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ อาตมภาพ ในนามของคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนชาวไทย ขอพระราชทานพระราชมงคล ถวายพระพรชัยมงคล ขออาราธนาพระพุทธานุคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ และขออานิสงส์แห่งพระราชกุศลที่ทรงบำเพ็ญอยู่เป็นนิจ และบุญกุศลที่พสกนิกรชาวไทยได้บำเพ็ญถวายเป็นพระราชกุศลได้โปรดอภิบาลประทานพรแต่สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ทรงพระเจริญพระชนมายุยิ่งยืนนาน ทรงปราศจากโรครันตราย นิราศร้างห่างภัยพิบัติอุปัทวทุกข์ ทรงเจริญด้วยจตุรพิธพรชัยทุกประการ พระเกียรติคุณแผ่ไพศาล สถิตเป็นมิ่งขวัญของปวงชนชาวไทยตลอดกาลนาน เทอญ

ขอถวายพระพร

บทเจริญพระพุทธมนต์

บทสวดชยปริตร

มะหาการุณิกโก นาโถ

ปุเรตวา ปาละมี สัพพา

เอเตนะ สัจจะวัชชนะ

ทิตายะ สัพพะปาณินัง

ปัตโต สัมโพธิมุตตะมัง

โหตุ เต ชะยะมังคะลังฯ

พระพุทธเจ้าทรงเป็นที่พึ่งได้อย่างแท้จริงของสัตว์ ทรงประกอบแล้วด้วยพระมหากรุณา ทรงบำเพ็ญพระบารมีทั้งหลายทั้งปวงให้เต็ม เพื่อประโยชน์แก่สรรพสัตว์ ได้ตรัสรู้พระสัมโพธิญาณ อันอุดมด้วยการกล่าวคำสัจนี้ ขอชัยชนะอันเป็นมงคลจงมีแก่ท่านฯ

ชะยันโต โพธิยา มูเล

เอวัง ตะวัง วิชะโย โหหิ

อะปะราชิตะปัลลังเก

อะภิสเสเก สัพพะพุทธานัง

สักยานัง นันทิวาณะโน

ชะยัสสุ ชะยะมังคะเล

สีเส ปะฐะวีโปกชะเร

อัคคัปปัตโต ปะโมหะติฯ

ขอท่านจงมีชัยชนะในมงคลพิถี เหมือนพระจอมมุณีทรงชนะมารที่โคนโพธิพฤกษ์ ทรงถึงความเป็นผู้เลิศในสรรพพุทธานิเชก ทรงปราโมทย์อยู่บนอปราชิตบัลลังก์อันสูง เป็นจอมมหาปฐพี ทรงเพิ่มพูนความยินดีแก่เหล่าประยูรญาติศากยวงศ์ฉะนั้น เทอญ

สุนักขัตตัง สุมังคะลัง

สุชะโณ สุมุहुโต จะ

ปะทักขินัง กายะกัมมัง

ปะทักขินัง มะโนกัมมัง

ปะทักขินานิ กัตตะวานะ

สุปะภาตัง สุกฺขัตติง

สุยิฏฐัง พรหมะ จาริสู

วาจา กัมมัง ปะทักขินัง

ปะณินิ เต ปะทักขินา

ละภันตเต ปะทักขิเณฯ

เวลาที่สัตว์ประพฤติกรรมชอบ ชื่อว่า ฤกษ์ดี มงคลดี สว่างดี รุ่งดี ขณะดี และครู่ดี บูชาดีแล้ว ในพรหมจารีบุคคลทั้งหลาย กายกรรมเป็นประทักษินส่วนเบื้องขวา วชิกรรมเป็นประทักษินส่วนเบื้องขวา มโนกรรมเป็นประทักษินส่วนเบื้องขวา ความปรารถนาของท่านเป็นประทักษินส่วนเบื้องขวา สัตว์ทั้งหลายทำกรรมอันเป็นประทักษินส่วนเบื้องขวาแล้ว ย่อมได้ประโยชน์ทั้งหลาย อันเป็นประทักษินส่วนเบื้องขวาฯ

ศาสนาอิสลาม

บทดุอาอ์ขอพร

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد المرسلين وعلى آله وأصحابه أجمعين ، وبعد :-

*****

﴿ اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ بِأَسْمَائِكَ الْحُسْنَى، وَبِصِفَاتِكَ الْعُلَا، تَبِيئْنَا وَتَبَرُّكًا، أَنْ تُعْطِينَا خَيْرَ

الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ﴾

﴿ اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ أَنْ تَحْفَظَ مَلِكْتَنَا

"สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙"

مَلِكَةَ الْأُمِّ الْأَفَاضِلَةِ الْمُعْظَمَةِ، صَاحِبَةَ الْفُضْلِ الْعَظِيمِ لِأَبْنَاءِ بَلَدِهَا وَالرَّاعِيَةَ الْفَاضِلَةَ لِلْمُخْرُومِينَ إِلَى الْعَالَمِينَ فِي الْمَيِّدَانِ الْفَرَّاقِي مِنْ أَصْحَابِ حَرْفِ الْخِيَاطَةِ وَالْحَيَاكَةِ وَالتُّخُوتِ الْمُتَقَدِّمَةِ وَالْمُبَادِرَةِ فِي بِنَاءِ مَرْكَزِ الْحَرْفِ بِنَاجِسَائِي عَالِيَةِ الْجُودَةِ وَالْإِثْقَانِ وَهَذِهِ كُلُّهَا صَالِحَةٌ لِكُلِّ تَائِلَانِدِيَّةٍ وَتَائِلَانِدِيٍّ إِلَى التَّمَاءِ وَالتَّقَدُّمِ وَالْإِزْدِهَارِ مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَسُوءٍ وَمَكْرُوهٍ

﴿ اللَّهُمَّ أَلْبَسْ مَلِكْتَنَا لِبَاسَ الصَّحَّةِ وَالْعَافِيَةِ وَالْقُوَّةِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ﴾

﴿ أَمْسَكْتَ يَا جَلَالَةَ الْمَلِكَةِ بِرِعَايَةِ الْأُمُورِ وَنَقَضْتَ غُبَارَ السَّلْبِيَّةِ عَنْ هَذَا الصَّرْحِ الشَّامِخِ، وَجَلَّالَتِكُمْ الْمُعْظَمَةِ مِنْ زَّرَاعِ أَرْضِ الْمُبْدِعِينَ، فَكَمْ بَدَرَتْ فِيهَا أَجْمَلُ الْبُدُورِ وَرَعَيْتَهَا حَقَّ الرِّعَايَةِ ثُمَّ قَطَفْتَ مِنْهَا أَيْنَعِ الثَّمَرِ وَأَطْيَبَهُ وَرَحَّتْ تَجُوبُ الْأَرْضِ تَنْشُرُ بَيْنَ رِيَاصِهَا عَطَرَ زُهُورِهَا وَالَّذَ قُطَّافِهَا بِنَفْسٍ طَيِّبَةٍ مَلُؤَهَا الْحُبُّ وَالْأَمَلُ وَالتَّقَاؤُلُ، حَزْبِي بِنَا فِي هَذِهِ الْمُنَاسَبَةِ أَنْ نَمُدَّ يَدَ الشُّكْرِ وَالْعُرْفَانِ إِلَى جَلَالَةِ الْمَلِكَةِ عَلَى جَمِيعِ جُهُودِ جَلَالَتِهَا الْمُبَارَكَةِ لِلرَّقِيِّ بِهَذَا الْبَلَدِ الطَّيِّبِ ﴾

﴿ اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ أَنْ تُطِيلَ فِي عُمْرِ مَلِكْتَنَا وَأَنْ تَقْوِيَهَا وَتُعَافِيَهَا وَتُدِيمَهَا فِي الصَّحَّةِ

وَالْعَافِيَةِ دُخْرًا لَنَا وَعَزِيْرًا عَلَيْنَا بِرَحْمَتِكَ، اللَّهُمَّ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ﴾

﴿ لِجَلَّالَتِكُمْ مِنِّي وَمِنْ جَمِيعِ الْمُسْلِمِينَ فِي مَمْلَكَةِ تَائِلَانِدِ الشُّكْرِ وَالتَّقْدِيرِ فَإِلَى الْأَمَامِ ﴾

*****

وصلى الله على سيدنا محمد وعلى آله وأصحابه أجمعين

ความหมายภาษาไทยโดยสรุป

ด้วยพระนามแห่งอัลลอฮ์ พระผู้อภิบาลแห่งสากลโลก

“โอ้อัลลอฮ์ ปวงข้าฯ พระองค์ ขอวิงวอนด้วยพระนามอันทรงเกียรติของพระองค์ขอพระองค์ทรงประทานคุณงามความดีแก่ปวงข้าฯ พระองค์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า โอ้อัลลอฮ์ ขอพระองค์ทรงปกป้องรักษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ผู้ทรงพระราชทานโอกาสแก่พสกนิกรผู้ยากไร้ ผู้ทรงสร้างศูนย์ศิลป์ปาซิฟ เพื่อผลิตศิลปะหัตถกรรมจากฝีมือลูกหลานชาวนาสุ่คุณค่าทางศิลปะชั้นสูงที่ทรงความประณีตและมีความเป็นเลิศ นับเป็นมหากุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ที่ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรของพระองค์

“สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ พระองค์ทรงมีพระราชหฤทัยที่เปี่ยมล้นด้วยความโอบอ้อมอารี ทรงมีความมุ่งมั่นที่แรงกล้า ทรงมีพระเมตตาที่แผ่ไพศาลดุจดังมหาสมุทรและทรงมีพระสติปัญญาที่กว้างไกลดุจดังขอบฟ้าที่ไร้แดนดิน”

“พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่นานัปการอันนำมาซึ่งความผาสุกและความเจริญรุ่งเรืองแก่ประชาชนชาวไทย พระองค์ทรงสร้างโอกาสทรงหว่านเมล็ดพันธุ์ทางการศึกษาและทรงอุปถัมภ์งานเมล็ดพันธุ์นั้นงอกงามกลายเป็นปัญญาชนที่สร้างคุณูปการแก่แผ่นดิน พระองค์ทรงเสด็จพระราชดำเนินไปทุกแห่งหนบนผืนแผ่นดินไทย ทรงเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดความรัก ความหวังและความมุ่งมั่นแก่พสกนิกรของพระองค์ นับเป็นพระกรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ที่พระองค์ทรงประทานแก่แผ่นดินนี้จนมีความเจริญรุ่งเรือง”

“โอ้อัลลอฮ์ พระผู้อภิบาลแห่งสากลจักรวาล ขอพระองค์ทรงประทานพระพลาณามัยที่แข็งแกร่งสมบูรณ์แด่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ด้วยเถิด”

“โอ้อัลลอฮ์ ขอความเมตตาและความโปรดปรานจากพระองค์ ทรงประทานพระชนมายุที่ยืนนานแต่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ขอให้พระองค์ทรงมีพระพลานามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์ เป็นมิ่งขวัญของพสกนิกรชาวไทยตลอดไป ด้วยพระเมตตาแห่งอัลลอฮ์ องค์พระผู้อภิบาล ขอพระองค์ทรงประทานความเมตตาด้วยเถิด”

“ปวงข้าพระพุทธเจ้าชาวไทยมุสลิมขอถวายความจงรักภักดี และขอสดุดีในพระมหากษัตริย์คุณอันหาที่สุตมิได้ของพระองค์ ขอพระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน”

ศาสนาคริสต์

ระเบียบนมัสการพระเจ้า

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙

*****

ประธานศาสนาคริสต์ : บาทหลวงสมเกียรติ บุญอนันตบุตร

๑. (สภาคริสตจักรในประเทศไทย) เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ขอเชิญทุกท่านพร้อมด้วยปวงพสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่าร่วมจิตอธิษฐานขอพระพรจากองค์พระผู้เป็นเจ้าเพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายพระราชาบุคคลแต่พระองค์ผู้ทรงเป็นพระแม่ของแผ่นดิน

๒. ถวายเพลงสรรเสริญพระเจ้า : พระองค์เจ้าข้า ใจข้าฯ ยำเกรงพระองค์เจ้า

๑. พระองค์เจ้าข้า ใจข้าฯ ยำเกรงพระองค์เจ้า เมื่อยามข้าเฝ้ามองดูโลกจักรวาล
ยลดวงดารายินเสียงฟ้าร้องก้องกังวาน ว่าโลกไพศาล คือผีพระหัตถ์
พระองค์

(ร้องรับ) จิตข้าสรรเสริญ พระเจ้าองค์พระผู้ไถ่ พระองค์ยิ่งใหญ่ พระองค์ยิ่งใหญ่
จิตข้าสรรเสริญ พระเจ้าองค์พระผู้ไถ่ พระเจ้าใหญ่ยิ่ง ใหญ่ยิ่งเดชา

๒. เมื่อข้าคำนึงถึงพระเจ้าทรงรักโลกา องค์พระบุตรา ประทานไถ่บาปพวงชน
ภาระความบาปพระองค์แบกด้วยความอดทน ทรงวายพระชนม์ บาปจึง
มลายลงพลัน

๓. องค์พระเยซูจะกลับมาด้วยเสียงแตรดั่ง รับเข้าไปยังสถานวิมานเปรมปรีดิ์
ถวายบังคม

ประนมแทบบาทาภูมิ สรรเสริญฤทธิ พระเจ้ายิ่งใหญ่ยืนยง

(เนื้อเพลง ชั้บร้องข้อ ๑,๓,๔)

ประธาน : เดชะพระนาม พระบิดา พระบุตร และพระจิต

ผู้ร่วมพิธี : อาเมน

ประธาน : ข้าแต่พระเจ้าผู้ทรงสรรพานุภาพ พระบิดาผู้ทรงเมตตายิ่ง ปวงข้าฯ ทั้งหลายกราบโมทนาพระคุณ และวิงวอนพระองค์ โปรดประทาน พระพรอันอุดม พระพลานามัยที่แข็งแรงแต่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ผู้ทรงเปี่ยมด้วยความรักและเมตตา ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อทวยราษฎร์ทั่วทุกภาค ทุกถิ่นของ ประเทศไทยให้ทรงมีพระเกษมสำราญ และพระชนมายุยิ่งยืนนาน

ผู้ร่วมพิธี : อาแมน

๓. บทอ่านจากหนังสือสุภาซิต บทที่ ๓๑ :๑๐-๓๐

ประธานในพิธี : บาทหลวงสมเกียรติ บุญอนันตบุตร (สภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย)

ใครจะพบภรรยาที่มีคุณธรรมได้ เธอประเสริฐกว่าไข่มุกยิ่งนัก จิตใจของสามีก็วางใจเธอ เธอทำให้เขามีความสุข ไม่ก่อความทุกข์ให้เขาเลยตลอดชีวิตของเธอ เธอไปหาขนแกะและป่านมาทอเป็นผืนผ้าด้วยมืออย่างเต็มใจ เธอเป็นเหมือนเรือสินค้า นำเสบียงอาหารมาจากแดนไกล เธอลุกขึ้นตั้งแต่ยังมีตอยู่ จัดเตรียมอาหารให้ครอบครัว และส่งงานต่างๆ แก่หญิงรับใช้ เธอตรวจดูทุ่งนาแล้วซื้อไว้ ด้วยผลงานจากน้ำมือของเธอแล้วปลูกสวนองุ่น เธอคาดสะเอวทำงานอย่างแข็งขัน แสดงกำลังแขนของเธอ เธอรู้ว่าธุรกิจของเธอได้กำไร ตะเกียงของเธอไม่ดับตลอดคืน เธอยื่นมือจับไнопันด้าย นิ้วมือของเธอหมุนเครื่องกรอด้าย เธอเหยียดมือช่วยเหลือคนยากจน ยื่นมือช่วยเหลือคนขัดสน เมื่อหิมะตกเธอก็ไม่ต้องกังวลกับคนในครอบครัว เพราะทุกคนในบ้านสวมเสื้อผ้าสองชั้น เธอทำผ้าปูเตียงสำหรับตน เสื้อผ้าของเธอทำด้วยผ้าป่านเนื้อละเอียดและผ้าสีม่วงแดง สามีของเธอเป็นที่เคารพนับถือที่ประตูเมือง เมื่อเขานั่งอยู่ในหมู่ผู้อาวุโสของแผ่นดิน เธอทำเสื้อผ้าจากป่านเนื้อละเอียดเอาไว้ จัดส่งผ้าคาดสะเอวให้แก่พ่อค้า เธอมีกำลังและความสง่างามเป็นอาภรณ์ ยืนรับอนาคตอยู่เสมอ เธอพูดด้วยปรีชาญาณ พูดสั่งสอนด้วยความกรุณา เธอดูแลความเป็นอยู่ในบ้าน อาหารที่กินไม่ได้มาจากความเกียจคร้าน ลูก ๆ ลุกขึ้น

พูดชมเชยเธอ สามีก็สรรเสริญเธอด้วย พูดว่า “สตรีจำนวนมากเคยทำกิจการดีเลิศ แต่เธอดีเลิศยิ่งกว่าทุกคน” เสน่ห์เป็นสิ่งหลอกลวง ความสวยก็ไม่จีรังยั่งยืน แต่สตรีที่ยำเกรงพระเจ้าสมควรได้รับคำสรรเสริญ จงให้เธอได้รับผลจากมือของเธอ การงานของเธอจงสรรเสริญเธอที่ประตูเมือง

(นี่คือพระวาจาของพระเจ้า)

ผู้ร่วมพิธี ขอพระคริสตเจ้าทรงพระเจริญเทอญ

๔. อธิษฐานทูลขอพระเจ้าทรงอำนวยพระพรมาเหนือสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙

ประธาน พี่น้องที่รัก ให้เรายกจิตใจและคำวิงวอนของเราขึ้นไปหาพระเจ้า พระบิดาของเราผู้สถิตในสวรรค์ ด้วยความเชื่อมั่นว่าพระองค์จะประทานทุกสิ่งที่เราภาวนา ขอน (สหกิจคริสเตียนแห่งประเทศไทย) เพื่อสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ขอพระเจ้าโปรดประทานพระพร อภิบาลพระองค์ทรงเจริญพระชนมพรรษายั่งยืนนาน ทรงพระเกษมสำราญ สถิตเป็นมิ่งขวัญปวงพสกนิกรไทยตราบนิรันดร์ (ให้เราภาวนา)

ผู้ร่วมพิธี โปรดสดับฟังเถิดพระเจ้าข้า

๕. ให้เราอธิษฐานตามแบบพระเยซูคริสต์ตรัสสอน (สหคริสตจักรแบปติสต์ในประเทศไทย)

ข้าแต่พระบิดาของข้าพเจ้าทั้งหลาย พระองค์สถิตในสวรรค์

พระนามพระองค์จงเป็นที่สักการะ พระอาณาจักรจงมาถึง

พระประสงค์จงสำเร็จในแผ่นดินเหมือนในสวรรค์

โปรดประทานอาหารประจำวัน แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายในวันนี้

โปรดประทานอภัยแก่ข้าพเจ้า เหมือนข้าพเจ้าให้อภัยแก่ผู้อื่น

โปรดช่วยข้าพเจ้าไม่ให้แพ้การผจญ แต่โปรดช่วยให้พ้นจากความชั่วร้ายเทอญ

อาเมน.

๒ .อธิษฐานขอพระพร

(มูลนิธิคริสตจักรเซเว่นธ์เดย์แอ๊ดเวนตีสแห่งประเทศไทย) ข้าแต่พระเจ้าทรงเป็นเจ้าของ
ทรงพระกรุณาอย่างหาที่สุดมิได้ ขอโปรดสดับฟังคำอธิษฐานภาวนาของข้าพเจ้า
ทั้งหลายที่ชุมนุมกันอยู่ ณ ที่นี้ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระผู้ทรงเป็นสมเด็จพระแม่ของแผ่นดิน ขอให้พระองค์
ทรงพระเกษมสำราญ มีพระชนมายุยืนนาน เป็นมิ่งขวัญของปวงพสกนิกรชาวไทย
ตลอดไป ทั้งนี้ ขอพึ่งพระบารมีพระคริสตเจ้า พระเจ้าของข้าพเจ้าทั้งหลาย

ผู้ร่วมพิธี : อาเมน

ประธาน : พระเจ้าสถิตกับท่าน

ผู้ร่วมพิธี : และสถิตกับท่านด้วย

ประธาน : ขอให้พระเยซูคริสตเจ้าสถิตกับท่านเพื่อป้องกัน อยู่ใน ตัวท่านเพื่อ
คุ้มครอง อยู่ข้างหน้าท่านเพื่อนำทาง อยู่ข้างหลังเพื่อเฝ้าพิทักษ์ อยู่เหนือท่านเพื่อ
ประทานพระพร เดชะพระนามพระบิดา และพระบุตร และพระจิต

ผู้ร่วมพิธี : อาเมน

เพลงตอบสนอง “พักพิงในพระเจ้า”

ดั่งทะเลเจอลมรสุมแปรปรวน ทุกคนมีชีวิตเป็นเช่นนั้น

ยามทุกข์เจียนตายตั้งคลื่นและลมซัดพา ขาดคนคุ้มครองป้องกันพักพิง

แต่อย่าลืมนพระองค์เฝ้ามองเราอยู่ พร้อมจะเชิดขูใจที่อ่อนแรงระอา

จงหันคืนสู่พระพักตร์ที่แสนเมตตา มอบชีวาให้พระเจ้านำพา

(รับ) พักพิงในพระเจ้า พักพิงในพระองค์ พระทรงเป็นศิลามั่นคง

พระองค์เป็นพระเจ้า พระองค์เป็นพลัง โปรดเป็นโล่เป็นกำบังที่เข้มแข็ง

ต่อไปฉันจะไม่ ต่อสู้เพียงลำพัง เหตุพระองค์ผู้กอบเกียรติชัยในความตาย

ความบาปโปรดเดินเคียงข้างฉัน

.....

การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมของเยาวชน ๕ ศาสนา

การแสดงของเยาวชนศาสนาพุทธ

การแสดงของเยาวชนศาสนาอิสลาม

การแสดงของเยาวชนศาสนาคริสต์

การแสดงของเยาวชนศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู

การแสดงของเยาวชนศาสนาซิกข์

ชุมชน

ศาสนิกสัมพันธ์

ชุมชนศาสนิกสัมพันธ์

การจัดงานรวมพลังทางศาสนาเสริมสร้างความสมานฉันท์ เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๑ ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรมการศาสนาได้เชิญชุมชนที่เป็นต้นแบบในเรื่องความสมานฉันท์ มาร่วมแสดงวิถีชีวิต นำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของชุมชนมาจัดแสดงและจำหน่ายแก่ผู้มาร่วมงานจำนวน ๕ ชุมชน ทั้งจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนคุณธรรมและเป็นชุมชนศาสนิกสัมพันธ์ ประชาชนในชุมชนมีความสามัคคี ปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนา สืบทอดประเพณี วัฒนธรรม และใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ซึ่งชุมชนอื่นสามารถศึกษาเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนของตนเอง เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ตัวอย่างชุมชนศาสนิกสัมพันธ์

ชุมชนย่านกะดีจีน กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนเก่าแก่ที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งธนบุรี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี อายุกว่า ๒๐๐ ปี เมื่อครั้งอดีตเคยเป็นที่ดินของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้พระราชทานที่ดินส่วนนี้ให้แก่ชาวจีนและชาวโปรตุเกส เพื่อให้สร้างที่อยู่อาศัย โดยในบริเวณนี้มีชุมชนเล็ก ๆ ๖ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนวัดกัลยาณมิตร ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนวัดประยุรวงศ์ ชุมชนวัดบุปผาราม ชุมชนกุฎีขาว และชุมชนโรงคราม โดยมีวัดประยุรวงศาवास วัดกัลยาณมิตร โบสถ์ช่างตาครूस์ และมีสยิดบางหลวงเป็นศูนย์กลางจิตใจของชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธนิกายมหายาน ชุมชนย่านกะดีจีนเป็นสังคมที่มีความหลากหลาย

ในเรื่องศาสนา ความเชื่อ ประเพณีและวิถีวัฒนธรรม แต่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน โดยยังคงอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข มีความรัก เอื้ออาทร เกื้อกูลต่อกันดุจญาติมิตร บนฐานของหลักธรรม คำสอนทางศาสนาที่ตนเคารพ นับถือ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่น ส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ชุมชนย่านถนนตก กรุงเทพมหานคร ในอดีต ย่านถนนตกนี้ประชากรในพื้นที่ได้อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และชุมชนต่าง ๆ ก็ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาอย่างช้านาน แม้ว่าจะมีความหลากหลายในเรื่องศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และวิถีวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต แต่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชากรในย่านนี้แต่อย่างใด ชุมชนย่านถนนตกจะประกอบด้วย ชุมชนวัดจันทรีใน ชุมชนบ้านแม่น้ำ ชุมชนบ้านกลาง ชุมชนซอยมาตา และชุมชนตรอกโรงวัว ประชาชนในชุมชนมีผู้นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ มีสถานที่สำคัญอยู่ ๓ แห่ง ได้แก่ วัดจันทรีใน คริสตจักรเจริญกรุงไมตรีจิต และมัสยิดอัลสลละฟียะฮ์ สำหรับมัสยิดอัลสลละฟียะฮ์ไม่ได้เป็นแค่เพียงศาสนสถานสำหรับการปฏิบัติศาสนกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์รวมของประชาชนในย่านถนนตกที่จะมาทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์สังคมและบันทึกประวัติศาสตร์ของวิถีชีวิตของชุมชนในย่านถนนตกอีกด้วย

ชุมชนบางกะสี หรือบ้านสุเหร่าบางกะสี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นชุมชนที่เก่าแก่มีความหลากหลายทางด้านพหุวัฒนธรรม ประชาชนในชุมชนมีทั้งนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ การจัดกิจกรรมภายในชุมชนมีมัสยิดคอยรียะตุลอิสลามียะห์ (บางกะสี) เป็นศูนย์รวมจิตใจ แหล่งบ่มเพาะคุณธรรมของชาวมุสลิมในชุมชน โดยผู้นำศาสนาได้ร่วมกับผู้นำชุมชน โรงเรียนชาวบ้าน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมภายใต้หลักธรรมทางศาสนา เศรษฐกิจพอเพียง และวิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่น ส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนั้น ยังมีการจัดกิจกรรมศาสนิกสัมพันธ์ระหว่างศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ โดยมีการเยี่ยมเยียนระหว่างอิหม่ามกับเจ้าอาวาสวัดบางโกลนนอก รวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มผลิตสินค้าโอท็อปของชุมชน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มส่งเสริมสุขภาพ จากการร่วมมือร่วมใจระหว่างผู้นำศาสนา ชาวบ้านในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนในพื้นที่ส่งผลให้คนชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างปรองดองสมานฉันท์ สงบสุข ร่มเย็น บนฐานของหลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่ตนเคารพนับถือ และวิถีวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย

ชุมชนโสนลอย จังหวัดนนทบุรี โสนลอยมีที่มาจากบริเวณนี้ ในสมัยโบราณ มีต้นโสนขึ้นอยู่มากมาย สลับกับนาข้าวบางแห่งหนาแน่นจนกลายเป็นทุ่งดอกโสน ส่วนคำว่า “ลอย” ในความหมายนี้ แปลว่า เด่นขึ้น เมื่อนำมารวมกันจึงหมายความว่า พื้นที่ที่มีต้นโสนจำนวนมากมองโดดเด่นเห็นมาแต่ไกล ปัจจุบันทุ่งนาที่มีต้นโสนให้เราเห็นแทบจะไม่มีแล้ว ชุมชนโสนลอยเริ่มมีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยประมาณ ๒๐๐ กว่าปี สมัยตอนปลายกรุงศรีอยุธยา แรกเริ่มจะเป็นชาวไทยดั้งเดิมในพื้นที่ ต่อมาราว ๆ ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีชาวไทยเชื้อสายมอญ ชาวไทยเชื้อสายจีน และมีชาวไทยเชื้อสายมลายู ซึ่งถูกกวาดต้อนมาจากปัตตานีสมาัยรัชกาลที่ ๒ เข้ามาอยู่อาศัย และชาวไทยที่นับถือศาสนาคริสต์ เริ่มเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยอยู่ร่วมกัน

ชุมชนโสนลอยปัจจุบันตั้งอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง พื้นที่
จะเป็นชุมชนเมืองมีชาวไทยพุทธดั้งเดิม ชาวไทยเชื้อสายมอญ ชาวไทยเชื้อสายจีน
ชาวไทยเชื้อสายมลายู และชาวไทยที่นับถือศาสนาคริสต์ ตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัย
รวมกันอย่างหนาแน่น สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบ สันติสุข ไม่มีปัญหา
ขัดแย้งใด ๆ และมีการปฏิสัมพันธ์กัน มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น งานประเพณี
ต่าง ๆ งานแต่งงาน งานบุญ ฯลฯ จะไปมาหาสู่มาร่วมงานกันโดยไม่แบ่งแยกศาสนา
สำหรับศาสนสถานที่สำคัญของศาสนิกชนต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ศาสนาพุทธ
(ไทยดั้งเดิม) มีวัดละหาร ชาวไทยเชื้อสายจีน มีวัดบรมราชากาญจนภิเษก
(เล่งเนยยี่ ๒) ศาลเจ้าพ่อจ้อย ศาสนาอิสลาม มีมัสยิดอับดุลลาฮูสรณ์ ศาสนาคริสต์
มีวัดพระแม่สกกลสงเคราะห์ และคริสตจักรบางบัวทอง

ชุมชนบางกะจะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ตั้งอยู่บริเวณฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยาทางตอนใต้ นอกเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา พื้นที่ตั้งของชุมชนเป็นจุดบรรจบของแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำป่าสัก ซึ่งเรียกโดยทั่วไปว่า “น้ำวนบางกะจะ” ในคำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม ได้อธิบายเกี่ยวกับน้ำวนบางกะจะ ความว่า “...มีตลาดเรือที่แม่น้ำรอบกรุงเป็นตลาดใหญ่ในท้องน้ำมี ๔ ตลาด คือ ตลาดน้ำวนบางกะจะหน้าวัดพระนางเชิง ๑ ตลาดปากคลองคูจามท้ายคูเราแขก ๑ ตลาดปากคลองคูไม้ร้อง ๑ ตลาดปากคลองวัดเดิมใต้ศาลเจ้าปูนเท่ากั ๑ เป็นตลาดเอกในท้องน้ำ ๔ ตลาดเท่านี้”

ปัจจุบันชุมชนบางกะจะมีทั้งผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ โดยมีศาสนสถานและโบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ โบสถ์นักบุญยอแซฟ วัดพุทธไธศวรารักษ์ มัสยิดอะมาตียะ มัสยิดอาลีอินนุรอยน์ มัสยิดอิสลามวัฒนา วัดขุนพรหม วัดนางกุย วัดบางกะจะ และหมู่บ้านโปรตุเกส ความหลากหลายที่เกิดขึ้น จึงทำให้คนในชุมชนนำสิ่งที่ใกล้ชิดมาประยุกต์ใช้ให้เกิดเอกลักษณ์และสร้างรายได้จนกลายเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาชีพชาวชุมชนบางกะจะที่ยังอนุรักษ์อยู่ ได้แก่ การต่อเรือจำลอง การต้มน้ำตาลสด เป็นต้น

ภาพกิจกรรม
ศาสนิกสัมพันธ์

กรมการศาสนา
กระทรวงวัฒนธรรม

กรมการศาสนา
กระทรวงวัฒนธรรม